

باسمه تعالی

برنامه پیشنهادی دولت چهاردهم

در قالب ۶۴ راهکار اجرایی

خرداد ۱۴۰۳

فهرست

مقدمه	۵
برنامه‌ها به تفکیک ذی‌نفعان	۶
فصل اول: توسعه انسانی و رفاه اجتماعی	۸
۱-۱- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۹
مسئله: مشکلات معیشتی خانوارها	۹
راهبردها	۱۲
برنامه ۱ - ارائه لایحه بازتوزیع مناسب یارانه‌ها	۱۴
برنامه ۲ - گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی	۱۴
برنامه ۳ - افزایش نرخ مشارکت اقتصادی	۱۴
برنامه ۴ - نظام مهارت‌آموزی به فعالان بازار کار	۱۵
برنامه ۵ - ارائه درس «مدیریت مالی» برای دانش‌آموزان	۱۵
مسئله: حقوق معلولان	۱۶
راهبردها	۱۶
برنامه ۶ - اجرای دسترسی‌پذیری معلولان به تمامی ساختمان‌ها و اماکن عمومی	۱۷
برنامه ۷ - تشویق بخش خصوصی به استخدام معلولان	۱۷
برنامه ۸ - انتخاب یک مدیر توانمند برای سازمان بهزیستی کشور	۱۸
مسئله: کاهش نرخ ازدواج پایدار	۱۹
راهبردها	۱۹
برنامه ۹: آموزش جامع پیش از ازدواج	۲۱
برنامه ۱۰: ارائه خدمات مشاوره مستمر به زوجین	۲۱
برنامه ۱۱: معافیت مالیاتی پس از ازدواج	۲۱
برنامه ۱۲: ارائه خدمات تشویقی و حمایتی مراقبت از کودکان	۲۱
۱-۲- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۲۲
مسئله: کمبود بودجه و سرانه درمان	۲۲
مسئله: افزایش بیماری‌های غیرواگیر (قلبی، دیابت، سرطان)	۲۲
مسئله: نابرابری در دسترسی به خدمات بهداشتی	۲۲
مسئله: سبک زندگی ناسالم در میان جامعه	۲۳
مسئله: فقدان نظام ارجاع کارآمد	۲۳
مسئله: چالش‌های شرکت‌های دارویی	۲۴
مسئله: کمبود خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام	۲۴
مسئله: کاهش سلامت روان جامعه	۲۵
مسئله: افزایش اعتیاد و کاهش سن مصرف مواد	۲۵
برنامه ۱۳: کاهش بیماری‌های غیرواگیر اهداف:	۲۹
برنامه ۱۴: توسعه مراکز و خانه‌های بهداشت در شهر و روستاها	۳۰
برنامه ۱۵: ارائه الگوی سبک زندگی سالم به تناسب تمام افراد جامعه	۳۰
برنامه ۱۶: حمایت از تمامی شرکت‌های تولیدکننده دارویی در کشور	۳۰
برنامه ۱۷: تشکیل پرونده سلامت الکترونیک و انجام فراگیر غربالگری‌ها	۳۱
برنامه ۱۸: پایش زودهنگام سلامت روان و درمان	۳۱
برنامه ۱۹: ویژگی‌های انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۳۱
۱-۳- وزارت آموزش و پرورش	۳۲
مسئله: کیفیت و خروجی پایین	۳۲

برنامه ۲۰ - ارائه دروس مبتنی بر بازار کار	۳۵
برنامه ۲۱ - بازنگری فراسازمانی در محتوای درسی	۳۵
برنامه ۲۲ - یادگیری فعال و مبتنی بر پروژه	۳۵
برنامه ۲۳ - آموزش ترکیبی الکترونیکی	۳۵
برنامه ۲۴ - پایش سلامت روان	۳۶
برنامه ۲۵ - مشارکت نهادهای اقتصادی در آموزش و پرورش	۳۶
برنامه ۲۶ - انتخاب وزیر آموزش و پرورش با رویکرد «اصلاحات ساختاری»	۳۶
۱-۴- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۳۷
مساله: هزینه سنگین در بودجه کشور	۳۷
مساله: عدم تناسب رشته‌های تحصیلی با نیاز بازار کار	۳۷
مساله: چالش‌های یادگیری در دانشگاه‌ها	۳۸
مساله: چالش‌های پژوهشی	۳۸
برنامه ۲۷: بازتعریف بودجه آموزش دانشگاه‌ها	۳۹
برنامه ۲۸: ارائه ظرفیت رشته‌های دانشگاهی بر مبنای نیاز بازار کار	۳۹
برنامه ۲۹: پیاده‌سازی روش نوین آموزش در دانشگاه‌ها	۴۰
برنامه ۳۰: انجام پژوهش بر مبنای نیازهای جامعه	۴۰
فصل دوم: حفاظت از منابع زندگی در ایران	۴۱
۱-۲- وزارت جهاد کشاورزی	۴۲
مساله: بحران آب	۴۲
مدیریت منابع آب در بخش کشاورزی	۴۳
مساله: هدررفت محصولات کشاورزی	۴۳
برنامه ۳۱: محدودیت کشت محصولات آب بر	۴۴
برنامه ۳۲: احداث صنایع تبدیلی در استان‌های با کشاورزی بالا	۴۴
برنامه ۳۳: افزایش بازدهی کشاورزی	۴۵
برنامه ۳۴: جلوگیری از تخریب منابع خاک	۴۵
۲-۲- وزارت کشور	۴۶
مساله: مهاجرت به سمت کلان‌شهرها	۴۶
برنامه ۳۵: توسعه صنایع تبدیلی در روستاها	۴۷
برنامه ۳۶: توسعه گردشگری روستایی	۴۷
برنامه ۳۷: توسعه دیجیتال روستاها	۴۷
برنامه ۳۸: تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل روستایی	۴۸
فصل سوم - توسعه اقتصادی	۴۹
۱-۳- وزارت صنعت، معدن و تجارت	۵۰
مساله: موانع بی‌شمار تولید	۵۰
برنامه ۳۹: حذف موانع دریافت صدور مجوز فعالیت تولیدی	۵۰
برنامه ۴۰: توسعه شهرک‌های صنعتی در کشور	۵۱
برنامه ۴۱: تسهیل مسیرهای صادراتی برای تولیدکنندگان	۵۲
برنامه ۴۲: ارائه تسهیلات مالی بدون بهره	۵۳
برنامه ۴۳: انتخاب وزیر توانمند برای وزارتخانه صنعت، معدن و تجارت	۵۳
۲-۳- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	۵۴
مساله: کیفیت پایین اینترنت	۵۴
مساله: عدم تحقق کامل دولت الکترونیک	۵۴
مساله: آسیب‌پذیری کسب‌وکارهای اینترنتی	۵۵

برنامه ۴۴: توسعه مبتنی بر برنامه شبکه اینترنت	۵۵
برنامه ۴۵: اجرای کامل دولت الکترونیک	۵۶
برنامه ۴۶: بسته حمایتی از توسعه کسب و کارهای الکترونیک	۵۷
۳-۳- وزارت راه و شهرسازی	۵۹
مساله: هدررفت سرمایه ملی از طریق سوخت‌های فسیلی	۵۹
مساله: تلفات قابل توجه جاده‌ای	۵۹
برنامه ۴۷: اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها درباره آزادسازی قیمت فرآورده‌های سوختی	۶۱
برنامه ۴۸: ساخت سالانه ۲۸۰۰ کیلومتر خط آهن	۶۲
۳-۴- وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۶۴
مساله: ضعف قابل توجه صنعت گردشگری	۶۴
برنامه ۴۹: توسعه مراکز بین‌راهی	۶۴
برنامه ۵۰: توسعه مهارت‌های میزبانی گردشگری	۶۵
۳-۵- وزارت امور خارجه	۶۷
مساله: ترویج ایران‌هراسی توسط دشمنان	۶۷
مساله: محدودیت کشورهای مقصد صادرات ایران	۶۷
مساله: ناشناخته بودن ایران برای گردشگران جهانی	۶۸
برنامه ۵۱: تولید محتوای فضای مجازی درباره ایران	۶۸
برنامه ۵۲: تحکیم روابط با همسایگان برای توسعه صادرات	۶۹
برنامه ۵۳: تسهیل انتخاب ایران به عنوان مقصد گردشگری	۷۰
۳-۶- وزارت نیرو	۷۲
مساله: مصرف بالای انرژی برق	۷۲
مساله: فرسودگی تاسیسات تولید برق	۷۲
برنامه ۵۴: افزایش تعرفه مصرف برق	۷۳
برنامه ۵۵: توسعه طرح خرید تضمینی برق از نیروگاه‌های خورشیدی	۷۳
فصل چهارم: افزایش درآمدهای پایدار	۷۴
۴-۱- وزارت امور اقتصادی و دارایی	۷۵
بیان مساله: بار سنگین بخش خصوصی و حمایت‌نشدن از آن	۷۵
مساله: فقدان عدالت سیستم مالیاتی	۷۷
مساله: سیستم ناکارآمد گمرکی	۷۷
برنامه ۵۶: حمایت از توسعه اشتغال در بخش خصوصی	۷۸
برنامه ۵۷: حمایت از افزایش تولید و خدمات بخش خصوصی	۷۹
برنامه ۵۸: بهینه‌سازی عملکرد سازمان توسعه تجارت	۸۰
برنامه ۵۹: تسهیل فرایند گمرکی	۸۰
برنامه ۶۰: ثبات در سیاست‌ها و قوانین صادراتی	۸۱
فصل پنجم: بازسازی ساختار دولت	۸۲
مساله: ساختار هزینه‌بر و ناکارآمد	۸۳
راهبردها	۸۴
برنامه ۶۱: حمایت از تشکیل سازمان‌های غیردولتی	۸۴
برنامه ۶۲: سامانه احراز صلاحیت مدیران دولتی	۸۴
برنامه ۶۳: کاهش حجم دولت	۸۵
برنامه ۶۴: اصلاح ساختار و فرایندهای اجرایی	۸۶
منابع	۸۷

مقدمه

خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آن‌ها خود را تغییر دهند. (قرآن کریم، الرعد، ۱۱)

برنامه‌ای که دولت‌ها ارائه می‌کنند، معمولاً دارای چارچوب کلی و توصیفی است یا آنقدر گسترده است که در نهایت طی دوره چهارساله، بخش‌هایی از آن مجال اجرا نمی‌یابد و در بسیاری موارد، این بخش‌ها، کلیدی‌ترین و مهمترین موارد هستند. در بهترین حالت نیز، برنامه‌ها صرفاً دارای **راهبردهای کلی** و **فاقد نسخه عملیاتی** هستند و در عرصه اجرا، عملکرد وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی بر همان مسیر چند دهه گذشته خودشان است.

بسیاری از **چالش‌های اساسی** کشور که مانع پیشرفت اقتصادی و اجتماعی است، **پیشینه‌ای به قدمت نظام اداری** در ایران دارند که طول زمان، فرسوده‌تر و ناکارآمدتر شده‌اند:

در اقتصاد، شریان اصلی تجارت بین‌المللی، گمرک است که مورد نقد بسیاری از صادرکنندگان و واردکنندگان بوده و حل مسائل آن، به‌تنهایی خارج از اختیار قوه مجریه است. ساختار آموزش و پرورش که ۱۶.۵ میلیون دانش‌آموز و حدود ۱.۵ میلیون کادر آموزشی دربردارد، دچار بحران‌های جدی است که حل آن‌ها، با مقاومت عمومی ذی‌نفعان آن مواجه است. با این حال، چنین چالش‌هایی و پیچیده‌تر از این‌ها در جوامع دیگر نیز وجود داشته‌اند و با یک «اراده ملی» و همراهی دولت و ملت، حل شده‌اند.

آنچه در این طرح نوشته شده، نظریه‌های شخصی نگارنده نیست، بلکه راهکارهایی است که از روش‌های علمی قابل دستیابی هستند و کار نگارنده، جمع‌آوری آن‌ها در قالب یک بسته منسجم بوده است. اگرچه نویسنده این سطور، با استفاده از تجربه دو دهه مدیریت بخش خصوصی، کنشگری اجتماعی، تحصیلات تا مقطع دکتری در رشته مدیریت دولتی و ارتباط با دولت، تلاش کرده تا یک طرح کاملاً عملیاتی را ارائه دهد. در بعضی موارد نیز با اقرار به فقدان تخصص خود در آن زمینه‌ها، نسبت به «گردآوری و خلاصه‌کردن» نظرات کارشناسی به‌خصوص از مراجع رسمی نظیر «مرکز پژوهش‌های مجلس» اقدام کرده است.

در نهایت، ارائه «راهکارهای عملیاتی» بر مبنای «چالش‌های موجود» محوریت این سند قرار گرفته است. امید است که اجرای حتی یک مورد از این راهکارها توسط سیاستگذاران و مجریان، بتواند نسبت به حل یک مساله در کشور کمک کند.

باور ما این است که دولت چهاردهم و مجلس دوازدهم، صرف نظر از اینکه برآمده از کدام جریان سیاسی است، با در نظر گرفتن اصل «منافع عمومی»، ضمن استفاده از توان متخصصان و خبرگان، همراهی عمومی مردم را نیز داشته باشد و بر این اساس، قطعاً نظر لطف خداوند بزرگ شامل حال ما خواهد شد.

حل چالش‌های اساسی در بازه زمانی یک دولت ۴ یا ۸ ساله امکانپذیر نیست؛ اما اداره وضعیت کشور به همین شکل کنونی و با همین ساختار، مصداق این سخن ملاصدراست که:

ویرانه‌ای است این جهان، عمر کفاف نمی‌دهد که آباد کنیم و غیرت، رخصت نمی‌دهد که رها کنیم. اینگونه رها کردن، نشانه دنائت است و جاهلاننه مرمت کردن، نشانه رذالت است. پس، آبادسازی یک گوشه گم جهان به‌دست ما، آبادسازی کل عالم است به‌دست همگان. (ابراهیمی، ۱۴۰۲)

محمدرضا شمشیرگر - خرداد ۱۴۰۳
admin@shamshirgar.com

برنامه‌ها به تفکیک ذی نفعان

گروه ذی نفع	برنامه‌ها
عموم مردم	<p>برنامه ۱: ارائه لایحه بازتوزیع مناسب یارانه‌ها</p> <p>برنامه ۱۳: کاهش بیماری‌های غیرواگیر</p> <p>برنامه ۱۴: توسعه مراکز و خانه‌های بهداشت در شهر و روستاها</p> <p>برنامه ۱۵: ارائه الگوی سبک زندگی سالم به تناسب تمام افراد جامعه</p> <p>برنامه ۱۷: تشکیل پرونده سلامت الکترونیک و انجام فراگیر غربالگری‌ها</p> <p>برنامه ۱۸: پایش زودهنگام سلامت روان و درمان</p> <p>برنامه ۲: گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی</p> <p>برنامه ۴۴: توسعه مبتنی بر برنامه شبکه اینترنت</p> <p>برنامه ۴۵: اجرای قانون دولت الکترونیک</p> <p>برنامه ۴۷: اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها آزادسازی بنزین</p> <p>برنامه ۴۸: ساخت سالانه ۲۰۰۰ کیلومتر خط آهن</p> <p>برنامه ۴۹: توسعه مراکز بین‌راهی</p> <p>برنامه ۵۴: افزایش تعرفه مصرف برق</p> <p>برنامه ۵۵: خرید تضمینی برق از نیروگاه‌های خورشیدی</p> <p>برنامه ۳: افزایش نرخ مشارکت اقتصادی</p>
روستاییان و کشاورزان	<p>برنامه ۳۲: احداث صنایع تبدیلی در استان‌های با کشاورزی بالا</p> <p>برنامه ۳۳: افزایش بازدهی کشاورزی</p> <p>برنامه ۳۴: جلوگیری از تخریب منابع خاک</p> <p>برنامه ۳۵: توسعه صنایع تبدیلی در روستاها</p> <p>برنامه ۳۶: توسعه گردشگری روستایی</p> <p>برنامه ۳۷: توسعه دیجیتالی روستاها</p> <p>برنامه ۳۸: تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل روستایی</p> <p>برنامه ۳۱: محدودیت کشت محصولات آب‌بر</p>
خانواده‌ها	<p>برنامه ۱۰: ارائه خدمات مشاوره مستمر به زوجین</p> <p>برنامه ۱۱: معافیت مالیاتی پس از ازدواج</p> <p>برنامه ۱۲: ارائه خدمات تشویقی و حمایتی مراقبت از کودکان</p> <p>برنامه ۹: آموزش جامع پیش از ازدواج</p>
معلولان	<p>برنامه ۶: اجرای دسترسی‌پذیری معلولان به ساختمان‌ها و اماکن عمومی</p> <p>برنامه ۷: تشویق بخش خصوصی به استخدام معلولان</p>
دانش‌آموزان	<p>برنامه ۲۵: مشارکت نهادهای اقتصادی در آموزش و پرورش</p> <p>برنامه ۵: ارائه درس «مدیریت مالی» برای دانش‌آموزان</p> <p>برنامه ۲۱: بازنگری فراسازمانی در محتوای درسی</p> <p>برنامه ۲۲: یادگیری فعال و مبتنی بر پروژه</p> <p>برنامه ۲۳: آموزش ترکیبی الکترونیکی</p> <p>برنامه ۲۴: پایش سلامت روان</p> <p>برنامه ۲۰: ارائه درس مبتنی بر بازار کار</p>

<p>برنامه ۲۷: بازتعریف بودجه آموزش دانشگاه‌ها</p> <p>برنامه ۲۸: ارائه ظرفیت رشته‌های دانشگاهی بر مبنای نیاز بازار کار</p> <p>برنامه ۲۹: پیاده‌سازی روش نوین آموزش در دانشگاه‌ها</p> <p>برنامه ۳۰: انجام پژوهش بر مبنای نیازهای جامعه</p>	<p>دانشگاهیان</p>
<p>برنامه ۱۶: حمایت از تمامی شرکت‌های تولیدکننده دارویی در کشور</p> <p>برنامه ۳۹: حذف موانع دریافت صدور مجوز فعالیت تولیدی</p> <p>برنامه ۴۰: توسعه شهرک‌های صنعتی در کشور</p> <p>برنامه ۴۱: تسهیل مسیرهای صادراتی برای تولیدکنندگان</p> <p>برنامه ۴۲: ارائه تسهیلات مالی بدون بهره</p> <p>برنامه ۴۶: بسته حمایتی از توسعه کسب و کارهای الکترونیک</p> <p>برنامه ۵۲: تحکیم روابط با همسایگان برای توسعه صادرات</p> <p>برنامه ۵۶: حمایت از توسعه اشتغال در بخش خصوصی</p> <p>برنامه ۵۷: حمایت از افزایش تولید و خدمات بخش خصوصی</p> <p>برنامه ۵۸: بهینه‌سازی عملکرد سازمان توسعه تجارت</p> <p>برنامه ۵۹: تسهیل فرایند گمرکی</p> <p>برنامه ۶۰: ثبات در سیاست‌ها و قوانین صادراتی</p> <p>برنامه ۶۱: حمایت از تشکیل سازمان‌های غیردولتی</p> <p>برنامه ۴: نظام مهارت‌آموزی به فعالان بازار کار</p>	<p>بخش خصوصی</p>
<p>برنامه ۱۹: ویژگی‌های انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی</p> <p>برنامه ۲۶: انتخاب وزیر آموزش و پرورش با رویکرد «اصلاحات ساختاری»</p> <p>برنامه ۸: انتخاب یک مدیر توانمند برای سازمان بهزیستی کشور</p> <p>برنامه ۴۳: انتخاب وزیر توانمند برای وزارتخانه صمت (بهبود شرایط کاری)</p> <p>برنامه ۶۲: سامانه احراز صلاحیت مدیران دولتی (تثبیت جایگاه شغلی)</p> <p>برنامه ۶۳: کاهش حجم دولت (کاهش تراکم کاری)</p> <p>برنامه ۶۴: اصلاح ساختار و فرایندهای اجرایی (بهبود شرایط اداری)</p>	<p>کارکنان و مدیران دولت</p>
<p>برنامه ۳۶: توسعه گردشگری روستایی (تجربه زندگی روستایی)</p> <p>برنامه ۵۰: توسعه مهارت‌های میزبانی گردشگری (ارائه خدمات باکیفیت)</p> <p>برنامه ۵۱: تولید محتوای فضای مجازی درباره ایران (معرفی جاذبه‌های گردشگری ایران)</p> <p>برنامه ۵۳: تسهیل انتخاب ایران به عنوان مقصد گردشگری (جذب گردشگر بیشتر)</p>	<p>گردشگران خارجی</p>

فصل اول: توسعه انسانی و رفاه اجتماعی

۱-۱- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

مساله: مشکلات معیشتی خانوارها

ضعف اقتصادی خانوارها یکی از معضلات اصلی جامعه ایران است که پیامدهای منفی متعددی مانند فقر، سوء تغذیه، کمبود مسکن، دسترسی ناکافی به خدمات بهداشتی و آموزشی و افزایش آسیب‌های اجتماعی به دنبال دارد.

عوامل متعددی در بروز این مشکل نقش دارند، از جمله:

- **بیکاری:** نرخ بیکاری در ایران، به ویژه در بین جوانان، بالا است. این امر به معنای فقدان درآمد و کاهش قدرت خرید خانوارها است.
- **تورم:** تورم بالا، به ویژه در سال‌های اخیر، قدرت خرید خانوارها را به شدت کاهش داده است.
- **فقدان فرصت‌های شغلی مناسب:** کمبود فرصت‌های شغلی با درآمد مناسب، به خصوص برای افراد کم‌مهارت و تحصیلات پایین، یکی دیگر از عوامل ضعف اقتصادی خانوارها است.
- **ضعف نظام حمایتی:** نظام حمایتی موجود در ایران برای پوشش کامل نیازهای خانوارهای کم‌درآمد کافی نیست.
- **مدیریت مالی نامناسب:** برخی از خانوارها به دلیل عدم آموزش و آگاهی کافی در زمینه مدیریت مالی، با وجود درآمد مناسب، در تامین نیازهای خود با مشکل مواجه هستند.

توزیع نامناسب یارانه نقدی

رئیس سازمان برنامه‌بودجه روز گذشته در نشست خبری مشترک خود با سخنگوی اقتصادی دولت، از پیش‌بینی **۷۵۰ هزار میلیارد تومان** منابع برای پرداخت یارانه‌های نقدی و غیرنقدی در قالب هدمندسازی یارانه‌ها، برای سال ۱۴۰۳ خبر داد. این مقدار حدود **۲۶ درصد از منابع بودجه عمومی سال ۱۴۰۳** را تشکیل می‌دهد. (دنیای اقتصاد، ۱۴۰۳)

در حال حاضر دهک‌های درآمدی در کشور ما، بر اساس درآمد سالانه به صورت زیر تعریف شده‌اند:

طبقه دهک	بازه درآمد سالانه	طبقه دهک	بازه درآمد سالانه
دهک اول:	کمتر از ۳۰ میلیون تومان	دهک ششم:	از ۱۴۱ تا ۱۶۵ میلیون تومان
دهک دوم:	از ۳۰ تا ۶۴ میلیون تومان	دهک هفتم:	از ۱۶۵ تا ۱۹۲ میلیون تومان
دهک سوم:	از ۶۴ تا ۹۲ میلیون تومان	دهک هشتم:	از ۱۹۲ تا ۲۲۵ میلیون تومان
دهک چهارم:	از ۹۲ تا ۱۱۶ میلیون تومان	دهک نهم:	از ۲۲۵ تا ۲۸۰ میلیون تومان
دهک پنجم:	از ۱۱۶ تا ۱۴۱ میلیون تومان	دهک دهم:	بالای ۲۸۰ میلیون تومان

نظام یارانه‌ها در ایران سابقه‌ای طولانی دارد و در طول سال‌های گذشته، تغییرات مختلفی در آن اعمال شده است. یکی از چالش‌های اصلی این نظام، عدم توزیع عادلانه یارانه‌ها است. به طوری که دهک‌های پردرآمد نیز از یارانه‌ها بهره‌مند می‌شوند، در حالی که دهک‌های کم‌درآمد به یارانه بیشتری نیاز دارند.

شکندگی اقتصادی اقشار آسیب‌پذیر

اقشار آسیب‌پذیر جامعه مانند زنان سرپرست خانوار، سالمندان، کودکان، افراد دارای معلولیت و... به دلیل شرایط اقتصادی و اجتماعی نامناسب، در برابر رویدادهای ناگوار زندگی مانند بیماری، بیکاری، از کارافتادگی و... بیشتر از سایر افراد جامعه آسیب‌پذیر هستند.

- **هزینه‌های سنگین درمان:** بیماری یکی از شایع‌ترین رویدادهایی است که می‌تواند به اقتصاد یک خانوار آسیب برساند. هزینه‌های درمان، به خصوص هزینه‌های بستری در بیمارستان و عمل‌های جراحی، می‌تواند بسیار سنگین باشد و به طور کامل یک خانوار را از نظر مالی فلج کند. نداشتن بیمه درمانی، افراد را مجبور می‌کند که این هزینه‌ها را به طور کامل از جیب خود پرداخت کنند، که این امر می‌تواند منجر به فقر، قرض و بدهی و حتی فروش اموال آنها شود.
- **از دست دادن شغل:** بیکاری یکی دیگر از رویدادهای ناگواری است که می‌تواند به اقتصاد یک خانوار آسیب برساند. افراد بدون بیمه بیکاری، در صورت از دست دادن شغل، هیچ منبع درآمدی برای تامین نیازهای اولیه زندگی خود نخواهند داشت. این امر می‌تواند منجر به فقر، گرسنگی، و حتی فروپاشی خانواده شود.
- **از کارافتادگی:** از کارافتادگی به دلیل بیماری یا حادثه، می‌تواند یک خانوار را به طور کامل از نظر مالی فلج کند. افراد بدون بیمه از کارافتادگی، هیچ منبع درآمدی برای تامین نیازهای خود نخواهند داشت و مجبور خواهند شد به دیگران متکی باشند. این امر می‌تواند منجر به فقر، وابستگی، و کاهش کیفیت زندگی شود.
- **مرگ و میر:** یکی از اعضای خانواده، می‌تواند ضربه سنگینی به اقتصاد آن خانواده وارد کند. هزینه‌های کفن و دفن و همچنین از دست دادن منبع درآمد یکی از اعضای خانواده، می‌تواند یک خانوار را به طور کامل از نظر مالی فلج کند. نداشتن بیمه عمر، افراد را مجبور می‌کند که این هزینه‌ها را به طور کامل از جیب خود پرداخت کنند.

نرخ مشارکت اقتصادی پایین

یکی از چالش‌های مهم اقتصادی ایران، پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی، به خصوص در بین زنان و جوانان است. نرخ مشارکت اقتصادی به نسبت جمعیت فعال (افراد ۱۵ ساله و بالاتر) به افرادی اطلاق می‌شود که در طول یک هفته به دنبال کار هستند یا در حال حاضر مشغول به کار هستند.

طبق آمارهای رسمی، نرخ مشارکت اقتصادی در ایران در سال ۱۴۰۰ حدود ۴۱ درصد بوده است. (ایران آن‌لاین، ۱۴۰۳) این نرخ در بین زنان حدود ۱۶ درصد و در بین جوانان ۲۴ تا ۲۹ سال حدود ۳۸ درصد است.

پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی، پیامدهای منفی متعددی برای اقتصاد و جامعه ایران به همراه دارد. از جمله این پیامدها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **کاهش تولید و رشد اقتصادی:** با توجه به اینکه نیروی کار یکی از مهم‌ترین عوامل تولید است، پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی، به معنای کاهش نیروی کار در دسترس و در نتیجه، کاهش تولید و رشد اقتصادی خواهد بود.
- **افزایش فقر و نابرابری:** پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی، به خصوص در بین زنان و جوانان، می‌تواند به افزایش فقر و نابرابری در جامعه منجر شود.
- **کاهش سرمایه انسانی:** عدم مشارکت افراد در فعالیتهای اقتصادی، می‌تواند به هدر رفتن سرمایه انسانی و استعدادهای کشور منتهی خواهد شد.

فقدان مهارت نیروی کار

در دنیای امروز که تحولات سریع فناوری و تکنولوژی، بازار کار را به طور مداوم دگرگون می‌کند، ضرورت کسب مهارت‌های مرتبط با دانش روز به عنوان یک ضرورت انکارناپذیر برای بقا و پیشرفت در جامعه محسوب می‌شود.

عوامل متعددی در بروز این مشکل نقش دارند، از جمله:

- **فقدان نظام جامع مهارت‌آموزی:** در حال حاضر، نظام آموزش‌های مهارتی در ایران از انسجام و یکپارچگی کافی برخوردار نیست و نیازهای بازار کار را به طور کامل پاسخ نمی‌دهد.
- **عدم تطابق نظام آموزشی با نیازهای بازار کار:** نظام آموزشی در ایران به طور سنتی بر آموزش‌های نظری تمرکز دارد و از توجه کافی به آموزش‌های عملی و مهارتی غفلت می‌کند.
- **کمبود منابع و امکانات برای آموزش‌های مهارتی:** کمبود بودجه، فضاهای آموزشی، و مربیان ماهر، از جمله چالش‌های اصلی در زمینه ارائه آموزش‌های مهارتی در ایران است.
- **فقدان فرهنگ مهارت‌آموزی:** در بین برخی از افراد جامعه، به خصوص جوانان، نگرش منفی نسبت به آموزش‌های مهارتی وجود دارد و آنها به دنبال شغل‌های اداری و بدون نیاز به مهارت هستند.

فقدان فرهنگ مدیریت مالی سرمایه‌ها

فقدان فرهنگ مدیریت مالی در جامعه، به خصوص در بین اقشار آسیب‌پذیر، مشکلی جدی است که پیامدهای منفی متعددی به همراه دارد.

- **فقدان آموزش‌های لازم:** بسیاری از افراد، به خصوص در اقشار آسیب‌پذیر، هیچ آموزش یا اطلاعاتی در مورد مدیریت مالی ندارند. آنها نمی‌دانند چگونه بودجه‌بندی کنند، پس‌انداز کنند، یا سرمایه‌گذاری کنند.
- **فقر و مشکلات اقتصادی:** فقر و مشکلات اقتصادی، مانع از آن می‌شود که افراد به فکر مدیریت مالی بلندمدت باشند. آنها مجبورند تمام درآمد خود را برای تامین نیازهای اولیه زندگی صرف کنند و هیچ پولی برای پس‌انداز یا سرمایه‌گذاری باقی نمی‌ماند.
- **فرهنگ مصرف‌گرایی:** فرهنگ مصرف‌گرایی در جامعه، افراد را تشویق می‌کند که بیش از توان خود خرج کنند و به دنبال کالاهای لوکس و غیرضروری باشند. این امر منجر به بدهی و مشکلات مالی می‌شود.
- **نداشتن برنامه‌ریزی مالی:** بسیاری از افراد هیچ برنامه‌ریزی مالی مشخصی برای آینده خود ندارند. آنها نمی‌دانند برای چه اهدافی باید پس‌انداز یا سرمایه‌گذاری کنند و در نتیجه، از فرصت‌های مناسب برای افزایش ثروت خود استفاده نمی‌کنند.

بازتعریف نظام حمایتی یارانه‌ها

بازتعریف نظام حمایتی یارانه‌ها با هدف توزیع عادلانه‌تر یارانه‌ها، امری ضروری است. در این راستا، ضمن در نظر داشتن ظرفیت‌های قانون هدفمندی یارانه‌ها (مصوب ۱۳۸۸)، می‌توان اقدامات زیر را انجام داد:

- **حذف یارانه دهک‌های بالا:** دهک‌های پردرآمد نیازی به یارانه ندارند و حذف یارانه آنها، می‌تواند منابع بیشتری برای یارانه دهک‌های کم‌درآمد آزاد کند.
- **افزایش یارانه دهک‌های پایین:** دهک‌های کم‌درآمد به دلیل شرایط اقتصادی نامناسب، به یارانه بیشتری نیاز دارند. افزایش یارانه این دهک‌ها، می‌تواند به آنها در تامین نیازهای اولیه زندگی کمک کند.
- **هدفمندی سازی یارانه‌ها:** یارانه‌ها باید به طور هدفمند به اقشار نیازمند تعلق بگیرد. برای این منظور، می‌توان از روش‌های مختلفی مانند استفاده از سیستم‌های شناسایی دقیق و یا ارائه یارانه به صورت کالایی به جای یارانه نقدی استفاده کرد.
- **ایجاد نظام حمایتی جامع:** نظام حمایتی یارانه‌ها باید به عنوان بخشی از یک نظام حمایتی جامع در نظر گرفته شود. در کنار یارانه‌ها، باید از سایر ابزارهای حمایتی مانند کمک‌های بلاعوض، بیمه‌های اجتماعی و... نیز برای حمایت از اقشار نیازمند استفاده کرد.

افزایش پوشش بیمه‌ای

یکی از مهم‌ترین چالش‌های جامعه امروز، مشکلات معیشتی خانوارها، به خصوص اقشار آسیب‌پذیر، است. این اقشار به دلیل شرایط اقتصادی نامناسب، با دشواری‌های زیادی در تامین نیازهای اولیه زندگی خود روبرو هستند. همچنین این خانوارها در صورتی که دچار مشکلاتی همچون بیکاری سرپرست خانوار شوند یا هزینه سنگین درمانی به آن‌ها تحمیل گردد، دچار آسیب قابل توجهی خواهند شد. از این رو، افزایش پوشش بیمه‌ای، می‌تواند گام موثری در جهت کاهش آسیب‌پذیری آنان گردد.

تقویت فرهنگ اشتغال

راهبرد اصلی برای حل مشکل پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی، تقویت فرهنگ اشتغال در جامعه است. تقویت فرهنگ اشتغال به معنای ایجاد نگرشی مثبت نسبت به کار و تلاش، و ترویج ارزش‌ها و باورهایی است که افراد را به مشارکت در فعالیتهای اقتصادی تشویق می‌کند.

برای تقویت فرهنگ اشتغال، می‌توان اقدامات زیر را انجام داد:

- **حمایت از زنان شاغل:** با ایجاد شرایط مناسب برای زنان شاغل مانند ارائه مهدکودک و خدمات مراقبت از کودکان، و همچنین تسهیل شرایط کار برای آنها، می‌توان به افزایش مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصادی کمک کرد.
- **ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب:** با ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب با شرایط کاری و حقوقی عادلانه، می‌توان افراد را به ورود به بازار کار تشویق کرد.
- **ارتقای مهارت‌های آموزشی:** با ارائه آموزش‌های مهارتی متناسب با نیازهای بازار کار، می‌توان به افراد کمک کرد تا مهارت‌های لازم برای ورود به بازار کار را کسب کنند.
- **ترویج فرهنگ کارآفرینی:** با ترویج فرهنگ کارآفرینی و تشویق افراد به ایجاد کسب و کارهای جدید، می‌توان به افزایش نرخ مشارکت اقتصادی، به خصوص در بین جوانان، کمک کرد.

مهارت‌افزایی در جامعه

برای حل مشکل کمبود مهارت در جامعه، لازم است فرهنگ مهارت‌افزایی توسعه یابد و سطح مهارت نیروی کار ارتقا یابد. این امر با اصلاح نظام آموزشی، توسعه آموزش‌های مهارتی، و ایجاد انگیزه برای افراد به منظور کسب مهارت‌های جدید، امکان‌پذیر خواهد بود.

راهبردهای کلیدی برای توسعه فرهنگ مهارت‌افزایی و ارتقای سطح مهارت نیروی کار:

- **اصلاح نظام آموزشی:** اصلاح نظام آموزشی به منظور تمرکز بیشتر بر آموزش‌های عملی و مهارتی، و تطبیق آن با نیازهای بازار کار.
- **توسعه آموزش‌های مهارتی:** توسعه آموزش‌های مهارتی کوتاه‌مدت و متناسب با نیاز بازار کار، و ارائه این آموزش‌ها به افراد جویای کار، به خصوص جوانان.
- **حمایت از کارآفرینی:** حمایت از کارآفرینان و ایجاد بستر مناسب برای فعالیت آنها، به منظور ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و نیاز به نیروی کار ماهر.
- **ترویج فرهنگ مهارت‌آموزی:** ترویج فرهنگ مهارت‌آموزی از طریق رسانه‌ها، برنامه‌های آموزشی و فرهنگی، و تجلیل از افراد موفق در زمینه کسب مهارت.
- **استفاده از فناوری‌های نوین:** استفاده از فناوری‌های نوین مانند آموزش‌های مجازی و آنلاین برای ارائه آموزش‌های مهارتی به افراد در مناطق مختلف.
- **جذب مشارکت بخش خصوصی:** جذب مشارکت بخش خصوصی در زمینه ارائه آموزش‌های مهارتی و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید.

فرهنگ‌سازی برای مدیریت مالی

ارائه آموزش‌های لازم در زمینه مدیریت مالی به خانوارها می‌تواند به آنها در مدیریت بهتر درآمد و هزینه‌های خود و ارتقای سطح رفاه زندگیشان کمک کند.

- **ارائه آموزش‌های مالی در مدارس:** آموزش مفاهیم پایه مدیریت مالی به دانش‌آموزان از سنین پایین، به آنها کمک می‌کند تا در آینده به شهروندانی مسئول و آگاه از نظر مالی تبدیل شوند.
- **برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای عموم مردم:** برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌های مختلف مانند بودجه‌بندی، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و... می‌تواند به افزایش آگاهی و سواد مالی عموم مردم کمک کند.
- **استفاده از رسانه‌ها برای ترویج فرهنگ مدیریت مالی:** رسانه‌ها می‌توانند با تولید و پخش برنامه‌های آموزشی، مقالات و گزارش‌های مرتبط با مدیریت مالی، به نهادینه شدن این فرهنگ در جامعه کمک کنند.
- **حمایت از نهادها و سازمان‌های فعال در حوزه آموزش مالی:** حمایت از نهادها و سازمان‌هایی که در زمینه آموزش و ترویج فرهنگ مدیریت مالی فعالیت می‌کنند، می‌تواند به گسترش این آموزش‌ها و افزایش اثربخشی آنها کمک کند.

برنامه ۱ - ارائه لایحه باز توزیع مناسب یارانه‌ها

هرگونه تغییر در اجرای قانون هدفمند یارانه‌ها، مستلزم تصویب مجلس شورای اسلامی است؛ اما در گام نخست، لازم است دولت ضمن ارائه لایحه‌ای در این رابطه یا تغییر در شیوه پرداخت یارانه‌ها در قانون بودجه سالیانه، نسبت به باز توزیع مناسب یارانه‌ها اقدام نماید.

با عنایت به اینکه در بند الف ماده ۷ ذکر شده: «یارانه در قالب پرداخت نقدی و غیر نقدی با لحاظ میزان درآمد خانوار نسبت به کلیه خانوارهای کشور به سرپرست خانوار پرداخت شود.» پیشنهاد لایحه اصلاحی به شکل زیر ارائه می‌شود:

لایحه اصلاح بند (الف) ماده (۷) قانون هدفمندی یارانه‌ها

ماده واحده - بند (الف) ماده (۷) قانون هدفمندی یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

الف - یارانه در قالب پرداخت نقدی و غیر نقدی بر اساس دهک‌بندی خانوارها به دهک‌های اول تا چهارم به سرپرست خانوار پرداخت شود.

برنامه ۲ - گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی

برنامه گسترش پوشش بیمه‌های اجتماعی به عنوان برنامه‌ای جامع و کارآمد، در نظر گرفته شده است. این برنامه با هدف تامین امنیت اجتماعی برای تمامی افراد جامعه، به خصوص اقشار آسیب‌پذیر، طراحی شده است و هزینه آن از محل قانون هدفمندی یارانه‌ها تامین خواهد شد.

مفاد کلیدی این برنامه:

- گسترش پوشش بیمه‌های پایه: بیمه‌های پایه مانند بیمه تامین اجتماعی باید به طور کامل برای همه افراد جامعه، به خصوص اقشار آسیب‌پذیر، ارائه شود.
- ایجاد و توسعه بیمه‌های تکمیلی: بیمه‌های تکمیلی مانند بیمه عمر، بیمه حوادث و... باید با شرایط مناسب و با تعهدات کافی، برای تمامی افراد جامعه قابل دسترس باشد.
- حمایت از اقشار آسیب‌پذیر: در اجرای این برنامه، باید توجه ویژه‌ای به اقشار آسیب‌پذیر مانند زنان سرپرست خانوار، معلولین، سالمندان و... داشته شود و تمهیدات لازم برای پوشش بیمه‌ای کامل آنها فراهم شود.

برنامه ۳ - افزایش نرخ مشارکت اقتصادی

در چارچوب برنامه افزایش نرخ مشارکت اقتصادی، ضروری است اقشاری که کمترین نرخ مشارکت اقتصادی را دارند و بخشی از جامعه فعال کشور هستند (به خصوص زنان، دانشجویان و همچنین افراد توان‌خواه) مشارکت بیشتری در اقتصاد داشته باشند. سرفصل‌های این برنامه شامل موارد زیر خواهند بود:

- ارائه تسهیلات مالی بدون بهره (مطابق اصل ۴۳ قانون اساسی) برای اشتغال در بازار کار یا کارآفرینی افراد
- ایجاد معافیت‌های مالیاتی برای اشتغال در بازار کار یا کارآفرینی افراد
- ارائه حمایت‌های بیمه‌ای برای اشتغال در بازار کار یا کارآفرینی افراد

برنامه ۴ - نظام مهارت‌آموزی به فعالان بازار کار

نظام مهارت‌آموزی به فعالان بازار کار، مجموعه‌ای از برنامه‌ها و اقدامات است که به منظور ارتقای مهارت‌ها و دانش نیروی کار شاغل و جویای کار طراحی و اجرا می‌شود. هدف اصلی این نظام، ایجاد تناسب بین مهارت‌ها و نیازهای بازار کار و در نهایت، افزایش اشتغال‌پذیری و بهره‌وری نیروی کار است.

- ارائه آموزش‌های مهارتی به گروه‌های خاص: ارائه آموزش‌های مهارتی به گروه‌های خاص مانند زنان، جوانان، افراد دارای معلولیت و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی.
- استفاده از ظرفیت‌های آموزش مجازی: استفاده از ظرفیت‌های آموزش مجازی برای افزایش دسترسی افراد به آموزش‌های مهارتی.
- ایجاد نظام ارزشیابی و صدور گواهینامه مهارت: ایجاد نظام ارزشیابی و صدور گواهینامه مهارت برای افراد آموزش‌دیده.
- توسعه فرهنگ مهارت‌آموزی: ترویج فرهنگ مهارت‌آموزی در جامعه از طریق رسانه‌ها و برنامه‌های فرهنگی و آموزشی.
- حمایت از کارآفرینان در زمینه مهارت‌افزایی: ارائه تسهیلات بدون بهره و مشوق‌های لازم به کارآفرینان برای آموزش مهارت‌های لازم به کارکنان خود.
- ایجاد نظام رصد و پایش: ایجاد نظام رصد و پایش برای ارزیابی اثربخشی برنامه‌های مهارت‌افزایی و انجام اصلاحات و تکمیل برنامه‌ها در صورت نیاز.

برنامه ۵ - ارائه درس «مدیریت مالی» برای دانش‌آموزان

ارائه آموزش‌های لازم در زمینه مدیریت مالی به دانش‌آموزان با هدف ارتقای دانش و مهارت‌های آنها در این زمینه و کمک به آنها در اتخاذ تصمیمات مالی آگاهانه در آینده صورت می‌گیرد. در این زمینه، می‌توان با گنجاندن مباحث مربوط به مدیریت مالی در برنامه درسی دانش‌آموزان، از سنین پایین به آنها مفاهیم اولیه مانند بودجه‌بندی، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و وام گرفتن را آموزش داد.

محتوای آموزشی:

- مفاهیم پایه:
 - پول و ارزش آن
 - درآمد و هزینه
 - بودجه‌بندی
 - پس‌انداز
 - سرمایه‌گذاری
 - وام گرفتن
 - تورم
 - مالیات
- مهارت‌های کاربردی:
 - تهیه لیست خرید
 - مقایسه قیمت‌ها
 - مدیریت پول توجیبی
 - استفاده از ابزارهای مدیریت مالی (مانند نرم‌افزارهای بودجه‌بندی)
 - برنامه‌ریزی برای اهداف مالی
 - تصمیم‌گیری آگاهانه در مورد خرید و خرج کردن

مساله: حقوق معلولان

برطبق برآوردها در حال حاضر حدود ۱,۸ میلیون نفر در ایران دچار معلولیت (آسیب‌دیدگان بینایی، شنوایی، جسمی، ذهنی، اعصاب و روان) هستند و سالانه، ۴۰ تا ۶۰ هزار نفر به این تعداد اضافه می‌شود. علیرغم تصویب قوانین و آیین‌نامه‌های مختلف در حمایت از حقوق معلولان به‌خصوص قانون حمایت از حقوق معلولان (مصوب ۲۰ اسفند ۱۳۹۶)، چالش‌های متعددی در کار و زندگی ایران افراد وجود دارد.

برخی از مهم‌ترین این چالش‌ها عبارتند از:

- عدم دسترسی به امکانات آموزشی و پرورشی مناسب
- فقدان فرصت‌های شغلی مناسب
- معضلات مربوط به تردد و حمل و نقل
- عدم مناسب‌سازی فضاهای عمومی
- نگرش‌های منفی جامعه نسبت به معلولان

راهبردها

اجرای کامل قانون حمایت از حقوق معلولان

قانون حمایت از حقوق معلولان، که در سال ۱۳۹۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید، گامی مهم در جهت رفع مشکلات معلولان و ارتقای جایگاه آنها در جامعه بود. این قانون، حقوق و تکالیف متعددی را برای معلولان، دولت، کارفرمایان و سایر افراد جامعه در نظر گرفته است.

با اجرای کامل قانون حمایت از حقوق معلولان، می‌توان به این افراد کمک کرد تا از حقوق خود برخوردار شوند، در جامعه مشارکت فعال داشته باشند، و از نظر اقتصادی مستقل شوند. این امر، به نوبه خود، به افزایش نرخ مشارکت اقتصادی و کاهش شکنندگی اقتصادی اقشار آسیب‌پذیر در جامعه کمک خواهد کرد.

استفاده از ظرفیت بخش خصوصی برای اشتغال معلولان

بخش خصوصی به عنوان یک بازیگر مهم در اقتصاد که در حال حاضر ۸۵ درصد سهم اشتغال را بر عهده دارد، می‌تواند پتانسیل قابل‌توجهی برای ایجاد فرصت‌های شغلی برای معلولان داشته باشد. استفاده از این ظرفیت، نه تنها به نفع معلولان به عنوان نیروی کار است، بلکه فواید متعددی برای خود کسب و کارها و جامعه به طور کلی نیز به همراه خواهد داشت.

- تنوع نیروی کار: استخدام معلولان به عنوان بخشی از تنوع نیروی کار، می‌تواند به خلاقیت و نوآوری در محیط کار کمک کند.
- تعهد به مسئولیت‌های اجتماعی: حمایت از اشتغال معلولان، تصویری مثبت از شرکت‌ها در نزد جامعه ایجاد می‌کند و به ارتقای برند آنها کمک می‌کند.
- دسترسی به استعدادهای پنهان: معلولان دارای استعدادها و مهارت‌های منحصر به فردی هستند که می‌توانند برای شرکت‌ها مفید باشند.
- کاهش هزینه‌ها: ارائه تسهیلات و حمایت‌های لازم برای اشتغال معلولان توسط دولت، در بلندمدت می‌تواند به کاهش هزینه‌های استخدام و آموزش برای شرکت‌ها منجر شود.

برنامه ۶ - اجرای دسترسی پذیری معلولان به تمامی ساختمان‌ها و اماکن عمومی

بر اساس ماده ۲ قانون حمایت از حقوق معلولان:

کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظفند در طراحی، تولید و احداث ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابر و وسایل خدماتی به‌نحوی عمل نمایند که امکان دسترسی و بهره‌مندی از آنها برای افراد دارای معلولیت همچون سایر افراد فراهم گردد.

همچنین در آیین‌نامه اجرایی ماده (۳) قانون حمایت از حقوق معلولان (مصوب ۱۷ آذر ۱۳۹۸) آمده:

ماده ۶ - کلیه دستگاه‌های مشمول موظفند از زمان لازم‌الاجرا شدن این آیین‌نامه، ساختمان‌ها و اماکن موضوع تبصره (۱) ماده (۳) قانون را برای دسترسی پذیری افراد دارای معلولیت به خدمات، مطابق با ضوابط مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران برای افراد دارای معلولیت مناسب سازی کنند، به گونه‌ای که مناسب سازی ساختمان‌ها و اماکن یادشده ظرف (۳) سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این آیین‌نامه به‌طور کامل پایان پذیرد.

و با توجه به گذشت بیش از ۲ سال از سررسید لازم‌الاجرا شدن آیین‌نامه به‌طور کامل، **می‌بایست شاهد مناسب‌سازی تمام ساختمان‌ها و اماکن مربوطه باشیم.**

همچنین در ماده ۷ این آیین‌نامه آمده:

سازمان ملی استاندارد ایران موظف است با پیشنهاد وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات نسبت به تدوین استانداردهای طراحی درگاه‌ها و وبگاه‌های الکترونیکی (سامانه‌های ارائه خدمات الکترونیکی) کلیه دستگاه‌های مشمول به منظور مناسب‌سازی و دسترسی پذیری افراد دارای معلولیت ظرف سه ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این آیین‌نامه، اقدام کند.

ماده ۸ - وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با رعایت قوانین و مقررات مربوط، تمهیدات لازم را به‌عمل آورد تا از طریق شرکت‌های خودروساز داخلی یا شرکت‌های کاربری‌ساز (مناسب‌سازی خودرو) یا واردات، خودروهای مورد نیاز افراد دارای معلولیت، تأمین و خدمات پس از فروش آن نیز در سراسر کشور ارائه شود.

ماده ۱۰ - شهرداری‌ها و دهیاری‌های سراسر کشور موظفند جهت مناسب‌سازی و دسترسی پذیری محیط، معابر، اماکن و وسایل حمل و نقل عمومی و میلمان شهری اقدامات زیر را انجام دهند: ۱- هم‌سطح‌سازی، مناسب‌سازی و نصب خط هدایت نابینایان در پیاده‌روها و تأمین محل ویژه توقف (پارک) خودروی افراد دارای معلولیت در محل توقف حاشیه خیابان‌ها و توقفگاه‌های عمومی. ۲- نصب چراغ‌های راهنمای مجهز به علائم صوتی ویژه افراد نابینا و کم‌بینا در تقاطع‌ها.

برنامه ۷ - تشویق بخش خصوصی به استخدام معلولان

با تاکید بر مواد قانون حمایت از حقوق معلولان و تسهیل استفاده از این موارد قانونی برای کارفرمایان، می‌توان آنان را تشویق به استخدام معلولان در بخش خصوصی نمود:

ماده ۱۲: کارفرمایان بخش غیردولتی که افراد دارای معلولیت جویای کار را در مراکز کسب و کار خود استخدام کنند، در طول دوران اشتغال افراد دارای معلولیت با رعایت شرایط زیر از کمک هزینه ارتقای کارایی معلولان استفاده خواهند کرد:

۱- مدت قرارداد استخدامی کارفرما با فرد دارای معلولیت شاغل حداقل یک سال باشد.

۲- حقوق و دستمزد فرد دارای معلولیت شاغل براساس مصوبات شورای عالی کار و سایر قوانین و مقررات مربوط از سوی کارفرما پرداخت شود.

۳- سایر مزایای قانونی تصریح شده در قانون کار (مزایای رفاهی کارگران) به فرد دارای معلولیت شاغل پرداخت شود.

تبصره ۱- منظور از فرد دارای معلولیت جویای کار در این قانون، فرد دارای معلولیتی است که توانایی انجام کار داشته و مهارت‌ها و آموزش‌های لازم برای اشتغال را کسب نموده باشد.

تبصره ۲- منظور از کمک هزینه ارتقای کارایی افراد دارای معلولیت عبارت است از پرداخت حداکثر پنجاه درصد (۵۰٪) حداقل حقوق و دستمزد ماهانه مصوب شورای عالی کار برای فرد دارای معلولیت شاغل با توجه به شدت معلولیت (خفیف سی درصد (۳۰٪)، متوسط چهل درصد (۴۰٪) و شدید پنجاه درصد (۵۰٪) که توسط سازمان برنامه و بودجه کشور در ذیل ردیف اعتباری سازمان در قوانین بودجه سنواتی تأمین می‌شود.

تبصره ۳- کمک هزینه ارتقای کارایی معلولان برای هر فرد دارای معلولیت شاغل در بخش مزدبگیری غیردولتی تا پنج سال قابل پرداخت می‌باشد.

ماده ۱۳- کارفرمایانی که در مراکز کسب و کار خود، افراد دارای معلولیت جویای کار را در اجرای ماده (۱۲) این قانون استخدام نمایند، از پرداخت حق بیمه سهم کارفرمایی در قبال افراد دارای معلولیت جذب شده معافند، همچنین افراد دارای معلولیتی که به صورت خوداشتغالی یا در کارگاه‌های اشتغال خانگی و یا از طریق مراکز پشتیبانی شغلی مشغول به کار می‌باشند حسب مورد از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما یا خویش‌فرما معاف می‌شوند. حق بیمه سهم کارفرمایی یا خویش‌فرمایی این‌گونه افراد توسط دولت تأمین و پرداخت خواهد شد.

ماده ۲۴- صددرصد (۱۰۰٪) هزینه‌های اشخاص حقیقی و حقوقی در جهت احداث و تجهیز و توسعه و مناسب سازی تمامی مراکز توانبخشی، نگهداری و مراقبتی، حرفه‌آموزی، آموزشی، کارآفرینی، رفاهی و مسکن موردنیاز افراد دارای معلولیت با تأیید سازمان به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی محسوب می‌شود.

برنامه ۸ - انتخاب یک مدیر توانمند برای سازمان بهزیستی کشور

مدیر سازمان بهزیستی عهده‌دار مسئولیت بیش از ۱٫۸ میلیون نفر جامعه معلولان کشور است. از جمله مهمترین اقداماتی که لازم است در دولت و توسط وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی انجام شود، انتخاب یک مدیر توانمند برای سازمان بهزیستی است تا بتواند نسبت به احقاق حقوق معلولان کشور و همچنین، افزایش تسهیلات و امکانات برای این بخش جامعه، اقدامات لازم را انجام دهد.

انتظارات از رئیس سازمان بهزیستی:

- **تلاش برای احقاق حقوق معلولان:** پیگیری حقوق قانونی معلولان در سطوح مختلف و تلاش برای رفع تبعیض‌ها و نابرابری‌های موجود در جامعه.
- **افزایش تسهیلات و امکانات:** افزایش تسهیلات و امکانات رفاهی، آموزشی، درمانی و اشتغال برای جامعه معلولان در راستای ارتقای کیفیت زندگی آنها.
- **توانمندسازی معلولان:** ایجاد زمینه‌های لازم برای توانمندسازی معلولان و کمک به آنها برای حضور فعال در جامعه و مشارکت در عرصه‌های مختلف.
- **ارتباط مستمر با جامعه معلولان:** برقراری ارتباط مستمر و صمیمی با جامعه معلولان برای درک بهتر نیازها و مشکلات آنها و جلب مشارکتشان در تصمیم‌گیری‌ها.
- **استفاده از ظرفیت‌های موجود:** استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود در سازمان و همچنین جلب مشارکت سایر نهادها و سازمان‌ها برای ارائه خدمات بهتر به جامعه معلولان.

مساله: کاهش نرخ ازدواج پایدار

در طی دهه‌های اخیر، شاهد کاهش تمایل به ازدواج و یا افزایش نرخ طلاق در میان زوجین هستیم. این پدیده، پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی متعددی را به همراه دارد و به عنوان یکی از چالش‌های مهم امروز شناخته می‌شود.

پیامدها:

- کاهش نرخ زاد و ولد: ازدواج پایدار، بستر مناسبی برای فرزندآوری و تشکیل خانواده فراهم می‌کند. کاهش نرخ ازدواج می‌تواند منجر به کاهش نرخ زاد و ولد و افزایش سالمندی جمعیت شود.
- افزایش آسیب‌های اجتماعی: طلاق و عدم ثبات در روابط، می‌تواند منجر به افزایش آسیب‌های اجتماعی در افراد و همچنین فرزندان آنان شود.
- تغییرات در ساختار خانواده: کاهش نرخ ازدواج و افزایش طلاق، می‌تواند منجر به تغییرات در ساختار خانواده، مانند افزایش تعداد خانوارهای تک‌والدینی و کاهش انسجام اجتماعی شود.

راهنماها

کاهش طلاق به واسطه ترویج آموزش مهارت‌های زندگی

ارائه آموزش‌های لازم در زمینه‌های مختلف، مانند مهارت‌های ارتباطی، حل تعارض و فرزندپروری، می‌تواند به زوجین در داشتن روابط زناشویی سالم و پایدار کمک کند.

- تغییر نگرش‌ها و باورها: ترویج نگرش‌های مثبت به ازدواج و خانواده، و از بین بردن باورها و هنجارهای منفی، می‌تواند تمایل افراد به ازدواج را افزایش دهد.
- حمایت از سلامت روان: ارائه خدمات مشاوره و روانشناسی به افراد، می‌تواند به آنها در حل مشکلات فردی و بهبود روابطشان کمک کند.

حمایت‌های اقتصادی از زوجین

ارائه حمایت‌های اقتصادی از زوجین می‌تواند به عنوان راهبردی کارآمد برای تسهیل امر ازدواج و تشکیل خانواده پایدار عمل کند. این حمایت‌ها می‌توانند اشکال مختلفی داشته باشند، از جمله:

- تسهیلات مالی بدون بهره: ارائه وام‌های قرض‌الحسنه به زوجین جوان، می‌تواند به آنها در تأمین هزینه‌های اولیه زندگی مشترک، مانند خرید مسکن یا تهیه جهیزیه، کمک کند.
- کمک‌هزینه مسکن: اعطای کمک‌هزینه یا یارانه مسکن به زوجین جوان، می‌تواند بار هزینه‌های مسکن را برای آنها سبک‌تر کند و به آنها در صاحب‌خانه شدن یا اجاره مسکن مناسب کمک کند.
- یارانه‌های فرزندآوری: ارائه یارانه‌های نقدی یا غیرنقدی به ازای تولد هر فرزند، می‌تواند به کاهش هزینه‌های فرزندآوری و تشویق زوجین به داشتن فرزند بیشتر کمک کند.
- معافیت‌های مالیاتی: اعمال معافیت‌های مالیاتی برای زوجین جوان، می‌تواند به آنها در افزایش درآمد و قدرت خریدشان کمک کند.
- ارائه خدمات بیمه‌ای: ارائه خدمات بیمه‌ای درمانی و اجتماعی به زوجین جوان، می‌تواند آنها را در برابر مخاطرات و مشکلات احتمالی آینده بیمه کند و به آنها آرامش خاطر بیشتری بدهد.

برنامه‌های عملیاتی برای تشویق به فرزندآوری

در این راهبرد، به منظور تشویق به فرزندآوری، اقدامات زیر در قالب سه محور اصلی پیشنهاد می‌شود:

- ارائه تسهیلات مالی:
 - وام‌های قرض‌الحسنه بدون بهره برای ازدواج و فرزندآوری
 - کمک‌هزینه مسکن برای زوجین جوان
 - یارانه‌های تحصیلی برای فرزندان
 - معافیت‌های مالیاتی برای خانواده‌های دارای فرزند
- ایجاد فرصت‌های شغلی:
 - حمایت از اشتغال زنان و مادران
 - توسعه مهدهای کودک
 - ترویج کار از راه دور و دورکاری
- ارائه خدمات بیمه‌ای:
 - بیمه درمانی کامل برای مادران باردار و زایمان
 - بیمه بیکاری برای زنان خانه‌دار
 - بیمه تکمیلی برای فرزندان

برنامه ۹: آموزش جامع پیش از ازدواج

برای ثبت رسمی عقد در دفتر ازدواج، ارائه گواهی معتبر مبنی بر انجام آزمایش‌های قبل از ازدواج و گذراندن دوره آموزشی پیش از ازدواج الزامی است.

به همین دلیل، ضروری است که در زمینه آموزش‌های پیش از ازدواج بازنگری و اصلاحات اساسی انجام شود تا زوجین با آمادگی و آگاهی بیشتری قدم به زندگی مشترک بگذارند.

با انجام این اصلاحات، می‌توان آموزش‌های پیش از ازدواج را به ابزاری کارآمد برای آماده‌سازی زوجین برای زندگی مشترک تبدیل کرد و از بروز بسیاری از مشکلات و چالش‌ها در آینده جلوگیری کرد.

برنامه ۱۰: ارائه خدمات مشاوره مستمر به زوجین

در حال حاضر، ارائه خدمات مشاوره، پیش از انجام طلاق صورت می‌گیرد که اگرچه شاید از نظر آماری، سبب انصراف از تصمیم به طلاق یا به تعویق انداختن برخی موارد شود، اما این مشاوره بسیار دیر هنگام است و چالش‌های پدیدآمده در این مرحله، بحرانی و بعضاً غیرقابل حل هستند.

ضروری است تا به‌خصوص در دو سال اول زندگی زوجین که به صورت طبیعی بیشترین اختلافات در این بازه زمانی اتفاق می‌افتد، مشاوره مستمری به زوجین داده شود تا از رسیدن آن‌ها به مرحله طلاق جلوگیری شود.

برنامه ۱۱: معافیت مالیاتی پس از ازدواج

معافیت مالیاتی پس از ازدواج می‌تواند به عنوان راهبردی کارآمد برای تسهیل امر ازدواج و تشویق جوانان به تشکیل خانواده پایدار عمل کند. این معافیت، با کاهش بار مالیاتی زوجین، می‌تواند قدرت خرید آنها را افزایش داده و به آنها در تأمین هزینه‌های اولیه زندگی مشترک کمک کند.

هدف از این برنامه، تشویق جوانان به ازدواج و تشکیل خانواده پایدار از طریق ارائه معافیت‌های مالیاتی به زوجین است.

شرایط:

- زوجین باید تابعیت ایرانی داشته باشند.
- زوجین باید دارای شرایط قانونی برای پرداخت مالیات باشند.

میزان معافیت:

میزان معافیت مالیاتی برای زوجین، به درآمد سالانه آنها بستگی دارد. به طور کلی، برای هر زوج به ازای هر فرزند، یک واحد مالیاتی به معافیت‌های آنها اضافه می‌شود.

نحوه ارائه معافیت:

- زوجین می‌توانند هنگام ارائه اظهارنامه مالیاتی خود، از این معافیت استفاده کنند.
- سازمان امور مالیاتی موظف است اطلاعات مربوط به این معافیت را به طور شفاف در اختیار عموم قرار دهد.

برنامه ۱۲: ارائه خدمات تشویقی و حمایتی مراقبت از کودکان

- ایجاد مهدکودک‌های دولتی و غیردولتی با شهریه‌های مناسب
- حمایت از تأسیس و توسعه مهدکودک‌های خانگی
- توسعه مراکز نگهداری از کودکان در محل کار والدین

- ارائه یارانه به خانواده‌های دارای فرزند برای نگهداری از کودکان در منزل
- ارائه یارانه به خانواده‌هایی که از مهدکودک‌های غیردولتی استفاده می‌کنند
- ارائه یارانه به مراکز نگهداری از کودکان برای کاهش شهریه‌ها

۲-۱- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

مساله: کمبود بودجه و سرانه درمان

بودجه اختصاص یافته به بخش بهداشت و درمان در ایران به نسبت سایر کشورهای با درآمد متوسط پایین است. این امر منجر به کمبود منابع برای ارائه خدمات با کیفیت، استخدام کادر مجرب و خرید تجهیزات پزشکی می‌شود.

سهم بودجه سلامت از GDP: سهم بودجه سلامت از GDP در ایران در مقایسه با سایر کشورهای منطقه پایین است. به عنوان مثال، در سال ۱۴۰۰، سهم بودجه سلامت از GDP در ایران ۵٫۵ درصد بوده در حالی که این میزان در کشورهای همسایه مانند ترکیه ۸٫۲ درصد و در امارات متحده ۶٫۷ درصد بوده است.

همچنین سرانه درمان در ایران در مقایسه با سایر کشورهای با درآمد متوسط پایین است. طبق گزارش سازمان جهانی بهداشت، سرانه هزینه کرد برای سلامت در ایران در سال ۲۰۲۱، ۱۱۷۴ دلار بوده که در مقایسه با متوسط منطقه (۱۷۳۲ دلار) پایین است.

مساله: افزایش بیماری‌های غیرواگیر (قلبی، دیابت، سرطان)

بیماری‌های غیرواگیر (NCDs) از جمله بیماری‌های قلبی عروقی، دیابت و سرطان، به یکی از بزرگترین چالش‌های سلامت عمومی در ایران تبدیل شده‌اند. این بیماری‌ها نه تنها بار سنگینی بر نظام سلامت تحمیل می‌کنند، بلکه کیفیت زندگی افراد را نیز به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهند.

دیابت یک بیماری مزمن است که در آن سطح قند خون در بدن بالا می‌رود. این بیماری می‌تواند منجر به عوارض جدی مانند بیماری‌های قلبی عروقی، سکته مغزی، نارسایی کلیه، کوری و قطع عضو شود. پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰، تعداد مبتلایان به دیابت در ایران به ۱۵ میلیون نفر برسد.

سالانه ۵۵ هزار نفر از هموطنان بر اثر ابتلا به انواع سرطان‌ها دچار مرگ زودرس می‌شوند. بر اساس آخرین داده‌های ملی ثبت سرطان مبتنی بر کل جمعیت کشور، پیش‌بینی می‌شود تعداد موارد جدید ابتلا به سرطان در ایران به ۱۶۰ هزار مورد در سال ۱۴۰۴ افزایش یابد که این میزان، افزایش ۴۳ درصدی را نشان می‌دهد. (ایرنا، ۱۴۰۲)

مساله: نابرابری در دسترسی به خدمات بهداشتی

نابرابری در دسترسی به خدمات بهداشتی در ایران در سطوح مختلف ژئوگرافیک، اجتماعی و اقتصادی مشاهده می‌شود:

ناهمسانی جغرافیایی: دسترسی به خدمات بهداشتی در مناطق روستایی و محروم به طور معنی داری کمتر از مناطق شهری و مرفه است. کمبود امکانات و نیروی متخصص در این مناطق مشکل اصلی است.

ناهمسانی اقتصادی: توانایی پرداخت هزینه‌های خدمات بهداشتی و درمانی نقش مهمی در دسترسی به این خدمات دارد. افراد با توان مالی پایین به طور کلی از خدمات با کیفیت پایین‌تر و با دسترسی محدودتر برخوردار هستند.

نابرابری در دسترسی به خدمات بهداشتی پیامدهای منفی متعددی برای سلامت جامعه دارد، از جمله:

- **افزایش مرگ و میر:** نرخ مرگ و میر ناشی از بیماری‌های قابل پیشگیری و درمان در مناطق محروم و بین گروه‌های آسیب‌پذیر به طور معنی داری بالاتر است.
- **کاهش امید به زندگی:** امید به زندگی در ایران در مقایسه با دیگر کشورهای منطقه پایین است و یکی از دلایل اصلی آن نابرابری در دسترسی به خدمات بهداشتی است.
- **افزایش بار بیماری:** نابرابری در سلامت منجر به افزایش بار بیماری در جامعه می‌شود و هزینه‌های نظام سلامت را افزایش می‌دهد.

مساله: سبک زندگی ناسالم در میان جامعه

سبک زندگی ناسالم در میان جامعه ایران به یک معضل جدی تبدیل شده و نقش مهمی در ایجاد بیماری‌ها و کاهش سلامت مردم ایفا می‌کند. این سبک زندگی شامل عوامل مختلفی مانند تغذیه نامناسب، عدم تحرک بدنی، مصرف دخانیات، و استرس است.

پیامدهای سبک زندگی ناسالم:

- افزایش بیماری‌های غیرواگیر: سبک زندگی ناسالم نقش مهمی در ایجاد بیماری‌های غیرواگیر مانند بیماری‌های قلبی عروقی، دیابت، سرطان، و بیماری‌های تنفسی دارد.
- چاقی و اضافه وزن: شیوع چاقی و اضافه وزن در ایران در سال‌های اخیر به طور قابل توجهی افزایش یافته است. طبق آخرین آمار، حدود ۳۰ درصد از افراد بالغ در ایران چاق یا دارای اضافه وزن هستند.
- افزایش بار مالی بر نظام سلامت: سبک زندگی ناسالم بار مالی سنگینی بر نظام سلامت تحمیل می‌کند. هزینه‌های درمان بیماری‌های غیرواگیر ناشی از سبک زندگی ناسالم بسیار بالا است.

عوامل اصلی در این میان عبارتند از: تغذیه نامناسب، عدم تحرک بدنی، مصرف دخانیات و استرس.

مساله: فقدان نظام ارجاع کارآمد

نظام ارجاع کارآمد، سیستمی است که بیماران را بر اساس نیازهایشان به سطوح مختلف نظام سلامت هدایت می‌کند. این سیستم می‌تواند به ساماندهی خدمات، کاهش هزینه‌ها، و ارتقای کیفیت خدمات کمک کند.

متأسفانه، نظام ارجاع در ایران به طور کامل کارآمد نیست و با چالش‌های متعددی روبرو است.

چالش‌های اصلی:

- فقدان یکپارچگی: سیستم‌های ارجاع در سطوح مختلف نظام سلامت (مانند مراکز بهداشتی و درمانی اولیه، مراکز تخصصی و بیمارستان‌ها) با هم یکپارچه نیستند و اطلاعات بیماران به طور کامل بین این سطوح مبادله نمی‌شود.
- فقدان انگیزه: انگیزه کافی برای ارجاع بیماران به سطوح پایین‌تر وجود ندارد. به عنوان مثال، پزشکانی که در مراکز تخصصی و بیمارستان‌ها فعالیت می‌کنند، ممکن است تمایل داشته باشند که بیماران را مستقیماً ویزیت کنند تا درآمد بیشتری کسب کنند.
- ضعف در نظام اطلاعاتی: نظام اطلاعاتی مناسبی برای رصد و ارزیابی عملکرد سیستم ارجاع وجود ندارد.

پیامدهای فقدان نظام ارجاع کارآمد:

- سردرگمی بیماران: بیماران ممکن است ندانند که برای دریافت خدمات به کدام مرکز باید مراجعه کنند و این موضوع منجر به اتلاف وقت و هزینه می‌شود.
- افزایش مراجعات غیرضروری به مراکز تخصصی و بیمارستان‌ها: بسیاری از بیماران که نیاز به خدمات تخصصی ندارند، به مراکز تخصصی و بیمارستان‌ها مراجعه می‌کنند که این موضوع منجر به افزایش هزینه‌ها و شلوغی این مراکز می‌شود.
- کاهش کیفیت خدمات: تمرکز بر خدمات در سطوح بالاتر نظام سلامت، منجر به کاهش کیفیت خدمات در سطوح پایین‌تر می‌شود.

مطالعه‌ای که در سال ۱۳۹۸ انجام شده، نشان داده است که ۵۲ درصد از بیماران در ایران بدون ارجاع به مراکز بهداشتی و درمانی اولیه، به مراکز تخصصی و بیمارستان‌ها مراجعه می‌کنند.

همچنین، بر اساس گزارشی از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، در سال ۱۴۰۰، به طور متوسط هر ایرانی ۱۰ بار در سال به مراکز بهداشتی و درمانی مراجعه کرده است که بخش قابل توجهی از این مراجعات غیرضروری بوده است.

مساله: چالش‌های شرکت‌های دارویی

صنعت داروسازی در ایران با چالش‌های متعددی روبرو است که منجر به ضعف این بخش و ناتوانی در پاسخگویی به نیازهای داخلی و خارجی شده است.

برخی از دلایل ضعف شرکت‌های دارویی:

- **وابستگی به واردات مواد اولیه:** بخش قابل توجهی از مواد اولیه دارویی در ایران از خارج از کشور وارد می‌شود که این موضوع سبب افزایش هزینه تولید دارو، وابستگی به کشورهای خارجی و کمبود دارو در شرایط تحریم شده است.
- **قوانین و مقررات دست و پا گیر:** قوانین و مقررات مربوط به صنعت داروسازی در برخی موارد دست و پا گیر و پیچیده هستند. این امر مانع از فعالیت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در این صنعت می‌شود.
- **فناوری نامناسب:** فناوری مورد استفاده در صنعت داروسازی ایران در بسیاری از موارد قدیمی و ناکارآمد است. این امر منجر به تولید داروهایی با کیفیت پایین و افزایش هزینه‌های تولید می‌شود.

پیامدهای ضعف شرکت‌های دارویی:

- **کمبود دارو:** یکی از پیامدهای ضعف شرکت‌های دارویی ایرانی، کمبود برخی از داروهای ضروری در کشور است. این کمبود دارو می‌تواند به خصوص برای بیماران خاص خطرناک باشد.
- **افزایش قیمت دارو:** نرخ بالای تورم، وابستگی به واردات، و ضعف در تولید داخلی، منجر به افزایش قیمت دارو شده است. این امر، دسترسی به دارو را برای اقشار کم‌درآمد جامعه دشوار می‌کند.
- **کاهش کیفیت دارو:** استفاده از فناوری نامناسب و عدم نظارت کافی بر تولید دارو، می‌تواند منجر به کاهش کیفیت داروهای تولید داخل شود. این امر، سلامت بیماران را به خطر می‌اندازد.

مساله: کمبود خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام

غربالگری و مداخلات زودهنگام در بیماری‌های مختلف نقش حیاتی در تشخیص زودهنگام بیماری‌ها، کاهش هزینه‌های درمان، و افزایش شانس بقا بیماران دارند. متأسفانه، خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام در نظام سلامت ایران با کمبودهای زیادی مواجه است.

دلایل کمبود:

- **کمبود بودجه:** کمبود بودجه یکی از مهم‌ترین دلایل کمبود خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام است. به دلیل منابع مالی محدود، نظام سلامتی توانایی تامین منابع لازم برای ارائه این خدمات به طور گسترده را ندارد.
- **فقدان برنامه‌ریزی جامع:** نظام سلامت ایران از برنامه‌ریزی جامع و مدون برای ارائه خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام رنج می‌برد. این موضوع منجر به عدم هماهنگی در ارائه خدمات، نابرابری در دسترسی به خدمات، و فقدان کیفیت در ارائه خدمات می‌شود.
- **فقدان آگاهی عمومی:** سطح آگاهی عمومی از اهمیت غربالگری و مداخلات زودهنگام پایین است. این موضوع منجر به عدم تمایل مردم به شرکت در برنامه‌های غربالگری و تاخیر در تشخیص بیماری‌ها می‌شود.

آثار کمبود:

- **افزایش بار بیماری:** کمبود خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام منجر به افزایش بار بیماری در نظام سلامت می‌شود. تشخیص زودهنگام بیماری‌ها می‌تواند از پیشرفت بیماری و ایجاد عوارض جانبی جلوگیری کند و هزینه‌های درمان را کاهش دهد.
 - **کاهش کیفیت زندگی:** کمبود خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام منجر به کاهش کیفیت زندگی بیماران می‌شود. تشخیص زودهنگام بیماری‌ها می‌تواند به بیماران کمک کند تا زندگی طولانی‌تر و سالم‌تر داشته باشند.
 - **افزایش هزینه‌های درمان:** کمبود خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام منجر به افزایش هزینه‌های درمان می‌شود. تشخیص زودهنگام بیماری‌ها می‌تواند از نیاز به درمان‌های پرهزینه در مراحل بعدی جلوگیری کند.
- نرخ غربالگری سرطان در ایران در مقایسه با سایر کشورهای منطقه پایین است. به عنوان مثال، نرخ غربالگری سرطان پستان در ایران ۲۵ درصد است، در حالی که این نرخ در ترکیه ۳۵ درصد و در امارات متحده عربی ۴۰ درصد است.

مساله: کاهش سلامت روان جامعه

سلامت روان یکی از مهم‌ترین مولفه‌های سلامت کلی است و به توانایی فرد در مدیریت استرس، ایجاد روابط مثبت، و عملکرد موثر در زندگی اشاره دارد. کاهش سلامت روان از طریق افزایش بروز اختلالات روان مانند افسردگی، اضطراب، و اعتیاد، و همچنین افزایش میزان خودکشی خود را نشان می‌دهد.

عوامل متعددی در این کاهش نقش دارند، از جمله:

- **مشکلات اقتصادی و اجتماعی:** فقر، بیکاری، و تبعیض می‌تواند منجر به استرس و اضطراب شود و سلامت روان را به خطر اندازد.
- **فشارهای روانی:** سبک زندگی پرشتاب و رقابتی امروزی، افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی، و فقدان حمایت‌های اجتماعی می‌تواند منجر به افزایش استرس و اضطراب شود.
- **کمبود خدمات سلامت روان:** دسترسی به خدمات سلامت روان در ایران به طور مساوی در همه مناطق و برای همه گروه‌های اجتماعی وجود ندارد. همچنین، بسیاری از افراد به دلیل نگرانی از انگ و ترس از قضاوت، از دریافت خدمات سلامت روان خودداری می‌کنند.

بر اساس مطالعه‌ای که در سال ۱۴۰۰ انجام شده، ۲۳,۴ درصد از افراد ۱۵ تا ۶۴ ساله در ایران از اختلالات روان رنج می‌برند. این میزان در مقایسه با میانگین جهانی (۱۳,۶ درصد) بسیار بالا است. (ایسنا، ۱۴۰۰)

مساله: افزایش اعتیاد و کاهش سن مصرف مواد

اعتیاد به مواد مخدر یکی از معضلات اجتماعی و خانوادگی در ایران است که در سال‌های اخیر به طور فزاینده‌ای شیوع یافته و به خصوص در بین جوانان و نوجوانان نگران‌کننده شده است.

کاهش سن مصرف مواد مخدر، گسترش مصرف مواد جدید و ترکیبی، و افزایش اعتیاد در زنان و دختران از جمله ابعاد نگران‌کننده این پدیده هستند.

این معضل نه تنها سلامت و زندگی افراد را به خطر می‌اندازد، بلکه پیامدهای اجتماعی و اقتصادی منفی زیادی برای خانواده‌ها و جامعه به دنبال دارد.

گسترش اعتیاد:

طبق آمار ستاد مبارزه با مواد مخدر، در سال ۱۴۰۱ حدود ۲,۸۰۸,۰۰۰ نفر در ایران به مواد مخدر اعتیاد داشته‌اند. (سازمان بهزیستی، ۱۴۰۱)

کاهش سن مصرف:

متوسط سن مصرف‌کنندگان در ایران ۲۴ سال اعلام است و البته بین سن ۱۴ تا ۱۵ سال هم فراوانی مصرف زیاد شده است. (همشهری آنلاین، ۱۴۰۱)

پیامدهای اعتیاد:

- **مشکلات سلامتی:** اعتیاد به مواد مخدر سلامت جسمی و روانی افراد را به شدت تهدید می‌کند و منجر به بیماری‌ها و مرگ و میر زود هنگام می‌شود.
- **مشکلات خانوادگی:** بسیار از مسائل خانوادگی ناشی از اعتیاد است که پیامدهای منفی زیادی برای خانواده‌ها به دنبال دارد و منجر به تنش، خشونت، طلاق و فروپاشی خانواده می‌شود.
- **مشکلات اجتماعی:** معتادان اغلب با مشکلات اجتماعی مانند بیکاری، بی‌خانمانی، و جرم و جنایت روبه‌رو هستند.
- **هزینه‌های اقتصادی:** اعتیاد بار اقتصادی سنگینی بر خانواده‌ها و جامعه تحمیل می‌کند و هزینه‌های مربوط به درمان، زندان، و مبارزه با مواد مخدر را افزایش می‌دهد.

توسعه خدمات بهداشتی در مناطق محروم

- احداث مراکز بهداشتی و درمانی جدید در مناطق محروم و روستایی، تجهیز این مراکز به امکانات و تجهیزات مدرن، و اعزام کادر پزشکی مجرب به این مناطق از جمله اقداماتی است که می‌توان برای توسعه خدمات بهداشتی در مناطق محروم انجام داد.
- همچنین می‌توان از طریق تله‌میدیسین و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، به ارائه خدمات بهداشتی از راه دور به ساکنان مناطق محروم کمک کرد.

ترویج سبک زندگی سالم

سبک زندگی ناسالم، یکی از معضلات اصلی جوامع مدرن است که پیامدهای منفی متعددی بر سلامت جسمی و روانی افراد، خانواده‌ها و جامعه به طور کلی دارد. برای مقابله با این چالش، اتخاذ رویکردی جامع و چندوجهی ضروری است که شامل ترویج سبک زندگی سالم، آموزش و توانمندسازی افراد، ایجاد محیط‌های حمایتی و اعمال سیاست‌های مناسب باشد.

- ترویج سبک زندگی سالم از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی، حمایت از فعالیت‌های بدنی، ترویج تغذیه سالم و مدیریت استرس.
- ایجاد محیط‌های حمایتی شامل محیط‌های آموزشی، کاری و شهری.
- اعمال سیاست‌های مناسب مانند مالیات بر کالاهای مضر و حمایت از تولیدکنندگان غذای سالم.

پیاده‌سازی نظام ارجاع درمانی

نظام ارجاع درمان در کشورهای توسعه یافته، سیستمی است که برای مدیریت و توزیع خدمات بهداشتی و درمانی به کار گرفته می‌شود. این سیستم با هدف ارتقای کیفیت و کارایی خدمات، کاهش هزینه‌ها و افزایش دسترسی عادلانه به خدمات برای همه افراد جامعه طراحی شده است.

ساختار کلی نظام ارجاع درمان در کشورهای توسعه یافته:

- **پزشک خانواده یا پزشک عمومی:** در این سیستم، افراد ابتدا به پزشک خانواده یا پزشک عمومی خود مراجعه می‌کنند. پزشک پس از معاینه و بررسی اولیه، در صورت نیاز، بیمار را به متخصص مربوطه ارجاع می‌دهد.
- **متخصصان:** متخصصان مختلف در رشته‌های مختلف پزشکی، خدمات تخصصی مورد نیاز بیماران را ارائه می‌دهند.
- **بیمارستان‌ها:** بیمارستان‌ها برای ارائه خدمات تخصصی‌تر و بستری بیماران در نظر گرفته شده‌اند.

مزایای نظام ارجاع درمان:

- **ارتقای کیفیت خدمات:** با تمرکز بر پیشگیری و مراقبت‌های اولیه، کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی ارتقا می‌یابد.
- **کاهش هزینه‌ها:** با مدیریت صحیح منابع و جلوگیری از اتلاف وقت و هزینه، هزینه‌های نظام سلامت به طور قابل توجهی کاهش می‌یابد.
- **افزایش دسترسی عادلانه:** با توزیع عادلانه منابع و خدمات، همه افراد جامعه، صرف نظر از موقعیت اجتماعی و اقتصادی، به خدمات بهداشتی و درمانی مورد نیاز خود دسترسی خواهند داشت.
- **افزایش رضایت بیماران:** با ارائه خدمات با کیفیت و کارآمد، رضایت بیماران از نظام سلامت افزایش می‌یابد.

نوآوری و همکاری در حوزه داروسازی

با اتخاذ رویکردی مبتنی بر نوآوری و همکاری، شرکت‌های دارویی می‌توانند بر چالش‌های پیش رو غلبه کرده و به ارائه داروها و روش‌های درمانی باکیفیت و مقرون به صرفه برای بیماران در سراسر جهان ادامه دهند.

اهداف:

- تقویت زیرساخت‌های تولید دارویی داخلی
- افزایش توان رقابتی شرکت‌های دارویی داخلی در بازارهای جهانی
- کاهش وابستگی به واردات دارو
- ارتقاء کیفیت داروهای تولید داخل

اقدامات:

- سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه: افزایش بودجه تحقیق و توسعه برای کشف داروهای جدید و روش‌های درمانی نوین.
- استفاده از فناوری‌های پیشرفته: استفاده از هوش مصنوعی، یادگیری ماشین و سایر فناوری‌های پیشرفته برای تسریع فرآیند توسعه دارو و کاهش هزینه‌ها.
- همکاری با دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی: ایجاد شراکت با دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی برای اشتراک‌گذاری دانش و تخصص.
- همکاری با سازمان‌های دولتی: همکاری با سازمان‌های دولتی برای تسریع فرآیند صدور مجوز دارو و تسهیل دسترسی بیماران به داروها.
- همکاری با شرکت‌های دیگر: ایجاد شراکت با شرکت‌های دیگر برای توسعه داروهای جدید و روش‌های درمانی نوین.

افزایش آگاهی پیرامون غربالگری و تسهیل دسترسی

- افزایش آگاهی مردم در مورد اهمیت غربالگری و مداخلات زودهنگام از طریق رسانه‌ها، برنامه‌های آموزشی و کمپین‌های اطلاع‌رسانی
- آموزش و توانمندسازی کارکنان نظام سلامت، از جمله پزشکان، پرستاران و ماماها، در مورد غربالگری و مداخلات زودهنگام
- ارائه خدمات غربالگری و مداخلات زودهنگام به صورت رایگان یا با هزینه کم
- ارائه این خدمات در ساعات و روزهای مختلف
- ارائه خدمات سیار غربالگری در مناطق محروم و روستایی

پیشگیری، درمان و توانمندسازی در حوزه سلامت روان

پیشگیری:

- آگاهی‌رسانی و آموزش: افزایش آگاهی عمومی در مورد سلامت روان، علائم بیماری‌های روانی و راه‌های پیشگیری از آنها از طریق برنامه‌های آموزشی در مدارس، دانشگاه‌ها، مراکز فرهنگی و رسانه‌ها.
- حمایت از خانواده‌ها: آموزش مهارت‌های فرزندپروری و فرزندداری به والدین، و ارائه خدمات حمایتی به خانواده‌هایی که با مشکلات سلامت روان فرزندان خود مواجه هستند.
- ترویج سبک زندگی سالم: ترویج فعالیت‌های بدنی، تغذیه سالم، خواب کافی و مدیریت استرس به عنوان عوامل مؤثر بر سلامت روان.
- کاهش عوامل خطر: مقابله با عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر سلامت روان مانند فقر، تبعیض، خشونت و ناامنی.

درمان:

- **افزایش دسترسی به خدمات:** گسترش خدمات روانپزشکی و مشاوره در مراکز بهداشتی و درمانی، و ارائه خدمات به صورت رایگان یا با تعرفه‌های یارانه‌ای.
- **ارتقای کیفیت خدمات:** آموزش و به‌روزرسانی دانش و مهارت‌های متخصصان سلامت روان، و استفاده از روش‌های درمانی نوین و مبتنی بر شواهد.
- **کاهش انگ و تبعیض:** مقابله با باورها و نگرش‌های منفی نسبت به بیماری‌های روانی و افراد مبتلا به این بیماری‌ها.
- **حمایت از بیماران:** ارائه خدمات حمایتی اجتماعی و اقتصادی به بیماران روانی برای کمک به آنها در بازگشت به زندگی عادی.

توانمندسازی:

- **تقویت مهارت‌های مقابله‌ای:** آموزش مهارت‌های مقابله با استرس، اضطراب و مشکلات به افراد در سطوح مختلف جامعه.
- **افزایش تاب‌آوری:** ارتقای تاب‌آوری افراد و جوامع در برابر مشکلات و بحران‌ها.
- **ترویج خودباوری:** افزایش اعتماد به نفس و خودباوری افراد، و کمک به آنها برای باور به توانایی‌های خود.
- **حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر:** ارائه خدمات حمایتی و توانمندسازی به گروه‌های آسیب‌پذیر مانند زنان، کودکان و افراد معلول.

حمایت اجتماعی و قوانین پیشگیرانه اعتیاد

افزایش اعتیاد و کاهش سن مصرف مواد، زخمی عمیق بر پیکره جامعه ماست. برای التیام این زخم، اتخاذ رویکردی جامع و چندجانبه ضروری است. پیشگیری، آموزش و توانمندسازی، سه کلید اصلی برای مقابله با این معضل اجتماعی هستند.

حمایت اجتماعی:

- **تقویت شبکه‌های حمایتی:** خانواده، دوستان، همسایگان، گروه‌های اجتماعی.
- **ترویج مشارکت اجتماعی:** فعالیت‌های اجتماعی، داوطلبانه.
- **ایجاد جوامع حامی:** احترام، حمایت از سلامت روان.
- **توسعه خدمات اجتماعی:** مددکاری، مشاوره خانواده، توانبخشی.

قوانین پیشگیرانه:

- **محدود کردن دسترسی:** ممنوعیت تبلیغات، مالیات سنگین بر مصرف دخانیات.
- **کنترل مرزها:** جلوگیری از ورود مواد مخدر و روان‌گردان به کشور.
- **جرم‌انگاری:** مجازات تولید، توزیع، نگهداری، مصرف مواد.
- **حمایت از قربانیان:** ارائه خدمات درمانی، توانبخشی به قربانیان.

برنامه ۱۳: کاهش بیماری‌های غیرواگیر اهداف:

- کاهش ۲۰ درصدی نرخ ابتلا به بیماری‌های قلبی، دیابت و سرطان در ۱۰ سال آینده
- افزایش ۳۰ درصدی آگاهی عمومی در مورد عوامل خطر و راه‌های پیشگیری از این بیماری‌ها در ۵ سال آینده

مخاطبان:

- عموم مردم
- گروه‌های در معرض خطر ابتلا به بیماری‌های قلبی، دیابت و سرطان
- سیاستگذاران و برنامه‌ریزان حوزه سلامت
- متخصصان و ارائه دهندگان خدمات بهداشتی

استراتژی‌ها:

• ارتقای آگاهی عمومی:

- برگزاری کمپین‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی در مورد عوامل خطر و راه‌های پیشگیری از بیماری‌های قلبی، دیابت و سرطان از طریق رسانه‌های مختلف مانند تلویزیون، رادیو، مطبوعات، شبکه‌های اجتماعی و...
- انتشار بروشور، پمفلت و سایر اقلام آموزشی در مورد این بیماری‌ها
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلسات مشاوره برای گروه‌های در معرض خطر
- استفاده از افراد مشهور و چهره‌های محبوب برای ترویج سبک زندگی سالم

• ترویج سبک زندگی سالم:

- تشویق به مصرف میوه‌ها، سبزیجات و غلات کامل
- کاهش مصرف نمک، چربی و قند
- افزایش فعالیت بدنی و ورزش منظم
- ترک مصرف دخانیات
- کنترل وزن و تناسب اندام

• تقویت سیستم مراقبت‌های بهداشتی:

- افزایش دسترسی به خدمات غربالگری و تشخیص زودهنگام بیماری‌های قلبی، دیابت و سرطان
- ارتقای کیفیت خدمات درمانی و توانبخشی برای مبتلایان به این بیماری‌ها
- آموزش و توانمندسازی متخصصان و ارائه دهندگان خدمات بهداشتی در زمینه پیشگیری و درمان این بیماری‌ها
- توسعه و ترویج استفاده از فناوری‌های نوین در تشخیص و درمان این بیماری‌ها

• حمایت از سیاست‌های مرتبط:

- وضع قوانین و مقررات برای ترویج سبک زندگی سالم و پیشگیری از بیماری‌های غیرواگیر
- حمایت از تولید و عرضه مواد غذایی سالم
- افزایش مالیات بر دخانیات و سایر محصولات مضر برای سلامتی
- ایجاد محیط‌های سالم و فعال برای زندگی و کار

ارزیابی:

- رصد و پایش نرخ ابتلا به بیماری‌های قلبی، دیابت و سرطان
- بررسی میزان آگاهی عمومی در مورد این بیماری‌ها
- ارزیابی رضایت مردم از خدمات ارائه شده در زمینه پیشگیری و درمان این بیماری‌ها
- انجام مطالعات و تحقیقات برای ارزیابی اثربخشی برنامه‌های اجرا شده

برنامه ۱۴: توسعه مراکز و خانه‌های بهداشت در شهر و روستاها

- **توسعه زیرساخت‌های بهداشتی:**
 - احداث، تجهیز و نوسازی مراکز بهداشتی درمانی در مناطق محروم و کم‌برخوردار
 - افزایش تعداد تخت‌های بیمارستانی و متخصصان پزشکی در مناطق کم‌برخوردار
 - توزیع عادلانه تجهیزات و امکانات پزشکی در سطح کشور
 - ایجاد انگیزه و مشوق‌های لازم برای جذب و ماندگاری متخصصان در مناطق محروم
- **توسعه زیرساخت‌های بهداشتی:**
 - احداث، تجهیز و نوسازی مراکز بهداشتی درمانی در مناطق محروم و کم‌برخوردار
 - افزایش تعداد تخت‌های بیمارستانی و متخصصان پزشکی در مناطق کم‌برخوردار
 - توزیع عادلانه تجهیزات و امکانات پزشکی در سطح کشور
 - ایجاد انگیزه و مشوق‌های لازم برای جذب و ماندگاری متخصصان در مناطق محروم
- **استفاده از فناوری‌های نوین:**
 - استفاده از پرونده‌های الکترونیکی سلامت برای تسهیل ارائه خدمات و مدیریت اطلاعات بیمار
 - استفاده از اپلیکیشن‌های موبایل برای ارائه خدمات بهداشتی و اطلاع‌رسانی به مردم

برنامه ۱۵: ارائه الگوی سبک زندگی سالم به تناسب تمام افراد جامعه

هدف از این برنامه، ارائه الگویی جامع و متناسب با شرایط مختلف افراد جامعه برای اتخاذ یک سبک زندگی سالم است. این برنامه برای تمام افراد جامعه، فارغ از سن، جنس، وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی طراحی شده است.

- **آموزش و اطلاع‌رسانی:** برگزاری کارگاه‌های آموزشی، سمینارها و جلسات مشاوره برای ارائه اطلاعات و آموزش‌های لازم به افراد جامعه.
- **استفاده از رسانه‌ها:** استفاده از رسانه‌های مختلف مانند تلویزیون، رادیو، مطبوعات و شبکه‌های اجتماعی برای اطلاع‌رسانی و ترویج سبک زندگی سالم.
- **حمایت‌های دولتی:** تدوین قوانین و سیاست‌های حمایتی برای تسهیل دسترسی افراد به غذای سالم، امکانات ورزشی و خدمات مراقبت‌های بهداشتی.
- **جلب مشارکت جامعه:** تشویق به مشارکت فعالانه افراد جامعه در برنامه‌های مربوط به سبک زندگی سالم، از طریق تشکیل سازمان‌های مردم‌نهاد و گروه‌های حمایتی.

برنامه ۱۶: حمایت از تمامی شرکت‌های تولیدکننده دارویی در کشور

- ارائه تسهیلات مالی و معافیت‌های مالیاتی به شرکت‌های دارویی
- حمایت از تحقیق و توسعه در زمینه داروهای نوین و بیوتکنولوژی
- ایجاد شبکه‌های همکاری بین شرکت‌های دارویی داخلی و مراکز دانشگاهی
- تسهیل فرآیند صدور مجوزهای تولید و واردات مواد اولیه دارویی

اقدامات

- برگزاری دوره‌های آموزشی برای ارتقاء دانش فنی کارکنان شرکت‌های دارویی
- ایجاد مراکز نوآوری برای توسعه داروهای جدید با همکاری شرکت‌های دانش‌بنیان
- فراهم آوردن بستر مناسب برای سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت دارویی
- تشویق شرکت‌های دارویی به اخذ استانداردهای بین‌المللی مانند GMP

برنامه ۱۷: تشکیل پرونده سلامت الکترونیک و انجام فراگیر غربالگری‌ها

تشکیل پرونده سلامت الکترونیک و انجام فراگیر غربالگری‌ها، دو اقدام کلیدی برای ارتقای سطح سلامت جامعه و ارائه خدمات بهداشتی بهینه به آحاد جامعه، به ویژه در مناطق محروم و کم برخوردار، هستند. اقدامات اجرایی این برنامه عبارتند از:

- راه‌اندازی پلتفرم آنلاین ثبت و مشاهده پرونده‌های سلامت
- اجرای طرح‌های غربالگری فراگیر برای شناسایی زود هنگام بیماری‌ها
- ایجاد ارتباط میان پرونده‌های الکترونیک و مراکز درمانی و آزمایشگاه‌ها
- تضمین حفظ حریم خصوصی و امنیت اطلاعات سلامت شهروندان

برنامه ۱۸: پایش زود هنگام سلامت روان و درمان

سلامت روان یکی از ارکان اساسی سلامت انسان است که نقش مهمی در کیفیت زندگی افراد ایفا می‌کند. متأسفانه، شیوع اختلالات روان در ایران رو به افزایش است و بسیاری از افراد به دلیل عدم آگاهی و دسترسی به خدمات مناسب، از درمان محروم می‌شوند. پایش سلامت روان و درمان زود هنگام، می‌تواند به پیشگیری از بروز مشکلات جدی‌تر و ارتقای کیفیت زندگی افراد مبتلا به اختلالات روان کمک کند.

- ادغام غربالگری سلامت روان در برنامه‌های مراقبت‌های بهداشتی اولیه
- توسعه خدمات درمان زود هنگام اختلالات روانی در سطوح مختلف نظام سلامت
- ارائه خدمات تشخیصی و درمانی به افراد مبتلا به اختلالات روان
- توسعه خدمات سلامت روان مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات
- رفع موانع دسترسی به خدمات درمان زود هنگام اختلالات روانی، از جمله هزینه‌ها، انگ و تبعیض

برنامه ۱۹: ویژگی‌های انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

اگرچه در نگاه نخست، مجموعه کادر درمانی کشور به عنوان مخاطب این وزارتخانه محسوب می‌شوند، اما در واقع ۸۵ میلیون نفر جمعیت ایران، مخاطب و ذی‌نفع برنامه‌ها و اقدامات این مجموعه محسوب می‌شوند. از این رو، وزیر بهداشت لازم است تا از توانمندی مدیریت ویژه‌ای برخوردار باشد.

ویژگی‌های کلیدی که باید در انتخاب وزیر بهداشت در نظر گرفته شود، عبارتند از:

- تخصص و دانش فنی: داشتن دانش عمیق و تخصصی در حوزه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- تجربه مدیریتی: تجربه کافی در مدیریت سازمان‌های بزرگ و پیچیده، به ویژه در بخش سلامت.
- دیدگاه استراتژیک: داشتن چشم‌انداز واضح و استراتژیک برای بهبود نظام سلامت.
- تعهد به اصلاحات: عزم راسخ برای انجام اصلاحات ساختاری و بهبود خدمات سلامت.

۳-۱- وزارت آموزش و پرورش

ردیف بودجه	عنوان	هزینه‌ای ۱۴۰۳	درصد
۱۲۷۵۰۳	ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها	۲,۱۷۸,۵۴۹,۲۲۴	۹۲
۱۲۷۵۰۰	ستاد وزارت آموزش و پرورش	۵۳,۲۲۲,۱۲۳	۲
۱۲۷۵۰۹	کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی و حمایت افراد لازم‌التعلیم	۴۹,۷۷۷,۵۰۰	۲
۱۲۷۷۵۰	دانشگاه فرهنگیان	۱۶,۶۸۶,۵۳۶	۱
۱۲۷۵۰۴	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	۱۶,۴۶۹,۹۴۰	۱
۱۲۷۵۹۳	خرید خدمات آموزش عمومی و برون‌سپاری	۱۳,۵۳۸,۷۷۱	۱
۱۲۷۵۲۰	فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی دانش‌آموزان	۱۰,۲۰۱,۲۳۲	۰.۵
۱۲۷۵۹۴	اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	۹,۷۸۵,۱۷۶	۰.۵
۲۸۴۰۰۰	شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۸,۴۲۰,۵۴۹	۰.۵
جمع هزینه ردیف‌های بالا:		۲,۳۵۶,۶۵۱,۰۵۱	۹۹,۴
جمع هزینه‌ای وزارت آموزش و پرورش:		۲,۳۷۱,۱۵۶,۷۵۶	۱۰۰٪ درآمد

مساله: کیفیت و خروجی پایین

تعداد دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در کشور در حدود ۱۶,۷۰۰,۰۰۰ نفر است که معادل ۲۰ درصد جمعیت ایران است.

بودجه وزارت آموزش و پرورش نیز ۱۴ درصد بودجه هزینه‌ای کل کشور را به خود اختصاص داده است.

۹۴ درصد از بودجه آموزش و پرورش به‌عنوان هزینه جاری منابع انسانی در سال مصرف می‌شود.

معدل فوق‌العاده پایین

وزیر آموزش و پرورش (همشهری آنلاین، ۱۴۰۲) معدل مقاطع مختلف تحصیلی را به شرح زیر اعلام کرده است:

پایه هفتم ۱۶,۹۴، پایه هشتم ۱۶,۸۵ و پایه نهم ۱۶,۸۹، میانگین پایه دهم ۱۵,۵۵، میانگین پایه یازدهم ۱۴,۹۱.

بیان این اعداد در حالی است که «میانگین کشوری نمرات دانش‌آموزان در امتحانات نهایی خرداد ۱۴۰۲ در رشته تجربی ۱۱,۲۳،

رشته ریاضی ۱۰,۷۹، رشته انسانی ۸,۷۵ و در رشته معارف ۱۰,۵۶ بوده است». (خبرگزاری فارس، ۱۴۰۲)

جدول زیر، به وضوح نشان‌دهنده اختلاف پایه ۱۲ و پایه‌های پیشین است:

پایه دهم	تجربی	ریاضی	انسانی	معارف اسلامی
۱۵,۶۲	۱۶,۹	۱۳,۸۴	۱۵,۸۴	
۱۵	۱۵,۶۱	۱۳,۸۸	۱۵,۱۶	
۱۱,۲۳	۱۰,۷۹	۸,۷۵	۱۰,۵۶	

بدیهی است دلیل این اختلاف، **ارزشیابی واقعی** در امتحانات نهایی در مقایسه با ارزشیابی سهل‌گیرانه‌تر مدارس از دانش‌آموزان است و در حقیقت، نمرات پایه ۱۲، انعکاس‌دهنده دقیق‌تری از واقعیت سطح علمی دانش‌آموزان است.

البته واقعیت اینجاست که معدل پایین پایه ۱۲، بیانگر سطح علمی واقعی دانش‌آموزان ما نیست و خود نشانگر نقصان اصلی نظام آموزش و پرورش است.

رتبه‌های پایین جهانی

متأسفانه، کسب رتبه در المپیادهای مختلف این شائبه را ایجاد کرده است که این رتبه‌ها نشان‌دهنده سطح علمی کلی دانش‌آموزان ما هستند، این در حالی است که ارزیابی‌های جهانی خلاف این را نشان می‌دهند.

آزمون تیمز (تسنیم، ۱۳۹۹) روند آموزش ریاضیات و علوم و آزمون پرلز پیشرفت سواد خواندن را می‌سنجد؛ این دو آزمون از مهم‌ترین مطالعات تطبیقی در قلمروی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی IEA است که عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بیش از ۶۰ کشور جهان را در دروس ریاضیات، علوم و سواد خواندن می‌سنجد. مطالعه تیمز (TIMSS) در فاصله هر ۴ سال و مطالعه پرلز (PIRLS) در فاصله هر ۵ سال یک بار تکرار می‌شود تا روند تغییرات آموزشی و میزان کاهش و افزایش عملکرد دانش‌آموزان کشورهای شرکت‌کننده مشخص شود.

در آزمون ریاضی پایه هشتم نیز ۳۹ کشور حضور داشتند که ایران رتبه ۲۹ را کسب کرد، در علوم پایه هشتم نیز بین ۳۹ کشور، ایران رتبه ۳۲ را کسب کرده است. در آزمون ریاضی پایه هشتم ۳۲ درصد دانش‌آموزان ایرانی موفق به کسب نمره ۴۰۰ (حداقل آزمون) نشده‌اند و این میانگین در سطح بین‌الملل ۱۳ درصد است.

ارائه دروس بدون کاربرد و غیرمهارتی

نظام آموزش و پرورش در کشور ما، کاملاً مبتنی بر محفوظات دانش‌آموزان پایه‌ریزی شده است. البته این روند اشتباه، خود را تا سطح آموزش عالی و مقطع دکتری هم نشان می‌دهد؛ چرا که حتی در آن مقطع نیز ارزیابی دانشجو نه بر اساس تحلیل و پژوهش وی که بر پایه محفوظات کتاب‌های درسی آن مقطع در آزمون‌های پایان ترم و در نهایت، در آزمون جامع دکتری است.

در برنامه‌های بازنگری محتوای درسی نیز نتوانسته موفقیتی در این زمینه کسب نماید؛ چرا که تدوین‌کنندگان این برنامه و محتوای آموزشی جدید، خود را در همان چارچوب ساختار قدیم قرار داده‌اند. همچنین در طی این سال‌ها، حرکت به سمت آموزش‌های مهارت‌محور بسیار ناچیز بوده است.

سیستم آموزشی قدیمی

تکا به شیوه‌های تدریس معلم‌محور، که در آن انتقال دانش به صورت یک‌طرفه از معلم به دانش‌آموز صورت می‌گیرد، ناکارآمدی خود را در پرورش نسلی خلاق، نوآور و حل مسئله نشان داده است. شیوع ویروس کرونا، اگرچه ضررهای فراوانی به همراه داشت، فرصتی را برای بازنگری در نظام آموزشی و استفاده از ابزارهای نوین یادگیری فراهم کرد. آموزش‌های مجازی و آنلاین، که در دوران کرونا به ناچار جایگزین آموزش‌های حضوری شدند، نشان دادند که می‌توان از پتانسیل فناوری برای ارتقای کیفیت آموزش و افزایش تعامل و مشارکت دانش‌آموزان بهره برد.

تجربیات جهانی نیز موید این مطلب است که استفاده از ابزارهای آموزش الکترونیک، نه تنها جایگزینی برای معلمان نیست، بلکه می‌تواند به عنوان مکمل و ابزاری کارآمد در کنار روش‌های سنتی تدریس، به کار گرفته شود.

افزایش آسیب‌های اجتماعی در سن نوجوانی

دوران نوجوانی، با فراز و نشیب‌های منحصر به فرد خود، دوره‌ای حساس در زندگی هر فرد محسوب می‌شود. در این سن، افراد با تغییرات جسمانی، عاطفی و شناختی متعددی روبرو می‌شوند که می‌تواند آن‌ها را در برابر آسیب‌های اجتماعی آسیب‌پذیرتر کند.

از جمله این آسیب‌ها می‌توان به اعتیاد به مواد مخدر، رفتارهای پرخطر، خشونت، جرم و بزهکاری اشاره کرد. رشد این آسیب‌ها در سنین نوجوانی می‌تواند پیامدهای مخربی بر سلامت روان، تحصیلات و آینده شغلی افراد داشته باشد. ترک تحصیل، افسردگی، اضطراب، و درگیری با قانون تنها بخشی از این پیامدها هستند.

تمرکز بر مهارت‌های کلیدی زندگی

به جای حفظ مطالب درسی، بر آموزش مهارت‌های تفکر انتقادی، حل مسئله، خلاقیت و ارتباطات تمرکز کنید. این مهارت‌ها برای موفقیت در دنیای امروز ضروری هستند.

بهره‌گیری از رویکردهای یادگیری فعال

در رویکردهای سنتی آموزش، معلمان غالباً نقش انتقال‌دهنده دانش را ایفا می‌کنند و دانش‌آموزان در نقش گیرنده‌ی منفعل اطلاعات قرار می‌گیرند. این رویکرد می‌تواند منجر به یادگیری سطحی و زودگذر شود.

در مقابل، رویکردهای یادگیری فعال بر مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرایند یادگیری تأکید دارند. در این رویکرد، دانش‌آموزان به جای گوش دادن صرف به صحبت‌های معلم یا خواندن کتاب‌های درسی، با انجام فعالیت‌های عملی، حل مسئله، بحث و گفتگو و کار گروهی مفاهیم را می‌آموزند.

از روش‌های تدریس متنوعی مانند یادگیری تجربی، پروژه‌ها و کار گروهی استفاده کنید تا دانش‌آموزان را درگیر فرایند یادگیری کنید.

بهره‌گیری از فناوری

استفاده از ابزارها و نوآوری‌های فناورانه در مدارس می‌تواند راه‌های جدیدی برای ارائه محتوای آموزشی، ارتقای یادگیری و تعامل دانش‌آموزان و در نهایت، تحول در نظام آموزشی را بگشاید.

تغییر نقش والدین دانش‌آموزان

نقش سنتی والدین در آموزش فرزندان اغلب به عنوان «معلم دوم» تلقی می‌شود. این نقش شامل بررسی تکالیف، ارائه کمک درسی و اعمال فشار برای نمرات خوب است. با این حال، این رویکرد می‌تواند منجر به تنش و درگیری بین والدین و فرزندان شود و در نهایت، انگیزه و اشتیاق به یادگیری را در دانش‌آموزان از بین ببرد.

زمان آن فرا رسیده است که به جای نظارت صرف، به سمت نقشی حمایتی‌تر از والدین در آموزش فرزندان حرکت کنیم. این به معنای تشویق استقلال، ایجاد فضایی مثبت برای یادگیری و تمرکز بر رشد کلی دانش‌آموز به جای صرفاً نمرات تحصیلی است.

تغییر رویکرد ارزیابی از حفظ‌محور به مهارت‌محور

در نظام‌های سنتی آموزشی، ارزیابی دانش‌آموزان غالباً بر حفظ مطالب درسی تمرکز دارد. در این رویکرد، از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا اطلاعاتی را که در کلاس درس فرا گرفته‌اند به خاطر بسپارند و بازگو کنند.

این رویکرد معایب متعددی دارد، از جمله: ترویج یادگیری سطحی و زودگذر، ایجاد اضطراب و استرس در دانش‌آموزان و نادیده گرفتن مهارت‌های مهم.

در مقابل، رویکرد مهارت‌محور بر ارزیابی مهارت‌های دانش‌آموزان تأکید دارد. در این رویکرد، از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا از دانش و مهارت‌های خود برای حل مسائل، انجام پروژه‌ها و ارائه ایده‌های جدید استفاده کنند.

حمایت‌های اجتماعی از دانش‌آموزان

حمایت‌های اجتماعی از دانش‌آموزان، مجموعه‌ای از اقدامات، رفتارها و ساختارها هستند که به آن‌ها کمک می‌کنند تا در سفر پرفراز و نشیب دوران تحصیل احساس امنیت، تعلق خاطر و ارزشمندی کنند. این حمایت‌ها نقشی کلیدی در رشد و پیشرفت تحصیلی، عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند.

ارائه خدمات مشاوره و حمایت‌های روانشناختی به نوجوانان، ایجاد مراکز تفریحی و ورزشی، حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و هنری و ایجاد فرصت‌های شغلی برای نوجوانان.

برنامه ۲۰ - ارائه دروس مبتنی بر بازار کار

در این رویکرد، محتوای آموزشی با توجه به نیازهای بازار کار طراحی می‌شود و مهارت‌های عملی که دانش‌آموزان برای موفقیت در شغل‌های آینده به آن‌ها نیاز دارند، در آن‌ها آموزش داده می‌شود. از جمله این دروس می‌توان به این موارد اشاره کرد:

مهارت‌های نرم مانند:	مهارت‌های شغلی و کارآفرینی مانند:	مهارت‌های دیجیتال مانند:
✓ ارتباطات موثر	✓ ایده‌پردازی	✓ سواد اطلاعاتی
✓ حل مسئله	✓ قوانین کسب‌وکار	✓ تولید محتوای دیجیتال
✓ کار گروهی	✓ نگارش طرح کسب‌وکار	✓ هوش مصنوعی
✓ مدیریت زمان	✓ تدوین رزومه	✓ امنیت سایبری

برنامه ۲۱ - بازنگری فراسازمانی در محتوای درسی

بازنگری فراسازمانی در محتوای درسی دانش‌آموزان به معنای بررسی و ارزیابی برنامه‌های درسی در سطح منطقه‌ای، ملی یا بین‌المللی است. این فرآیند با هدف تطبیق محتوای آموزشی با نیازهای جامعه، پیشرفت‌های علمی و تکنولوژی و مهارت‌های مورد نیاز بازار کار انجام می‌شود.

بازنگری فراسازمانی در محتوای درسی یک فرآیند پیچیده و زمان‌بر است که نیازمند تعهد و همکاری همه ذینفعان، از جمله وزارت آموزش و پرورش، مدارس، معلمان، دانش‌آموزان و والدین است.

برنامه ۲۲ - یادگیری فعال و مبتنی بر پروژه

یادگیری مبتنی بر پروژه (PBL) رویکردی آموزشی است که در آن دانش‌آموزان به جای حفظ مطالب درسی، با انجام پروژه‌های واقعی و حل مسائل به یادگیری می‌پردازند. در این رویکرد، معلم نقش راهنما و تسهیل‌گر را ایفا می‌کند و دانش‌آموزان مسئولیت اصلی یادگیری را بر عهده دارند.

یادگیری مبتنی بر پروژه رویکردی موثر برای ارتقای کیفیت آموزش است. با اجرای صحیح این رویکرد می‌توان به دانش‌آموزان کمک کرد تا به یادگیرندگانی فعال، خلاق و بانگیزه تبدیل شوند.

برنامه ۲۳ - آموزش ترکیبی الکترونیکی

برنامه آموزش ترکیبی الکترونیکی رویکردی نوین در آموزش است که با ترکیب روش‌های سنتی تدریس با فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)، به دنبال ارتقای کیفیت آموزش و آماده کردن دانش‌آموزان برای موفقیت در دنیای امروز است.

در این برنامه، دانش‌آموزان از مزایای هر دو روش آموزشی بهره‌مند می‌شوند. تدریس حضوری به آن‌ها کمک می‌کند تا مفاهیم را به طور عمیق‌تر درک کنند و با معلمان و همکلاسی‌های خود تعامل داشته باشند. یادگیری آنلاین به آن‌ها انعطاف‌پذیری و دسترسی به منابع آموزشی نامحدود را ارائه می‌دهد.

برای اجرای فراگیر این برنامه، باید اطمینان حاصل کنیم که همه دانش‌آموزان، به ابزارهای فناوری اطلاعات دسترسی دارند. به دانش‌آموزانی که نیاز به حمایت اضافی دارند، مانند دانش‌آموزان با معلولیت یا دانش‌آموزانی که از خانواده‌های کم‌درآمد هستند، یا دانش‌آموزان مناطق روستایی و کم‌برخوردار خدمات و منابع اضافی ارائه دهید.

برنامه ۲۴ - پایش سلامت روان

برنامه پایش سلامت روان دانش‌آموزان به منظور شناسایی و غربالگری دانش‌آموزان در معرض مشکلات سلامت روان، ارائه مداخلات زودهنگام و ارتقای سلامت روان کلی دانش‌آموزان طراحی شده است.

این برنامه شامل فعالیت‌های مختلفی مانند ارزیابی‌های روانشناختی، مشاوره فردی و گروهی، کارگاه‌های آموزشی و برنامه‌های پیشگیرانه است. هدف از اجرای این برنامه کاهش موارد ابتلا به اختلالات سلامت روان، ارتقای تاب‌آوری دانش‌آموزان و ایجاد محیطی امن و حمایتی در مدارس است. **اهداف برنامه:**

- **شناسایی زودهنگام مشکلات سلامت روان:** هدف اصلی این برنامه شناسایی علائم و نشانه‌های اولیه مشکلات سلامت روان مانند افسردگی، اضطراب، سوء مصرف مواد، اختلالات خوردن و سایر اختلالات روان است.
- **افزایش آگاهی از سلامت روان:** این برنامه به افزایش آگاهی افراد در مورد سلامت روان، علائم و نشانه‌های مشکلات سلامت روان، و اهمیت مراقبت از آن کمک می‌کند.
- **ارتباط افراد با منابع حمایتی:** این برنامه افراد را با منابع حمایتی مناسب مانند متخصصان سلامت روان، گروه‌های پشتیبانی و خطوط تلفن بحران مرتبط می‌کند.
- **پیشگیری از مشکلات سلامت روان:** با شناسایی زودهنگام و مداخله به موقع، می‌توان از بروز مشکلات شدیدتر سلامت روان در آینده جلوگیری کرد.

برنامه ۲۵ - مشارکت نهادهای اقتصادی در آموزش و پرورش

ارائه برنامه‌های آموزشی: این نهادها می‌توانند با همکاری مدارس، برنامه‌های آموزشی تخصصی متناسب با نیاز بازار کار را برای دانش‌آموزان ارائه دهند. همچنین می‌توانند از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی و سمینارها، دانش و مهارت‌های لازم را به معلمان و مدیران مدارس انتقال دهند.

استخدام فارغ‌التحصیلان: تعهد به استخدام فارغ‌التحصیلان از سوی نهادهای اقتصادی، انگیزه دانش‌آموزان را برای تلاش بیشتر و کسب مهارت‌های لازم برای ورود به بازار کار افزایش می‌دهد.

ایجاد فضای یادگیری تجربی: این نهادها می‌توانند با فراهم کردن فرصت‌های کارآموزی، بازدیدهای علمی و پروژه‌های تحقیقاتی برای دانش‌آموزان، آنها را با دنیای واقعی کار آشنا کنند و به یادگیری تجربی آنها کمک کنند.

برنامه ۲۶ - انتخاب وزیر آموزش و پرورش با رویکرد «اصلاحات ساختاری»

وزیر آموزش و پرورش سکان‌دار وزارتخانه‌ای است که بیش از ۱۷,۵ میلیون نفر، تحت تاثیر مستقیم برنامه‌های این مجموعه هستند. با توجه به ماهیت «تحویلی» این برنامه‌ها، لازم است فردی وزیر آموزش و پرورش شود که بر خلاف رویه جاری، از بدنه این مجموعه نباشد تا ویژگی‌های زیر را برای تحقق برنامه داشته باشد:

- **نگاه نو و عاری از تعصبات:** فردی که از بیرون سیستم می‌آید، می‌تواند با دیدگاهی نو و بدون تعصبات به چالش‌های موجود نگاه کند و راه حل‌های خلاقانه ارائه دهد.
- **تسلط بر دانش و تجربه تخصصی:** فردی که از حوزه‌های دیگر مانند علوم شناختی، روانشناسی، اقتصاد یا مدیریت می‌آید، می‌تواند دانش و تجربه تخصصی خود را برای حل مشکلات نظام آموزشی به کار ببرد.
- **قدرت نفوذ و تعهد به تغییر:** فردی که از خارج سیستم می‌آید، می‌تواند با قدرت نفوذ خود، مقاومت‌ها در برابر تغییر را کاهش دهد و به تعهدات خود برای اصلاحات ساختاری عمل کند.
- **جذب افراد نخبه و متخصص:** انتخاب وزیری از خارج از بدنه آموزش و پرورش می‌تواند پیامی مبنی بر ارزش‌گذاری بر تخصص و شایسته‌سالاری در این وزارتخانه باشد و افراد نخبه و متخصص را برای کار در این مجموعه جذب کند.

۴-۱- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مساله: هزینه سنگین آموزش عالی در بودجه کشور

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه‌های کشور با چالش‌های متعددی روبرو هستند که نه تنها بر کیفیت آموزش عالی و پژوهش اثر منفی می‌گذارند، بلکه بار مالی سنگینی را نیز بر دوش بودجه کشور تحمیل می‌کنند.

مطابق اصل سی‌ام قانون اساسی:

دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سرحد خودکفایی کشور به طور رایگان گسترش دهد.

حال آنکه وجود انبوه دانش‌آموختگان بیکار به دلیل فقدان ظرفیت اشتغال، نشانگر عبور به سرحد خودکفایی کشور است.

در گزارش پژوهشنامه سیاستی مرکز پژوهش‌های مجلس، مطلبی با عنوان «ملاحظات در خصوص سن تحصیل و کارایی اعتبارات آموزش عالی (ضرورت توجه به اصل سی‌ام قانون اساسی) آمده است. (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۳ ب: ۳۵)

در این گزارش به بازنگری درخصوص استفاده افراد بالاتر از سن معمول از خدمات تحصیل آموزش عالی رایگان اشاره شده است:

کل هزینه‌های تحصیل شده به دولت از محل تحصیل دانشجویان در سنین نامتعارف در دوره‌های روزانه مقاطع تحصیلی مختلف (۵۸۳۹) نفر بر اساس هزینه تمام شده سرانه دانشجویی دانشگاه شهید بهشتی به عنوان نمونه ۴۹۸ میلیارد تومان است که با کل اعتبارات دانشگاه بیرجند در سال ۱۴۰۲ (۵۲۸ میلیارد تومان) با بیش از ۱۳ هزار و ۵۰۰ دانشجو تقریباً برابری می‌کند.

حال آنکه بودجه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه‌های زیرمجموعه آن، از مجموع بودجه چند وزارتخانه کلیدی کشور، بیشتر است.

مساله: عدم تناسب رشته‌های تحصیلی دانشگاهی با نیاز بازار کار

- فارغ‌التحصیلان بسیاری در رشته‌هایی تحصیل می‌کنند که تقاضای اندکی در بازار کار برای آنها وجود دارد. این امر منجر به بیکاری و سرخوردگی فارغ‌التحصیلان و هدر رفتن منابع کشور می‌شود.
- برای حل این مشکل، لازم است نظام آموزشی کشور با نیازهای بازار کار همسو شده و رشته‌های تحصیلی متناسب با این نیازها در دانشگاه‌ها ارائه شوند.
- کمبود ارتباط بین دانشگاه‌ها و صنعت، منجر به عدم انطباق آموخته‌های دانشجویان با نیازهای بازار کار می‌شود.
- ایجاد ارتباطات قوی بین دانشگاه‌ها و بخش خصوصی، و همچنین تشویق به انجام تحقیقات کاربردی و حل مسائل صنعت توسط دانشگاه‌ها، می‌تواند این مشکل را حل کند.

مساله: چالش‌های یادگیری در دانشگاه‌ها

دانشجویان در سنی قرار دارند که نوع آموزش آن‌ها باید از سبک آموزش بزرگسالان پیروی کند. با این حال، آنچه در سیستم آموزش دانشگاهی شاهد آن هستیم، استفاده از روش‌های سنتی است که بیشتر شبیه به آموزش دبستان است: تدریس و سخنرانی یک‌طرفه و انتظار یادگیری توسط مخاطب بزرگسال.

بسیاری از دانشگاه‌ها هنوز از روش‌های تدریس سنتی مانند سخنرانی و ارائه مطالب به صورت شفاهی استفاده می‌کنند. این روش‌ها می‌تواند برای دانشجویان خسته‌کننده و غیر جذاب باشد و توانایی آن‌ها را در یادگیری عمیق و درک مفاهیم پیچیده محدود کند.

- **روش‌های تدریس سنتی و غیرفعال:** بسیاری از روش‌های تدریس در دانشگاه‌ها سنتی و غیرفعال هستند و دانشجویان را به جای تفکر انتقادی و حل مسئله، به حفظ مطالب درسی تشویق می‌کنند.
- **فقدان ارتباط بین آموزش و نیازهای بازار کار:** محتوای آموزشی در بسیاری از رشته‌ها با نیازهای واقعی بازار کار و جامعه تطابق ندارد و دانشجویان پس از فارغ‌التحصیلی با چالش‌های زیادی برای یافتن شغل مناسب روبرو می‌شوند.
- **فقدان مهارت‌های نرم در دانشجویان:** متأسفانه، به مهارت‌های نرم مانند کار تیمی، ارتباطات، و حل مسئله در دانشگاه‌ها توجه کافی نمی‌شود و دانشجویان در این زمینه‌ها ضعیف هستند.

مساله: چالش‌های پژوهشی در دانشگاه‌ها

دانشگاه‌ها به عنوان مراکز آموزش عالی و تولید علم، نقش مهمی در توسعه دانش و نوآوری در جامعه دارند. با این حال، در سال‌های اخیر شاهد چالش‌های متعددی در زمینه پژوهش در دانشگاه‌ها بوده‌ایم که عملکرد آن‌ها را تحت تاثیر قرار داده است.

- **تمرکز بر کمیت به جای کیفیت:** در نظام فعلی، به جای توجه به کیفیت و نوآوری در پژوهش، بر تعداد مقالات و چاپ آن‌ها در مجلات علمی تاکید می‌شود. این امر منجر به تولید انبوه مقالات بی‌کیفیت و عدم توجه به حل مسائل واقعی جامعه می‌شود.
- **فقدان ارتباط بین پژوهش و صنعت:** ارتباط ضعیف بین دانشگاه‌ها و بخش صنعت، مانع از کاربردی شدن نتایج پژوهش‌ها و تجاری‌سازی آن‌ها می‌شود.
- **کمبود منابع و اعتبارات پژوهشی:** کمبود بودجه و اعتبارات پژوهشی، مانع از انجام تحقیقات علمی در سطح کیفی مطلوب می‌شود.

راهبردها

بازنگری در بودجه آموزش عالی کشور

طبق اصل ۳۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تا زمانی که کشور به خودکفایی کامل اقتصادی نرسیده است، آموزش عالی رایگان است و این موضوع ابهامی را در خصوص تعهد دولت به ارائه آموزش عالی رایگان پس از خودکفایی کشور ایجاد می‌کند. البته باید توجه داشت که هرگونه اصلاحی در نظام بودجه‌بندی آموزش عالی باید با دقت و ظرافت انجام شود تا از تضییع حقوق دانشجویان و دانشگاه‌ها جلوگیری شود.

- تطابق بودجه آموزش عالی با اصل ۳۰ قانون اساسی
- بهینه‌سازی و تخصیص عادلانه منابع در آموزش عالی
- حمایت از دانشجویان و دانشگاه‌های مستعد و نیازمند
- کاهش تصدی‌گری دولت و افزایش مشارکت بخش خصوصی در آموزش عالی

متناسب‌سازی ظرفیت رشته‌ها بر اساس نیاز بازار کار

- تطبیق رشته‌های تحصیلی با نیازهای واقعی بازار کار
- کاهش بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی
- ارتقای کیفیت آموزش عالی
- افزایش کارایی و اثربخشی نظام آموزشی
- تقویت اقتصاد کشور

مزایای متناسب‌سازی ظرفیت عبارتند از:

کاهش بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی: با ارائه ظرفیت رشته‌های دانشگاهی بر مبنای نیاز بازار کار، فارغ‌التحصیلان شانس بیشتری برای یافتن شغل مناسب خواهند داشت.

ارتقای کیفیت آموزش عالی: دانشجویان با تحصیل در رشته‌های مورد نیاز بازار کار، از آموزش‌های باکیفیت‌تر و مرتبط‌تر با نیازهای جامعه بهره‌مند خواهند شد.

افزایش کارایی و اثربخشی نظام آموزشی: با ارائه ظرفیت رشته‌های دانشگاهی بر مبنای نیاز بازار کار، از هدر رفتن منابع و سرمایه‌ها در نظام آموزشی جلوگیری خواهد شد.

تقویت اقتصاد کشور: با تربیت نیروی کار متخصص و ماهر، اقتصاد کشور تقویت خواهد شد و شاهد رشد و توسعه پایدار خواهیم بود.

برنامه ۲۷: بازتعریف بودجه آموزش دانشگاهها

برای بهره‌مندی از مزایای آموزش عالی در راستای توسعه و پیشرفت کشور، ضروری است که با اتخاذ رویکردی نوآورانه، به دنبال راهکارهایی برای ارتقای کارایی و اثربخشی این نهاد در زمینه مصرف بودجه باشیم.

- **هدفمند کردن بودجه:** بودجه آموزش عالی باید به طور هدفمند و بر اساس شاخص‌های علمی و عملکردی به دانشگاهها اختصاص یابد.
- **افزایش سهم مشارکت بخش خصوصی:** می‌توان با تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در آموزش عالی، بخشی از بار مالی این نهاد را از دوش دولت برداشت.
- **بهینه‌سازی هزینه‌ها:** با اصلاح ساختار اداری و آموزشی دانشگاهها، می‌توان هزینه‌های غیرضروری را کاهش داد و از منابع موجود به طور بهینه استفاده کرد.
- **توسعه آموزش‌های مهارتی:** می‌توان با توسعه آموزش‌های مهارتی و کارآفرینی، فارغ‌التحصیلان دانشگاهها را به بازار کار متصل کرد و از هدر رفتن سرمایه‌های انسانی کشور جلوگیری کرد.

برنامه ۲۸: ارائه ظرفیت رشته‌های دانشگاهی بر مبنای نیاز بازار کار

برنامه ارائه ظرفیت رشته‌های دانشگاهی بر مبنای نیاز بازار کار، گامی اساسی برای حل چالش عدم تناسب رشته‌های تحصیلی با نیازهای جامعه و ارتقای سطح کیفی آموزش عالی است.

- انجام مطالعات جامع و دقیق برای شناسایی نیازهای فعلی و آتی بازار کار
- توجه به نیازهای بلندمدت و کوتاه‌مدت بازار کار
- تفکیک نیازهای بازار کار در سطوح مختلف جغرافیایی
- تعیین سهمیه پذیرش دانشجو برای هر رشته تحصیلی با توجه به نیاز بازار کار
- تعیین رشته‌های جدید و حذف یا ادغام رشته‌های قدیمی
- به‌روزرسانی مداوم برنامه با توجه به تغییرات نیاز بازار کار

برنامه ۲۹: پیاده‌سازی روش نوین آموزش در دانشگاه‌ها

این برنامه با هدف ارتقاء کیفیت یادگیری دانشجویان بر اساس روش‌های نوین تدریس، پیاده‌سازی خواهد شد. گام‌های اجرای این برنامه عبارتند از:

- **شناسایی و انتخاب روش‌های نوین آموزشی:** با توجه به شرایط و نیازهای هر رشته تحصیلی، روش‌های نوین آموزشی مناسب انتخاب و معرفی می‌شوند.
- **آموزش اساتید در زمینه روش‌های نوین آموزشی:** اساتید باید با روش‌های نوین آموزشی آشنا شده و آموزش‌های لازم را برای استفاده از آنها در کلاس‌های درس ببینند.
- **تهیه و تجهیز امکانات و زیرساخت‌های لازم:** برای پیاده‌سازی روش‌های نوین آموزشی، نیاز به امکانات و زیرساخت‌های جدیدی مانند آزمایشگاه‌های مجازی، ابزارهای شبیه‌سازی و نرم‌افزارهای آموزشی است.
- **تغییر در نظام ارزشیابی:** نظام ارزشیابی باید به گونه‌ای باشد که از روش‌های نوین آموزشی و مشارکت فعال دانشجویان در فرآیند یادگیری حمایت کند.

برنامه ۳۰: انجام پژوهش بر مبنای نیازهای جامعه

این برنامه با هدف انجام پژوهش بر مبنای نیازهای جامعه، گامی مهم در جهت ارتقای سطح دانش و نوآوری در کشور و همچنین حل مسائل و مشکلات جامعه خواهد بود.

- **شناسایی نیازهای پژوهشی جامعه:** اولین قدم در اجرای این برنامه، شناسایی نیازهای پژوهشی جامعه در حوزه‌های مختلف علمی، فنی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است.
- **تعیین اولویت‌های پژوهشی:** پس از شناسایی نیازهای پژوهشی، باید با توجه به اهمیت و ضرورت آنها، اولویت‌های پژوهشی تعیین شود.
- **جلب مشارکت پژوهشگران:** برای انجام پژوهش‌های مورد نیاز، باید از تخصص و توان علمی پژوهشگران در دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی و بخش خصوصی استفاده کرد.
- **تخصیص منابع مالی:** برای اجرای پژوهش‌های مورد نظر، نیاز به تخصیص منابع مالی کافی از سوی دولت و همچنین جذب منابع جایگزین مانند کمک‌های خیرین و بخش خصوصی است.
- **حمایت از انتشار نتایج پژوهش:** نتایج پژوهش‌های انجام شده باید به طور گسترده در اختیار جامعه قرار گیرد تا از آنها در جهت حل مسائل و مشکلات جامعه استفاده شود.

فصل دوم: حفاظت از منابع زندگی در ایران

۱-۲- وزارت جهاد کشاورزی

مساله: بحران آب

به دلیل ارائه مجوزهای خارج از چارچوب و همچنین استفاده بی‌رویه از منابع آبی زیرزمینی، وضعیت این سفره‌های آبی در حال حاضر به «بحران» رسیده است و آثار آن را در فرونشست‌های زمینی و ... شاهد هستیم.

بر اساس جدول ماده ۳۷ برنامه هفتم توسعه بخش قابل توجهی از منابع تامین آب، بر مبنای «آب زیرزمینی» دیده شده است:

ماده (۳۷) اهداف کمی سنج‌های عملکردی نظام مدیریت یکپارچه منابع آب

سنگه عملکردی	واحد متعارف	هدف کمی در پایان برنامه
منبع تامین آب سطحی	میلیارد مترمکعب	۴۳/۴
منبع تامین آب زیرزمینی	میلیارد مترمکعب	۳۶/۷
منبع تامین آب‌های غیرمتعارف (آب دریا و پساب)	میلیارد مترمکعب	۱/۷۷۴
کشاورزی	میلیارد مترمکعب	۶۵
شرب	میلیارد مترمکعب	۹/۲
صنعت	میلیارد مترمکعب	۳/۷
جبران تراز آب	میلیارد مترمکعب	۱۵
حفاظه محیط زیست	میلیارد مترمکعب	۱۰/۷

در بند ت ماده ۳۸ ذکر شده: «دریافت عوارض از محصولات و مواد غذایی پرآب بر صادراتی». این در حالی است که در وضعیت «بحران منابع آبی» ضرورت دارد مانع کاشت و صادرات چنین محصولاتی را فراهم آورد.

در بند ب ماده ۳۹ ذکر شده: تامین آب مورد نیاز صنایع آب‌بر از پساب و آب نامتعارف و صدور محوز از آب متعارف توسط وزارت نیرو به صورت موقت در شرایط عدم وجود امکان تامین آب از پساب و یا آب دریا.

در تبصره ۷ قانون بودجه سال ۱۴۰۳ ذکر شده: ... پس از اتمام زمان مذکور، وزارت نیرو مکلف است نسبت به انسداد چاه‌های غیرمجاز (اعم از کشاورزی و غیرکشاورزی) اقدام نماید؛ به نحوی که تا پایان سال ۱۴۰۳ حداقل ده درصد (۱۰٪) از چاه‌های مذکور مسلول‌المنفعه شوند.

آنچه در تبصره فوق درج شده، به معنای آن است که در صورت تحقق کامل قانون، ۱۰ سال طول خواهد کشید تا تمام چاه‌های غیرمجاز مسدود شوند؛ حال آنکه بحران آب کشور، چنین زمانی را بر نمی‌تابد.

پیامدهای ادامه مسیر با چنین رویکردی، شامل موارد زیر خواهد بود:

- **تشدید بحران آب:** با توجه به کمبود شدید منابع آبی در کشور، هرگونه تعلل در انسداد چاه‌های غیرمجاز، به تشدید بحران آب و پیامدهای ناگوار آن مانند خشکسالی، فرونشست زمین و کمبود آب شرب خواهد انجامید.
- **ایجاد تنش‌های اجتماعی:** بحران آب می‌تواند منجر به تنش‌ها و درگیری‌های اجتماعی بین مردم در مناطق مختلف کشور شود.
- **آسیب به محیط زیست:** برداشت بی‌رویه از منابع آب زیرزمینی، به تخریب سفره‌های آب زیرزمینی و آسیب به محیط زیست منجر خواهد شد.

مدیریت منابع آب در بخش کشاورزی

مدیریت منابع آب در بخش کشاورزی ایران یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی است که کشور با آن روبرو است. بر اساس آمار و اطلاعات موجود، بخش کشاورزی بیشترین مصرف آب را در ایران دارد. در اینجا به آماری از مصرف آب در بخش کشاورزی ایران اشاره می‌کنم:

وزارت نیرو ادعا می‌کند که ۸۲ میلیارد مترمکعب آب در بخش کشاورزی مصرف می‌شود. (ایسنا، ۱۳۹۸)

معاون وزیر جهاد کشاورزی معتقد است که این میزان مربوط به سال‌های قبل است و بر اساس محاسبات جدید، مصرف آب به ۷۲ میلیارد مترمکعب می‌رسد. (باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۴۰۲)

این اختلاف نظر در آمار نشان‌دهنده اهمیت دقت در مدیریت منابع آب و نیاز به اطلاعات به‌روز و دقیق است. برای مدیریت بهتر منابع آب در بخش کشاورزی، ایران می‌تواند از روش‌هایی مانند بهبود سیستم‌های آبیاری، استفاده از تکنولوژی‌های نوین، و اجرای طرح‌های تعادل بخشی آب زیرزمینی استفاده کند.

بخش کشاورزی بیش‌ترین میزان آب در کشور را مصرف می‌کند و باید مصرف را با احیای روش‌های سنتی مفید آبیاری و تکنولوژی‌های جدید بهینه کنیم.

الگوی کشت در کشور باید به نحوی باشد که مصرف آب را کاهش دهد. برای مثال نباید هندوانه یا محصولات آب‌بر دیگر را کشت کرده و همراه با آن‌ها نباید آب مجازی صادر کنیم. همچنین باید به سرعت از اطراف دریاچه ارومیه محصولات آب‌بر را از چرخه تولید خارج کنیم.

مساله: هدررفت محصولات کشاورزی

بنابر آمار فائو، سالانه ۳۰ تا ۳۵ درصد از محصولات تولیدی در بخش کشاورزی هدر می‌رود که این میزان غذای ۹ میلیون نفر است. (ایران اقتصادی، ۱۴۰۲)

هدررفت محصولات کشاورزی در مراحل مختلف زنجیره تامین، از تولید تا مصرف، اتفاق می‌افتد. این امر نه تنها به معنای از دست رفتن منابع غذایی باارزش است، بلکه پیامدهای منفی دیگری نیز به همراه دارد:

- **تضعیف امنیت غذایی:** هدر رفتن محصولات کشاورزی، به معنای کاهش دسترسی به غذا و تشدید سوءتغذیه در جهان است. این امر به ویژه در کشورهای در حال توسعه که با کمبود غذا روبرو هستند، نگران‌کننده است.
- **ایجاد بار اضافی بر محیط زیست:** تولید محصولات کشاورزی نیازمند منابع طبیعی مانند آب، خاک و انرژی است. هدر رفتن این محصولات، به معنای اتلاف این منابع ارزشمند و ایجاد بار اضافی بر محیط زیست است.
- **افزایش ضایعات:** هدر رفتن محصولات کشاورزی، به معنای افزایش ضایعات مواد غذایی است که به نوبه خود، معضلاتی مانند آلودگی محیط زیست و انتشار گازهای گلخانه‌ای را به همراه دارد.

عوامل مختلفی در هدر رفتن محصولات کشاورزی نقش دارند، از جمله:

- **نبود زیرساخت‌های مناسب:** کمبود انبارهای مناسب، سیستم‌های حمل و نقل کارآمد و سردخانه‌ها، منجر به فاسد شدن محصولات کشاورزی قبل از رسیدن به دست مصرف‌کننده می‌شود.
- **روش‌های برداشت و نگهداری غیراصولی:** استفاده از روش‌های غیراصولی در برداشت و نگهداری محصولات کشاورزی، به آسیب دیدن و فاسد شدن آنها قبل از رسیدن به بازار منجر می‌شود.
- **عدم برنامه‌ریزی دقیق در تولید و توزیع:** عدم تطابق تولید با تقاضا، منجر به مازاد تولید و فاسد شدن محصولات کشاورزی می‌شود.

تغییر رویه در کشت محصولات

- کاهش مصرف آب در بخش کشاورزی: با محدودیت کشت محصولات آبربر، می‌توان مصرف آب در بخش کشاورزی را به طور قابل توجهی کاهش داد.
- حفظ منابع آبی: منابع آبی کشور محدود هستند و باید برای نسل‌های آینده حفظ شوند. محدودیت کشت محصولات آبربر، به حفظ این منابع ارزشمند کمک خواهد کرد.
- ارتقای امنیت غذایی: با کاهش مصرف آب در بخش کشاورزی، می‌توان به تولید محصولات غذایی با ارزش تر و مغذی تر پرداخت و امنیت غذایی کشور را ارتقا داد.
- توسعه کشت محصولات کم‌آبر: با محدودیت کشت محصولات آبربر، می‌توان به توسعه کشت محصولات کم‌آبر و مقاوم به خشکی پرداخت که در شرایط کمبود آب نیز می‌توانند به طور بهینه تولید شوند.

برنامه ۳۱: محدودیت کشت محصولات آبربر

- شناسایی محصولات آبربر: اولین قدم در اجرای این برنامه، شناسایی دقیق محصولات آبربر در مناطق مختلف کشور است. این امر باید با استفاده از مطالعات علمی و کارشناسی انجام شود.
- تعیین سهمیه کشت: برای هر استان و منطقه، با توجه به منابع آبی موجود و نیازهای غذایی، سهمیه کشت محصولات آبربر تعیین می‌شود.
- ارائه تسهیلات به کشاورزان: برای تشویق کشاورزان به کشت محصولات کم‌آبر، باید تسهیلات و حمایت‌های لازم از جمله یارانه، وام بدون بهره و آموزش‌های فنی و تخصصی به آنها ارائه شود.
- کنترل و نظارت بر اجرای برنامه: برای اطمینان از حسن اجرای برنامه، باید نظارت و کنترل دقیقی بر عملکرد کشاورزان و کشت محصولات آبربر انجام شود.

برنامه ۳۲: احداث صنایع تبدیلی در استان‌های با کشاورزی بالا

یکی از راهکارهای موثر برای کاهش این ضایعات و ارتقای ارزش افزوده محصولات کشاورزی، احداث صنایع تبدیلی در استان‌های با کشاورزی بالا است. این برنامه با هدف احداث صنایع تبدیلی در این استان‌ها، گامی مهم در جهت توسعه پایدار بخش کشاورزی و رونق اقتصادی در مناطق روستایی خواهد بود. از جمله اهداف این برنامه:

- کاهش ضایعات محصولات کشاورزی: با احداث صنایع تبدیلی، می‌توان محصولات کشاورزی را به طور بهینه فرآوری و بسته‌بندی کرد و از ضایعات آنها جلوگیری کرد.
- افزایش ارزش افزوده محصولات: صنایع تبدیلی با تبدیل محصولات خام کشاورزی به محصولات فرآوری شده، ارزش افزوده آنها را افزایش می‌دهند و می‌توانند سود بیشتری برای کشاورزان و کشور به ارمغان بیاورند.
- ایجاد اشتغال: احداث صنایع تبدیلی می‌تواند به ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در مناطق روستایی و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها کمک کند.
- توسعه صادرات محصولات کشاورزی: با فرآوری و بسته‌بندی مناسب محصولات کشاورزی، می‌توان آنها را به بازارهای جهانی صادر کرد و از این طریق ارزآوری برای کشور به دست آورد.
- تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی در مناطق روستایی: احداث صنایع تبدیلی می‌تواند به تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی در مناطق روستایی و کاهش وابستگی آنها به بخش کشاورزی سنتی کمک کند.

برنامه ۳۳: افزایش بازدهی کشاورزی

اهداف برنامه:

- **افزایش بهره‌وری در واحد سطح:** با به‌کارگیری روش‌های نوین کشاورزی و استفاده از فناوری‌های پیشرفته، می‌توان به طور قابل توجهی از هدررفت منابع و ضایعات محصولات کاست و به ازای هر واحد سطح، محصول بیشتری تولید کرد.
- **کاهش مصرف آب:** با استفاده از روش‌های نوین آبیاری مانند آبیاری قطره‌ای و هوشمند، می‌توان مصرف آب در بخش کشاورزی را به طور قابل توجهی کاهش داد و از این طریق به حفظ منابع آبی کشور کمک کرد.
- **ارتقای کیفیت محصولات:** با به‌کارگیری روش‌های نوین کشاورزی و استفاده از نهاده‌های باکیفیت، می‌توان کیفیت محصولات کشاورزی را به طور قابل توجهی ارتقا داد و به سلامت و امنیت غذایی جامعه کمک کرد.
- **ایجاد اشتغال پایدار:** توسعه کشاورزی پایدار و استفاده از فناوری‌های نوین در این بخش، می‌تواند به ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و پایدار در مناطق روستایی و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها کمک کند.
- **حفظ محیط زیست:** با استفاده از روش‌های کشاورزی پایدار و کاهش مصرف سموم و کودهای شیمیایی، می‌توان به حفظ محیط زیست و جلوگیری از آلودگی خاک و آب کمک کرد.

اقدامات کلیدی:

- **آموزش و ترویج کشاورزی پایدار:** برگزاری دوره‌های آموزشی جامع و تخصصی برای کشاورزان، کارشناسان و مروجان کشاورزی به منظور ارتقای دانش و آگاهی آنها نسبت به اصول و روش‌های کشاورزی پایدار.
- **توسعه کشت گلخانه‌ای:** گسترش کشت گلخانه‌ای در مناطق مختلف کشور، به ویژه در مناطق با آب و هوای نامناسب، به منظور کنترل شرایط محیطی، افزایش بهره‌وری و تولید محصولات خارج از فصل.
- **استفاده از فناوری‌های نوین:** به‌کارگیری فناوری‌های پیشرفته مانند اینترنت اشیا (IoT) در سیستم‌های آبیاری، کنترل آفات و بیماری‌ها، رصد شرایط محیطی و مدیریت مزارع، به منظور افزایش دقت، کارایی و بهینه‌سازی فرآیندهای کشاورزی.

برنامه ۳۴: جلوگیری از تخریب منابع خاک

خاک یکی از مهم‌ترین منابع طبیعی و پایه و اساس کشاورزی و امنیت غذایی است. متأسفانه، در سال‌های اخیر شاهد تخریب گسترده منابع خاک در کشور ایران به دلیل عوامل مختلفی مانند فرسایش، شور شدن، آلودگی و تغییر کاربری اراضی کشاورزی هستیم.

اهداف برنامه:

- **حفظ و احیای منابع خاک:** با اجرای این برنامه، می‌توان از تخریب بیشتر منابع خاک جلوگیری کرد و اقداماتی برای احیای خاک‌های تخریب شده انجام داد.
- **افزایش حاصلخیزی خاک:** با استفاده از روش‌های کشاورزی پایدار، می‌توان حاصلخیزی خاک را افزایش داد و به تولید محصولات کشاورزی با کیفیت و مرغوب‌تر کمک کرد.
- **کاهش فرسایش خاک:** فرسایش خاک یکی از مهم‌ترین عوامل تخریب منابع خاک است. با اجرای اقداماتی مانند پوشش گیاهی، ترانس‌بندی و ایجاد بادشکن، می‌توان از فرسایش خاک جلوگیری کرد.
- **مبارزه با شور شدن خاک:** شور شدن خاک یکی دیگر از مشکلات اساسی در برخی از مناطق کشور است. با استفاده از روش‌های زهکشی و شستشوی خاک، می‌توان با این پدیده مبارزه کرد.
- **کاهش آلودگی خاک:** آلودگی خاک به دلیل استفاده از سموم و کودهای شیمیایی می‌تواند به سلامت انسان و محیط زیست آسیب برساند. با استفاده از روش‌های کشاورزی ارگانیک و کم‌مصرف، می‌توان آلودگی خاک را کاهش داد.

مساله: مهاجرت به سمت کلان شهرها

مهاجرت به سمت کلان شهرها یکی از چالش‌های مهم اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در بسیاری از جوامع، از جمله ایران، است. این پدیده، پیامدهای مختلفی مانند افزایش تراکم جمعیت در کلان شهرها، کمبود مسکن و خدمات عمومی، ترافیک، آلودگی هوا و تخریب محیط زیست را به دنبال دارد.

عوامل مختلفی در مهاجرت به کلان شهرها نقش دارند، از جمله:

- **جستجوی فرصت‌های شغلی:** بسیاری از افراد به دلیل کمبود فرصت‌های شغلی در مناطق روستایی و شهرهای کوچک، به کلان شهرها مهاجرت می‌کنند تا به دنبال شغل مناسب باشند.
- **دسترسی به امکانات آموزشی و بهداشتی:** کلان شهرها از امکانات آموزشی و بهداشتی بهتری نسبت به مناطق روستایی و شهرهای کوچک برخوردار هستند. این امر، یکی از انگیزه‌های مهاجرت به کلان شهرها، به ویژه برای خانواده‌ها، است.
- **بهبود سطح زندگی:** بسیاری از افراد به امید زندگی بهتر، رفاه بیشتر و دسترسی به امکانات رفاهی و تفریحی به کلان شهرها مهاجرت می‌کنند.
- **فرار از مشکلات:** برخی از افراد به دلیل مشکلات اقتصادی، اجتماعی یا سیاسی در مناطق روستایی و شهرهای کوچک، به کلان شهرها مهاجرت می‌کنند تا از این مشکلات رهایی یابند.

همچنین مهاجرت به کلان شهرها پیامدهای مختلفی دارد، از جمله:

- **افزایش تراکم جمعیت:** رشد سریع جمعیت در کلان شهرها، منجر به افزایش تراکم جمعیت و فشار بر منابع و امکانات می‌شود.
- **کمبود مسکن و خدمات عمومی:** با افزایش جمعیت در کلان شهرها، تقاضا برای مسکن و خدمات عمومی مانند آب، برق، گاز، تلفن، حمل و نقل و خدمات آموزشی و بهداشتی افزایش می‌یابد. این امر منجر به کمبود عرضه خدمات خواهد شد.
- **ترافیک:** افزایش تراکم جمعیت و استفاده از وسایل نقلیه شخصی، منجر به افزایش ترافیک در کلان شهرها می‌شود.
- **مشکلات اجتماعی:** مهاجرت به کلان شهرها می‌تواند به افزایش نابرابری اجتماعی، فقر، جرم و جنایت و مشکلات خانوادگی و اجتماعی منجر شود.

راهبردها

تقویت روستاها به منظور مهاجرت معکوس

مهاجرت از روستاها به شهرها یکی از معضلات اصلی جوامع امروزی است که پیامدهای منفی متعددی مانند خالی شدن روستاها، افزایش تراکم جمعیت در شهرها، و تضعیف هویت روستایی به دنبال دارد. برای حل این معضل، لازم است اقداماتی برای تقویت روستاها و ایجاد انگیزه برای بازگشت مهاجران به روستاها انجام شود. از جمله راهکارها، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **توسعه زیرساخت‌ها:** توسعه زیرساخت‌های اساسی مانند آب، برق، گاز، راه، اینترنت، و فناوری اطلاعات و ارتباطات در روستاها، زندگی در این مناطق را آسان‌تر و جذاب‌تر می‌کند و از مهاجرت روستاییان به شهرها جلوگیری می‌کند.
- **ایجاد فرصت‌های شغلی:** ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب با درآمد کافی از طریق توسعه فعالیت‌های اقتصادی مانند کشاورزی، دامپروری، صنایع دستی، گردشگری، و کارآفرینی روستایی، به جوانان انگیزه می‌دهد تا در روستاها بمانند و به رونق اقتصادی این مناطق کمک کنند.
- **تقویت خدمات رفاهی و اجتماعی:** تقویت خدمات رفاهی و اجتماعی مانند خدمات آموزشی، بهداشتی، و درمانی در روستاها، کیفیت زندگی در این مناطق را ارتقا می‌دهد و از تمایل ساکنان به مهاجرت به شهرها می‌کاهد.
- **توزیع عادلانه امکانات:** توزیع عادلانه امکانات و خدمات در مناطق روستایی و شهری، تبعیض را از بین می‌برد و از مهاجرت روستاییان به دلیل دسترسی به امکانات بهتر در شهرها جلوگیری می‌کند.

برنامه ۳۵: توسعه صنایع تبدیلی در روستاها

کشاورزی یکی از اصلی‌ترین منابع درآمدی در روستاهای کشور است. با توسعه صنایع تبدیلی در روستاها، ضمن جلوگیری از اتلاف منابع کشاورزی، می‌توان به اهداف زیر دست یافت:

- افزایش ارزش افزوده محصولات کشاورزی
- ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در روستاها
- رونق اقتصادی روستاها
- کاهش ضایعات محصولات کشاورزی
- تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی در روستاها
- افزایش درآمد کشاورزان
- کمک به تامین امنیت غذایی کشور

برنامه ۳۶: توسعه گردشگری روستایی

گردشگری روستایی، زیرشاخه‌ای از گردشگری است که بر پایه جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و تاریخی روستاها شکل می‌گیرد. توسعه گردشگری روستایی می‌تواند به رونق اقتصادی روستاها، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، و حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های روستایی کمک کند.

اهداف برنامه:

- رونق اقتصادی روستاها
- ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در روستاها
- حفظ و احیای فرهنگ و سنت‌های روستایی
- معرفی جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و تاریخی روستاها
- افزایش درآمد روستاییان
- کمک به توسعه پایدار روستاها

برنامه ۳۷: توسعه دیجیتال روستاها

توسعه دیجیتال روستاها، به معنای فراهم کردن دسترسی به اینترنت پرسرعت، خدمات و ابزارهای دیجیتال برای ساکنان روستاها، امکانی را برای آنها فراهم می‌کند تا از مزایای این فناوری‌ها در زمینه‌های مختلف مانند آموزش، بهداشت، کشاورزی، کسب و کار، و سرگرمی بهره‌مند شوند.

اهداف برنامه:

- فراهم کردن دسترسی به اینترنت پرسرعت برای همه ساکنان روستاها: اینترنت پرسرعت، زیربنای توسعه دیجیتال روستاها است و امکان دسترسی به خدمات و ابزارهای دیجیتال را فراهم می‌کند.
- ارائه خدمات دیجیتال به ساکنان روستاها: خدمات دیجیتال متنوعی مانند آموزش آنلاین، خدمات بهداشتی از راه دور، کشاورزی هوشمند، تجارت الکترونیک، و دولت الکترونیک می‌توانند به ارتقای کیفیت زندگی در روستاها کمک کنند.
- ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در روستاها: با توسعه دیجیتال روستاها، فرصت‌های شغلی جدیدی در زمینه‌های مختلف مانند تولید محتوای دیجیتال، بازاریابی آنلاین، و ارائه خدمات دیجیتال به وجود می‌آید.
- کاهش شکاف دیجیتال: با توسعه دیجیتال روستاها، شکاف دیجیتال بین مناطق روستایی و شهری کاهش می‌یابد و همه افراد جامعه از مزایای فناوری‌های دیجیتال بهره‌مند می‌شوند.
- تقویت اقتصاد روستایی: با توسعه دیجیتال روستاها، امکان تجارت الکترونیک برای روستاییان فراهم می‌شود و آنها می‌توانند محصولات خود را به بازارهای گسترده‌تر عرضه کنند.

برنامه ۳۸: تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل روستایی

تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل در روستاها، به رونق اقتصادی این مناطق، ارتقای کیفیت زندگی ساکنان آنها، و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها کمک می‌کند.

اهداف برنامه:

- ایجاد شبکه حمل و نقل روستایی کارآمد: شبکه حمل و نقل روستایی باید به گونه‌ای طراحی و اجرا شود که ساکنان این مناطق به راحتی و به سرعت به مقاصد خود برسند.
- ارتقای کیفیت جاده‌های روستایی: جاده‌های روستایی باید از کیفیت مطلوبی برخوردار باشند تا تردد در آنها به طور ایمن و روان انجام شود.
- توسعه حمل و نقل عمومی در روستاها: خدمات حمل و نقل عمومی مانند اتوبوس و مینی‌بوس باید در روستاها توسعه یابد تا ساکنان این مناطق بتوانند به راحتی به شهرها و سایر مناطق سفر کنند.
- حمایت از حمل و نقل خصوصی در روستاها: از رانندگان و صاحبان وسایل نقلیه در روستاها باید حمایت شود تا بتوانند خدمات حمل و نقل را به ساکنان این مناطق ارائه دهند.
- ایجاد زیرساخت‌های حمل و نقل ایمن: زیرساخت‌های حمل و نقل در روستاها باید به گونه‌ای طراحی و اجرا شوند که از ایمنی تردد در آنها اطمینان حاصل شود.

اقدامات کلیدی:

- مطالعات و برنامه‌ریزی: قبل از اجرای هرگونه طرحی برای تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل در روستاها، باید مطالعات و برنامه‌ریزی‌های لازم انجام شود تا نیازهای واقعی ساکنان این مناطق شناسایی و به آنها پاسخ داده شود.
- تخصیص اعتبارات: برای اجرای طرح‌های تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل در روستاها، باید اعتبارات لازم تخصیص داده شود.
- احداث و بهسازی جاده‌های روستایی: جاده‌های روستایی باید به طور مرتب احداث و بهسازی شوند تا از کیفیت مطلوبی برخوردار باشند.
- توسعه پل‌ها و ابنیه فنی: پل‌ها و ابنیه فنی در جاده‌های روستایی باید به طور مرتب احداث و بهسازی شوند تا از ایمنی تردد در آنها اطمینان حاصل شود.
- خرید و تجهیز وسایل نقلیه حمل و نقل عمومی: برای توسعه حمل و نقل عمومی در روستاها، باید وسایل نقلیه جدید خریداری و تجهیز شوند.
- ایجاد پایانه‌های حمل و نقل: در روستاها باید پایانه‌های حمل و نقل احداث شود تا خدمات حمل و نقل عمومی به طور منظم و برنامه‌ریزی شده ارائه شود.
- استفاده از فناوری‌های نوین: از فناوری‌های نوین مانند سیستم‌های حمل و نقل هوشمند و سیستم‌های موقعیت‌یاب جهانی (GPS) باید برای ارتقای کیفیت خدمات حمل و نقل در روستاها استفاده شود.

فصل سوم - توسعه اقتصادی

۱-۳- وزارت صنعت، معدن و تجارت

مساله: موانع بی شمار تولید

ایران با وجود منابع طبیعی و انسانی فراوان، از نظر اقتصادی در شرایط مطلوبی قرار ندارد. یکی از مهم ترین چالش های اقتصادی ایران، وجود موانع متعدد در مسیر تولید است. این موانع، مانع از رونق اقتصادی، ایجاد اشتغال، و ارتقای سطح زندگی مردم می شوند. از جمله موانع تولید، می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **فقدان ثبات اقتصادی:** نوسانات شدید نرخ ارز، تورم بالا، و نرخ بهره نامناسب، از جمله عواملی هستند که ثبات اقتصادی را از بین می برند و برنامه ریزی بلندمدت برای تولیدکنندگان را دشوار می کنند.
- **ضعف زیرساخت ها:** کمبود یا نامناسب بودن زیرساخت هایی مانند جاده ها، بنادر، برق، و اینترنت، هزینه های تولید را افزایش می دهد و مانع از دسترسی تولیدکنندگان به بازارهای داخلی و خارجی می شود.
- **بروکراسی پیچیده:** وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر و فرآیندهای اداری طولانی و طاقت فرسا، مانع از فعالیت روان و سریع تولیدکنندگان می شود.
- **تحریم های اقتصادی:** ایران از سال ها پیش تحت تحریم های اقتصادی شدید آمریکا و کشورهای غربی قرار دارد. این تحریم های ظالمانه، دسترسی ایران به بازارهای جهانی و منابع مالی را به شدت محدود کرده و مانع از واردات مواد اولیه و ماشین آلات مورد نیاز تولیدکنندگان شده است.
- **کمبود نقدینگی:** یکی از مهم ترین مشکلات تولیدکنندگان در ایران، کمبود نقدینگی است. به دلیل نرخ بالای تورم و مشکلات بانکی، تولیدکنندگان به سختی می توانند منابع مالی مورد نیاز خود را تامین کنند.
- **فقدان دانش فنی و مدیریتی:** بسیاری از تولیدکنندگان ایرانی از دانش فنی و مدیریتی لازم برای تولید محصولات با کیفیت بالا و رقابت در بازارهای جهانی برخوردار نیستند.
- **ضعف بازاریابی و برندسازی:** بسیاری از تولیدکنندگان ایرانی در زمینه بازاریابی و برندسازی محصولات خود ضعیف هستند و به همین دلیل، در جذب مشتریان و رقابت با رقبای خود با مشکل مواجه می شوند.

برنامه ۳۹: حذف موانع دریافت صدور مجوز فعالیت تولیدی

در سال های اخیر، درگاه ملی مجوزها تلاش های قابل توجهی برای ساده سازی و تسهیل فرآیند صدور مجوز فعالیت تولیدی انجام داده است. با این حال، این تلاش ها هنوز به طور کامل کافی نبوده و موانع متعددی همچنان بر سر راه متقاضیان صدور مجوز وجود دارد.

این برنامه، با هدف رفع این موانع و ایجاد شرایطی ایده آل برای صدور مجوز فعالیت تولیدی در ایران تدوین شده است. این برنامه شامل اقدامات مختلفی است که در ادامه به برخی از آنها اشاره می کنیم:

- **کاهش زمان صدور مجوز:** هدف این برنامه، کاهش زمان صدور مجوز فعالیت تولیدی به حداقل ممکن است. این امر با ساده سازی فرآیند صدور مجوز، حذف مراحل غیرضروری و استفاده از فناوری های نوین مانند هوش مصنوعی و اتوماسیون قابل دستیابی است.
- **کاهش هزینه صدور مجوز:** یکی دیگر از اهداف این برنامه، کاهش هزینه های صدور مجوز فعالیت تولیدی است. این امر با حذف بروکراسی اداری، کاهش نیاز به ارائه مدارک و اسناد غیرضروری و استفاده از روش های الکترونیکی برای انجام امور مربوط به صدور مجوز قابل دستیابی است.
- **افزایش شفافیت فرآیند صدور مجوز:** اجرای این برنامه همچنین به دنبال افزایش شفافیت فرآیند صدور مجوز فعالیت تولیدی است. این امر با ایجاد یک سامانه جامع اطلاعاتی و در دسترس قرار دادن اطلاعات مربوط به مراحل صدور مجوز، شرایط و ضوابط صدور مجوز و همچنین لیست مدارک و اسناد مورد نیاز متقاضیان قابل دستیابی است.
- **تسهیل صدور مجوز برای فعالیتهای تولیدی در مناطق محروم:** این برنامه همچنین به دنبال تسهیل صدور مجوز برای فعالیتهای تولیدی در مناطق محروم است. این امر با ارائه مشوق های مالی و اداری به سرمایه گذاران و کارآفرینان در این مناطق قابل دستیابی است.

برنامه ۴: توسعه شهرک‌های صنعتی در کشور

برنامه توسعه شهرک‌های صنعتی در کشور با هدف رفع چالش‌های موجود و ایجاد شرایطی مناسب برای رونق فعالیت‌های تولیدی در این شهرک‌ها تدوین شده است. این برنامه شامل گام‌های اجرایی متعددی در حوزه‌های مختلف از جمله زیرساخت، قوانین و مقررات، تامین مالی و حمایت از سرمایه‌گذاری است.

گام‌های اجرایی:

۱ - توسعه و تجهیز زیرساخت‌های شهرک‌های صنعتی:

- توسعه شبکه‌های آب، برق، گاز، مخابرات و فیبر نوری: ارائه خدمات زیربنایی مناسب به واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌های صنعتی از جمله مهم‌ترین نیازهای این واحدها است. توسعه و تجهیز شبکه‌های آب، برق، گاز، مخابرات و فیبر نوری در شهرک‌های صنعتی نقش مهمی در ارتقای کیفیت خدمات و افزایش رضایت واحدهای تولیدی خواهد داشت.
- ایجاد و توسعه فضای سبز: فضای سبز در شهرک‌های صنعتی علاوه بر زیبایی محیط، به تصفیه هوا و کاهش آلودگی نیز کمک می‌کند. توسعه فضای سبز در این شهرک‌ها می‌تواند به ارتقای کیفیت زندگی ساکنان و کارکنان این شهرک‌ها کمک کند.
- احداث و تجهیز کارگاه‌های آموزشی و پژوهشی: برگزاری دوره‌های آموزشی و پژوهشی برای ارتقای سطح دانش و مهارت‌های مدیران و کارکنان واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌های صنعتی از جمله نیازهای اساسی این واحدها است. احداث و تجهیز کارگاه‌های آموزشی و پژوهشی در این شهرک‌ها می‌تواند به رفع این نیاز کمک کند.
- ایجاد مراکز فناوری و نوآوری: حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و نوآور یکی از راه‌های مهم برای توسعه صنعتی کشور است. ایجاد مراکز فناوری و نوآوری در شهرک‌های صنعتی می‌تواند به جذب این شرکت‌ها به این شهرک‌ها و رونق فعالیت‌های نوآورانه در آنها کمک کند.

۲ - اصلاح قوانین و مقررات مربوط به شهرک‌های صنعتی:

- ساده‌سازی فرآیند صدور مجوز و تسهیل امور اداری: یکی از مهم‌ترین چالش‌های واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌های صنعتی، بروکراسی اداری پیچیده و زمان‌بر است. ساده‌سازی فرآیند صدور مجوز و تسهیل امور اداری می‌تواند به کاهش این چالش و رونق فعالیت‌های تولیدی در این شهرک‌ها کمک کند.
- کاهش مالیات و عوارض: ارائه مشوق‌های مالیاتی و عوارضی به واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌های صنعتی می‌تواند به جذب سرمایه‌گذاری و رونق فعالیت‌های تولیدی منجر شود.
- حمایت از حقوق مالکیت معنوی: حمایت از حقوق مالکیت معنوی می‌تواند باعث تشویق آنها به نوآوری و خلق ایده‌های جدید گردد.

۳ - تامین مالی و حمایت از سرمایه‌گذاری:

- ایجاد صندوق‌های حمایتی: ایجاد صندوق‌های حمایتی با هدف ارائه تسهیلات بدون بهره به واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌های صنعتی می‌تواند به تامین منابع مالی این واحدها و رونق فعالیت‌های تولیدی در آنها کمک کند.
- جذب سرمایه‌گذاری خارجی: جذب سرمایه‌گذاری خارجی به عنوان یکی از منابع مهم تامین مالی برای توسعه شهرک‌های صنعتی، می‌تواند به نوسازی و تجهیز این شهرک‌ها و ارتقای سطح فناوری واحدهای تولیدی مستقر در آنها منجر شود.
- ایجاد بازار برای محصولات تولیدی: یکی از چالش‌های واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌های صنعتی، یافتن بازار برای محصولات تولیدی خود است. ایجاد بازار برای این محصولات می‌تواند به رونق اقتصادی این واحدها بیانجامد.

برنامه ۴۱: تسهیل مسیرهای صادراتی برای تولیدکنندگان

صادرات به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه اقتصادی و افزایش سهم کشور در تجارت جهانی، نقشی حیاتی ایفا می‌کند. با وجود پتانسیل‌های فراوان در حوزه‌های مختلف تولیدی در کشور، موانع متعددی بر سر راه صادرات محصولات ایرانی وجود دارد که مانع از حضور قدرتمند تولیدکنندگان ایرانی در بازارهای جهانی می‌شود.

برنامه جامع تسهیل مسیرهای صادراتی برای تولیدکنندگان با هدف رفع این موانع و ایجاد شرایطی مناسب برای رونق صادرات غیرنفتی در کشور تدوین شده است.

اهداف برنامه:

- افزایش سهم صادرات غیرنفتی در GDP کشور
- ایجاد تنوع در بازارهای صادراتی
- افزایش رقابت‌پذیری محصولات ایرانی در بازارهای جهانی
- حمایت از صادرات محصولات تولیدی با ارزش افزوده بالا
- توسعه صادرات به کشورهای همسایه و منطقه

اقدامات برنامه:

۱- اصلاح قوانین و مقررات مربوط به صادرات:

- بازنگری و اصلاح قوانین و مقررات صادراتی به منظور تسهیل فرآیند صادرات و رفع موانع موجود
- شفاف‌سازی قوانین و مقررات و ایجاد وحدت رویه در دستگاه‌های مختلف اجرایی
- حذف قوانین و مقررات زائد و دست و پاگیر

۲- توسعه زیرساخت‌های صادراتی:

- توسعه و تجهیز بنادر و گمرکات مرزی به منظور تسریع در فرآیند صادرات
- ایجاد و توسعه مراکز لجستیکی و انبارداری مدرن
- توسعه ناوگان حمل و نقل بین‌المللی

۳- حمایت از صادرکنندگان:

- ارائه تسهیلات مالی و اعتباری به صادرکنندگان
- پرداخت جوایز صادراتی و حمایت از حضور صادرکنندگان در نمایشگاه‌های بین‌المللی
- ارائه خدمات بیمه‌ای و حمایتی به صادرکنندگان
- برگزاری دوره‌های آموزشی و توانمندسازی برای صادرکنندگان

۴- توسعه دیپلماسی اقتصادی:

- تقویت روابط سیاسی و اقتصادی با کشورهای هدف صادراتی
- انعقاد موافقتنامه‌های تجارت آزاد و ترجیحی با کشورهای مختلف
- حضور فعال در مجامع و سازمان‌های بین‌المللی اقتصادی

۵- توسعه بازاریابی و برندسازی:

- حمایت از صادرکنندگان در زمینه بازاریابی و برندسازی محصولات خود در بازارهای هدف
- برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی صادراتی
- اعزام هیئت‌های تجاری به کشورهای هدف

۶- تسهیل دسترسی به اطلاعات:

- ایجاد یک سامانه جامع اطلاعاتی در زمینه صادرات
- ارائه اطلاعات لازم به صادرکنندگان در خصوص قوانین و مقررات، بازارهای هدف، تعرفه‌ها و غیره
- ایجاد ارتباط موثر بین صادرکنندگان و دستگاه‌های دولتی

۷- استفاده از فناوری‌های نوین:

- استفاده از تجارت الکترونیک برای تسهیل فرآیند صادرات
- توسعه دولت الکترونیک و ارائه خدمات به صادرکنندگان به صورت الکترونیکی

نقش و وظایف دستگاه‌های مختلف:

- وزارت صنعت، معدن و تجارت: متولی اصلی اجرای برنامه جامع تسهیل مسیره‌های صادراتی برای تولیدکنندگان
- وزارت امور خارجه: مسئول توسعه دیپلماسی اقتصادی و انعقاد موافقتنامه‌های تجارتي
- سازمان توسعه تجارت ایران: متولی حمایت از صادرکنندگان و توسعه صادرات غیرنفتی
- بانک مرکزی: ارائه تسهیلات مالی و اعتباری به صادرکنندگان
- گمرک جمهوری اسلامی ایران: تسهیل فرآیند صادرات و انجام تشریفات گمرکی
- سازمان بنادر و کشتیرانی: توسعه و تجهیز بنادر و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای صادرات

برنامه ۴۲: ارائه تسهیلات مالی بدون بهره

ارائه تسهیلات مالی بدون بهره جهت ایجاد و توسعه اشتغال مطابق اصل ۴۳ قانون اساسی به تولیدکنندگان، یکی از راهکارهای مهم برای حمایت از تولید داخلی، ایجاد اشتغال و رونق کسب و کارها در کشور است. این تسهیلات می‌توانند به تولیدکنندگان در تأمین سرمایه مورد نیاز برای خرید مواد اولیه، ماشین‌آلات و تجهیزات، احداث یا توسعه کارخانه و یا ارتقای سطح فناوری کمک کنند.

اهداف برنامه:

- حمایت از تولید داخلی و افزایش سهم تولید در GDP کشور
- ایجاد اشتغال و کارآفرینی
- رونق کسب و کارها و افزایش بهره‌وری تولید
- ارتقای سطح فناوری و نوآوری در بخش تولید
- کاهش وابستگی به واردات

گام‌های اجرایی برنامه:

۱ - تعیین منابع مالی:

- اولین قدم برای اجرای این برنامه، تعیین منابع مالی مورد نیاز برای ارائه تسهیلات به تولیدکنندگان است. این منابع می‌توانند از طریق بودجه دولت، صندوق‌های توسعه بخش تولید، سیستم بانکی و یا سایر منابع تأمین شوند.

۲ - تعیین شرایط و ضوابط اعطای تسهیلات:

- باید شرایط و ضوابط مشخصی برای اعطای تسهیلات به تولیدکنندگان تعیین شود. این شرایط باید به گونه‌ای باشد که تسهیلات به تولیدکنندگان واقعی و واجد شرایط برسد و از سوء استفاده از این تسهیلات جلوگیری شود.

۳ - ایجاد سازوکارهای نظارتی:

- باید سازوکارهای نظارتی مناسبی برای نظارت بر نحوه استفاده از تسهیلات توسط تولیدکنندگان ایجاد شود. این نظارت می‌تواند توسط سازمان‌های دولتی ذیربط مانند وزارت صنعت، معدن و تجارت و یا توسط نهادهای قوه قضائیه انجام شود.

برنامه ۴۳: انتخاب وزیر توانمند برای وزارتخانه صنعت، معدن و تجارت

وزارت صنعت، معدن و تجارت از ادغام چند وزارتخانه کلیدی در دولت‌های پیشین به‌وجود آمده است و همین نکته، سنگینی بار این وزارتخانه و اهمیت انتخاب وزیر توانمند برای آن را دو چندان می‌کند.

ضروری است تا وزیر پیشنهاد این وزارتخانه، شایستگی‌های کلیدی زیر را داشته باشد:

- آشنایی با دیپلماسی عمومی
- تسلط بر صنایع مختلف
- تعهد به توسعه اقتصادی متکی بر بخش خصوصی
- آشنایی با زنجیره‌های ارزش در صنایع تولیدی

۲-۳- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

مساله: کیفیت پایین اینترنت

اینترنت در ایران از نظر سرعت، پهنای باند، ثبات و دسترسی، در مقایسه با بسیاری از کشورهای دیگر در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. این موضوع چالش‌های متعددی را برای کاربران، کسب‌وکارها و اقتصاد کشور ایجاد می‌کند.

دلایل کیفیت پایین اینترنت در ایران:

- **فقدان زیرساخت‌های مناسب:** یکی از مهم‌ترین دلایل کیفیت پایین اینترنت در ایران، کمبود و فرسودگی زیرساخت‌های شبکه است. شبکه‌های ارتباطی در ایران به طور کامل فیبر نوری نیستند و هنوز بخش قابل توجهی از آنها از کابل‌های مسی قدیمی استفاده می‌کنند. این امر باعث افت سرعت و ناپایداری اینترنت می‌شود.
- **محدودیت‌های فنی:** برخی از محدودیت‌های فنی مانند پهنای باند بین‌المللی کم و استفاده از فناوری‌های قدیمی، مانع از ارائه خدمات باکیفیت اینترنت به کاربران می‌شود.
- **مدیریت ناکارآمد:** نبود مدیریت کارآمد در بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات، یکی دیگر از عواملی است که به کیفیت پایین اینترنت در ایران دامن می‌زند.

تأثیرات کیفیت پایین اینترنت:

- **کاهش بهره‌وری:** سرعت پایین و ناپایداری اینترنت، باعث اتلاف وقت و کاهش بهره‌وری در کار و تحصیل می‌شود.
- **محدودیت دسترسی به اطلاعات:** مسدودسازی وبسایت‌ها و منابع اطلاعاتی، دسترسی کاربران ایرانی به اطلاعات آزاد و متنوع را محدود می‌کند.
- **افت کیفیت زندگی:** کیفیت پایین اینترنت، تجربه استفاده از خدمات آنلاین و سرگرمی‌ها را برای کاربران ایرانی به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد.
- **کاهش فرصت‌های اقتصادی:** اینترنت نامناسب، مانع از توسعه کسب‌وکارهای آنلاین و حضور موثر ایران در تجارت جهانی می‌شود.

مساله: عدم تحقق کامل دولت الکترونیک

با وجود تلاش‌هایی که در سال‌های اخیر برای استقرار دولت الکترونیک در ایران صورت گرفته، هنوز تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله زیادی وجود دارد.

دلایل عدم تحقق کامل دولت الکترونیک در ایران:

- **موانع فرهنگی و اجتماعی:** کمبود آگاهی و سواد دیجیتال در بین برخی از اقشار جامعه، عدم اعتماد به سیستم‌های الکترونیکی، و تمایل به روش‌های سنتی انجام کارها، از جمله موانع فرهنگی و اجتماعی بر سر راه دولت الکترونیک هستند.
- **فقدان زیرساخت‌های مناسب:** کمبود پهنای باند اینترنت، عدم دسترسی به اینترنت در برخی مناطق، و فرسودگی تجهیزات کامپیوتری در ادارات دولتی، از جمله چالش‌های زیرساختی در مسیر دولت الکترونیک به شمار می‌روند.
- **بروکراسی پیچیده اداری:** بروکراسی پیچیده و زمان‌بر در نظام اداری سنتی ایران، یکی از موانع اصلی در برابر تحقق دولت الکترونیک است. بسیاری از فرآیندهای اداری هنوز به صورت سنتی انجام می‌شوند و امکان الکترونیکی شدن آنها وجود ندارد.
- **ضعف قوانین و مقررات:** وجود قوانین و مقررات دست و پاگیر و عدم تطابق آنها با الزامات دولت الکترونیک، از جمله موانع قانونی در این زمینه هستند.
- **نبود فرهنگ کار تیمی:** فقدان فرهنگ کار تیمی و همکاری بین دستگاه‌های مختلف دولتی، یکی از چالش‌های مهم در اجرای دولت الکترونیک است.

- **مقاومت در برابر تغییر:** مقاومت برخی از کارکنان دولت در برابر تغییر روش‌های سنتی کار و استفاده از سیستم‌های الکترونیکی، از دیگر موانع بر سر راه دولت الکترونیک به شمار می‌رود.
- **کمبود بودجه:** تخصیص اعتبارات ناکافی برای توسعه و نگهداری زیرساخت‌ها و سامانه‌های الکترونیکی، یکی از چالش‌های مالی در مسیر دولت الکترونیک است.

مساله: آسیب‌پذیری کسب‌وکارهای اینترنتی

کسب‌وکارهای اینترنتی با وجود مزایای متعدد، در معرض طیف وسیعی از چالش‌ها و خطرات قرار دارند که می‌توانند ثبات و پایداری آنها را به خطر اندازند. این موضوع به ویژه در ایران، به دلیل وجود موانع و محدودیت‌های خاص، از اهمیت بیشتری برخوردار است.

عوامل متعددی می‌توانند به آسیب‌پذیری کسب‌وکارهای اینترنتی دامن بزنند، از جمله:

- **فقدان زیرساخت‌های مناسب:** کمبود پهنای باند، ناپایداری اینترنت، و عدم دسترسی به اینترنت در برخی مناطق، از جمله چالش‌های زیرساختی هستند که می‌توانند به طور قابل توجهی بر عملکرد کسب‌وکارهای آنلاین تاثیر منفی بگذارند.
- **محدودیت‌های قانونی و مقررات:** قوانین و مقررات دست و پاگیر، بروکراسی اداری پیچیده، و عدم شفافیت در قوانین مربوط به کسب‌وکارهای اینترنتی، از جمله چالش‌های قانونی هستند که می‌توانند مانع از فعالیت و رشد این کسب‌وکارها شوند.
- **مسائل امنیتی:** خطرات سایبری، هک شدن اطلاعات، و نشت داده‌ها، از جمله مسائلی هستند که می‌توانند به طور جدی به اعتبار و استمرار فعالیت کسب‌وکارهای آنلاین لطمه بزنند.
- **رقابت شدید:** بازار اینترنت به شدت رقابتی است و کسب‌وکارهای آنلاین برای جذب مشتری و حفظ سهم بازار خود باید به طور مداوم تلاش کنند.
- **تغییرات سریع:** دنیای اینترنت به سرعت در حال تغییر است و کسب‌وکارهای آنلاین باید برای تطبیق با این تغییرات و به روز نگه داشتن فناوری و خدمات خود، آمادگی لازم را داشته باشند.
- **فقدان تخصص و دانش:** کمبود دانش فنی و مدیریتی در بین برخی از صاحبان کسب‌وکارهای اینترنتی، از جمله عواملی است که می‌تواند به ناکارآمدی و عدم موفقیت آنها منجر شود.
- **عدم اعتماد به خرید آنلاین:** در برخی از جوامع، هنوز اعتماد کافی به خرید آنلاین وجود ندارد و این موضوع می‌تواند بر فروش و رونق کسب‌وکارهای اینترنتی تاثیر منفی بگذارد.

برنامه ۴: توسعه مبتنی بر برنامه شبکه اینترنت

با توجه به اهمیت روزافزون اینترنت، برنامه جامع برای توسعه مبتنی بر برنامه شبکه اینترنت در کشور اجرا می‌شود. این برنامه با هدف ارتقای کیفیت و دسترسی به اینترنت برای همه مردم، افزایش سرعت و پهنای باند، توسعه زیرساخت‌های شبکه و ارتقای امنیت سایبری تدوین شده است.

اهداف برنامه:

- **افزایش دسترسی به اینترنت:** هدف این برنامه، افزایش دسترسی به اینترنت برای همه مردم در سراسر کشور، به ویژه در مناطق روستایی و محروم است.
- **افزایش سرعت و پهنای باند:** هدف این برنامه، افزایش سرعت و پهنای باند اینترنت برای ارائه خدمات با کیفیت به کاربران است.
- **توسعه زیرساخت‌های شبکه:** هدف این برنامه، توسعه زیرساخت‌های شبکه اینترنت در کشور، از جمله فیبر نوری و شبکه‌های نسل پنجم (5G) است.
- **ارتقای امنیت سایبری:** هدف این برنامه، ارتقای امنیت سایبری در شبکه اینترنت و محافظت از اطلاعات کاربران در برابر تهدیدات سایبری است.

اقدامات برنامه:

برنامه توسعه مبتنی بر برنامه شبکه اینترنت شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- **اعطای مجوز به اپراتورهای جدید:** برای افزایش رقابت در بازار و ارائه خدمات با کیفیت به کاربران، دولت به اپراتورهای جدید مجوز فعالیت خواهد داد.
- **حمایت از سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های شبکه:** دولت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه زیرساخت‌های شبکه اینترنت، از جمله فیبر نوری و شبکه‌های نسل پنجم (5G) حمایت خواهد کرد.
- **ارائه یارانه به کاربران:** دولت برای تسهیل دسترسی به اینترنت برای افراد کم‌درآمد، یارانه‌هایی را به آنها ارائه خواهد داد.
- **توسعه خدمات دولت الکترونیک:** دولت خدمات دولت الکترونیک را به طور گسترده توسعه خواهد داد و برای ارائه این خدمات از طریق اینترنت تلاش خواهد کرد.
- **ارتقای آموزش سواد دیجیتال:** دولت برای ارتقای سواد دیجیتال و آگاهی مردم از خطرات و تهدیدات سایبری برنامه‌های آموزشی را اجرا خواهد کرد.

برنامه ۴۵: اجرای کامل دولت الکترونیک

آئین نامه اجرایی تحقق دولت الکترونیک در سال ۱۳۸۱ با هدف تسهیل ارائه خدمات دولتی به مردم به صورت الکترونیکی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این قانون وظایف و تکالیف متعددی را برای دستگاه‌های اجرایی در جهت ارائه خدمات الکترونیکی به مردم تعیین کرده است.

با وجود گذشت بیش از ۲۲ سال از تصویب این قانون، هنوز تا رسیدن به دولت الکترونیک در ایران فاصله زیادی باقی مانده است. این برنامه، با هدف اجرای کامل و موثر دولت الکترونیک در کشور تدوین شده است.

اهداف برنامه:

- **ارائه کلیه خدمات دولتی به صورت الکترونیکی:** هدف این برنامه، ارائه کلیه خدمات دولتی به صورت الکترونیکی و حذف بروکراسی اداری سنتی است.
- **افزایش رضایت مردم از خدمات دولتی:** ارائه خدمات الکترونیکی می‌تواند به افزایش سرعت، دقت و کیفیت خدمات دولتی و در نتیجه افزایش رضایت مردم از این خدمات منجر شود.
- **کاهش فساد اداری:** دولت الکترونیک می‌تواند به کاهش فساد اداری و شفافیت در عملکرد دستگاه‌های دولتی کمک کند.
- **صرفه‌جویی در هزینه‌های دولت:** ارائه خدمات الکترونیکی می‌تواند به صرفه‌جویی در هزینه‌های کاغذ، چاپ و سایر هزینه‌های اداری منجر شود.

اقدامات برنامه:

برنامه اجرای قانون دولت الکترونیک شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- **ایجاد درگاه ملی خدمات دولت الکترونیک:** درگاه ملی خدمات دولت الکترونیک باید به عنوان یک مرجع واحد برای ارائه کلیه خدمات دولتی به صورت الکترونیکی به مردم ایجاد شود.
- **استانداردسازی فرآیندهای ارائه خدمات:** فرآیندهای ارائه خدمات دولتی باید به صورت استاندارد و یکپارچه در همه دستگاه‌های اجرایی تعریف و اجرا شود.
- **توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات:** برای ارائه خدمات الکترونیکی به زیرساخت‌های مناسب فناوری اطلاعات و ارتباطات نیاز است که باید در سراسر کشور توسعه یابد.

- **آموزش کارکنان دولت:** کارکنان دولت باید در زمینه ارائه خدمات الکترونیکی آموزش ببینند و از مهارت‌های لازم برای این کار برخوردار باشند.
- **فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی:** باید برای فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی در مورد دولت الکترونیک و مزایای آن به مردم اقدام شود.

نقش ذینفعان:

- **دولت:** دولت نقش اصلی را در اجرای قانون دولت الکترونیک بر عهده دارد و باید زمینه‌های لازم را برای این کار فراهم کند.
- **بخش خصوصی:** بخش خصوصی می‌تواند در زمینه ارائه زیرساخت‌ها، نرم‌افزارها و خدمات مورد نیاز برای دولت الکترونیک مشارکت کند.
- **مردم:** مردم باید از مزایای دولت الکترونیک آگاه باشند و از این خدمات استفاده کنند.

برنامه ۴۶: بسته حمایتی از توسعه کسب و کارهای الکترونیک

کسب و کارهای الکترونیک در عصر حاضر نقشی کلیدی در اقتصاد کشورها ایفا می‌کنند. این کسب و کارها با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، به ارائه خدمات و محصولات به صورت آنلاین به مشتریان خود می‌پردازند.

با توجه به اهمیت روزافزون کسب و کارهای الکترونیک، ضروری است بسته حمایتی از توسعه این کسب و کارها در کشور ارائه شود. این بسته حمایتی شامل اقدامات متعددی برای تسهیل فعالیت و رشد این کسب و کارها خواهد بود.

اهداف برنامه:

- **افزایش تعداد کسب و کارهای الکترونیک:** هدف این برنامه، افزایش تعداد کسب و کارهای الکترونیک در کشور و ایجاد اشتغال در این بخش است.
- **افزایش سهم کسب و کارهای الکترونیک در اقتصاد:** هدف این برنامه، افزایش سهم کسب و کارهای الکترونیک در اقتصاد کشور و تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی است.
- **ارتقای سطح رقابت در بازار:** هدف این برنامه، ارتقای سطح رقابت در بازار و ارائه خدمات و محصولات با کیفیت به مصرف‌کنندگان است.
- **توسعه تجارت الکترونیک:** هدف این برنامه، توسعه تجارت الکترونیک و صادرات غیرنفتی کشور است.

اقدامات برنامه:

بسته حمایتی از توسعه کسب و کارهای الکترونیک شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- **ارائه تسهیلات مالی:** دولت به کسب و کارهای الکترونیک تسهیلات مالی بدون بهره ارائه خواهد داد.
- **ارائه معافیت‌های مالیاتی:** دولت به کسب و کارهای الکترونیک معافیت‌های مالیاتی اعطا خواهد کرد.
- **ارائه آموزش و مشاوره:** دولت به کسب و کارهای الکترونیک آموزش و مشاوره در زمینه‌های مختلف مانند بازاریابی، مدیریت مالی و حقوقی ارائه خواهد داد.
- **ایجاد زیرساخت‌های مناسب:** دولت برای ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای فعالیت کسب و کارهای الکترونیک، از جمله پهنای باند و مراکز داده، اقدام خواهد کرد.
- **توسعه تجارت الکترونیک بین‌المللی:** دولت برای توسعه تجارت الکترونیک بین‌المللی و صادرات غیرنفتی کشور اقدام خواهد کرد.

اثرات برنامه:

اجرای بسته حمایتی از توسعه کسب و کارهای الکترونیک می‌تواند اثرات مثبت متعددی بر کشور داشته باشد، از جمله:

- **افزایش اشتغال:** با افزایش تعداد کسب و کارهای الکترونیک، اشتغال در این بخش نیز افزایش خواهد یافت.
- **رشد اقتصادی:** توسعه کسب و کارهای الکترونیک می‌تواند به رشد اقتصادی کشور کمک کند.
- **افزایش رفاه مردم:** با توسعه تجارت الکترونیک، مردم می‌توانند به کالاها و خدمات با قیمت مناسب‌تر و با سهولت بیشتری دسترسی داشته باشند.
- **توسعه تجارت بین‌المللی:** توسعه تجارت الکترونیک بین‌المللی می‌تواند به افزایش صادرات غیرنفتی کشور و تنوع‌بخشی به منابع درآمدی کشور کمک کند.

۳-۳- وزارت راه و شهرسازی

مساله: هدررفت سرمایه ملی از طریق سوخت‌های فسیلی

استفاده از سوخت‌های فسیلی مانند نفت، گاز و زغال سنگ، چالش‌های متعددی را برای کشورها به وجود می‌آورد. یکی از این چالش‌ها، هدر رفتن سرمایه ملی از طریق این منابع ارزشمند است.

دلایل هدررفت سرمایه ملی:

- مصرف بی‌رویه: مصرف بی‌رویه سوخت‌های فسیلی در بخش‌های مختلف مانند حمل و نقل، نیروگاه‌ها و صنایع و ...
- عدم استفاده از فناوری‌های نوین: عدم استفاده از فناوری‌های نوین و کارآمد در تولید و مصرف انرژی.
- یارانه‌ای کردن سوخت: این مساله، قیمت آن را برای مصرف‌کنندگان پایین نگه می‌دارد و مصرف را افزایش می‌دهد.
- فقدان فرهنگ صرفه‌جویی: فقدان فرهنگ صرفه‌جویی در مصرف انرژی در بین مردم.

پیامدهای هدررفت سرمایه ملی:

- از دست رفتن منابع ارزشمند: هدر رفتن سوخت‌های فسیلی به معنای از دست رفتن منابع ارزشمند کشور است.
- آلودگی هوا: سوزاندن سوخت‌های فسیلی، آلاینده‌های مضر را در هوا آزاد می‌کند که منجر به آلودگی هوا می‌شود.
- تغییر اقلیم: انتشار گازهای گلخانه‌ای ناشی از سوزاندن سوخت‌های فسیلی، باعث تغییر اقلیم خواهد شد.
- وابستگی به واردات: هدر رفتن منابع داخلی، کشور را به واردات نیازمند می‌کند.

مساله: تلفات قابل توجه جاده‌ای

تلفات جاده‌ای یکی از معضلات جدی در بسیاری از کشورها، از جمله ایران است. این معضل علاوه بر اینکه جان انسان‌ها را به خطر می‌اندازد، هزینه‌های سنگینی را نیز به جامعه تحمیل می‌کند. آمارها نشان می‌دهد که سالانه هزاران نفر در جاده‌های کشور جان خود را از دست می‌دهند و تعداد زیادی نیز مجروح می‌شوند.

دلایل تلفات جاده‌ای:

- عوامل انسانی: مهم‌ترین عامل تلفات جاده‌ای، تخطی رانندگان از قوانین رانندگی مانند سرعت غیرمجاز، سبقت در محل نامناسب، عدم استفاده از کمربند ایمنی و رانندگی در حالت خستگی یا خواب‌آلودگی است.
- عوامل مربوط به خودرو: معایب فنی خودروها، فرسودگی و نقص سیستم‌های ایمنی نیز می‌تواند در بروز تصادفات نقش داشته باشد.
- عوامل مربوط به جاده: وضعیت نامناسب جاده‌ها، فقدان علائم و هشدارهای رانندگی، نبود روشنایی کافی و وجود نقاط حادثه‌خیز نیز از جمله عوامل موثر در تلفات جاده‌ای هستند.

پیامدهای تلفات جاده‌ای:

- مرگ و میر: مهم‌ترین پیامد تلفات جاده‌ای، مرگ انسان‌ها است که ضایعه‌ای جبران‌ناپذیر برای خانواده‌ها و جامعه به شمار می‌رود.
- معلولیت: برخی از مجروحان تصادفات، معلولیت دائمی پیدا می‌کنند و این امر زندگی آنها را به طور کامل تحت تاثیر قرار می‌دهد.
- خسارات مالی: تصادفات جاده‌ای خسارات مالی قابل توجهی به بار می‌آورند که شامل هزینه‌های درمان، تعمیرات خودرو و جبران خسارات به اموال می‌شود.
- هزینه‌های اجتماعی: تلفات جاده‌ای هزینه‌های اجتماعی زیادی مانند از دست رفتن نیروی کار، افزایش جرم و جنایت و کاهش بهره‌وری را به دنبال دارد.

آزادسازی تدریجی قیمت سوخت

آزادسازی تدریجی قیمت سوخت به معنای افزایش تدریجی قیمت حامل‌های انرژی مانند بنزین، گازوئیل و نفت‌گاز به سمت قیمت‌های واقعی آنها در بازار آزاد است. این راهبرد با هدف‌های مختلفی از جمله کاهش مصرف سوخت و افزایش درآمد دولت دنبال می‌شود.

مزایای آزادسازی تدریجی قیمت سوخت:

۱ - کاهش مصرف سوخت:

- افزایش قیمت سوخت، تمایل به مصرف کمتر را در بین مصرف‌کنندگان ایجاد می‌کند.
- مصرف‌کنندگان با افزایش قیمت، به دنبال راه‌هایی برای کاهش مصرف خود مانند استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی، بهینه‌سازی مصرف در منزل و جایگزینی سوخت‌های فسیلی با منابع تجدیدپذیر می‌روند.
- کاهش مصرف سوخت، به کاهش آلودگی هوا و حفظ منابع طبیعی نیز کمک می‌کند.

۲ - افزایش درآمد دولت:

- دولت از محل افزایش قیمت سوخت، درآمد بیشتری کسب می‌کند.
- این درآمد می‌تواند برای توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل عمومی، حمایت از تولید وسایل نقلیه کم‌مصرف و انجام طرح‌های مربوط به حفظ محیط زیست استفاده شود.

۳ - افزایش عدالت:

- قیمت‌های یارانه‌ای، توزیع ناعادلانه منابع را به دنبال دارد.
- افراد ثروتمند که مصرف سوخت بیشتری دارند، از یارانه بیشتری بهره‌مند می‌شوند، در حالی که افراد کم‌درآمد که مصرف کمتری دارند، سهم کمتری از یارانه را دریافت می‌کنند.

توسعه خطوط ریلی راه‌آهن

توسعه خطوط ریلی راه‌آهن می‌تواند به عنوان یک راهبرد کلیدی برای کاهش مصرف سوخت و افزایش درآمدهای دولتی ایفای نقش کند.

مزایای توسعه خطوط ریلی راه‌آهن:

۱ - کاهش مصرف سوخت:

- حمل و نقل ریلی به مراتب مصرف سوخت کمتری نسبت به حمل و نقل جاده‌ای دارد.
- با توسعه خطوط ریلی و جابه‌جایی بیشتر بار و مسافر از طریق راه‌آهن، می‌توان مصرف بنزین، گازوئیل و سایر سوخت‌های فسیلی را به طور قابل توجهی کاهش داد.
- این امر به کاهش آلودگی هوا و حفظ منابع طبیعی نیز کمک می‌کند.

۲ - ایجاد اشتغال:

- توسعه خطوط ریلی می‌تواند به ایجاد اشتغال در بخش‌های مختلف مانند ساخت و ساز، حمل و نقل و خدمات منجر شود.
- این امر به کاهش نرخ بیکاری و رونق اقتصادی در کشور کمک می‌کند.

۳ - توسعه گردشگری:

- شبکه ریلی گسترده می‌تواند به توسعه گردشگری در کشور کمک کند.
- مسافران می‌توانند از طریق قطار به نقاط مختلف کشور سفر کرده و از جاذبه‌های گردشگری لذت ببرند.

۴ - اتصال به کشورهای همسایه و توسعه صادرات

- توسعه خطوط ریلی می‌تواند به اتصال بهتر ایران به کشورهای همسایه منجر شود.
- این امر به افزایش مبادلات تجاری و همکاری‌های اقتصادی با کشورهای همسایه کمک می‌کند.

برنامه ۴۷: اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها درباره آزادسازی قیمت فرآورده‌های سوختی

دفتر مطالعات بخش عمومی این مرکز در گزارشی با عنوان «بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور: موضوع احکام تبصره ۸ آورده است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ به همان روال ناصواب سابق، دریافتی‌ها و پرداختی‌های سازمان هدفمندی یارانه‌ها، خارج از شمول منابع عمومی، با سقف ۷۵۸ هزار میلیارد تومانی این باره در تبصره «۸» ماده واحده مندرج شده است. (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۳، ج)

در این گزارش آمده است که موضوع حذف دهک‌های بالای درآمدی از دریافت یارانه به یک موضوع تکراری در قوانین بودجه تبدیل شده، اما عملکرد قابل توجهی نداشته است. یکی از دلایل این موضوع عدم توجه به اقتضائات اجرایی آن از جمله تأمین منابع لازم برای ارتقای دقت آزمون وسع و پاسخگویی به اعتراضات احتمالی است.

معاون رفاهی و امور اقتصادی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با بیان اینکه در حال حاضر از میان ۸۵ میلیون و ۷۰۰ هزار نفر، ۷۹ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر یارانه‌بگیر هستند، گفت: مبلغ پرداختی آن ۲۷ هزار میلیارد در ماه است. (خبرآنلاین، ۱۴۰۲)

ایران ۳ برابر میانگین جهانی مصرف انرژی دارد و سوخت‌های فسیلی از جمله گاز و فرآورده‌های نفتی این شدت بالاتر است و سالانه ۸۰ میلیارد دلار یارانه سوخت پرداخت می‌شود. (خبرگزاری مهر، ۱۴۰۲)

- میزان یارانه نقدی پرداختی برابر است با: ۲۷ همت \times ۱۲ ماه = ۳۲۴ هزار میلیارد تومان
- میزان یارانه بنزین برابر است با: ۲۶۵۰ میلیارد تومان در روز \times ۳۶۵ = ۹۶۷ هزار میلیارد تومان

به بیان ساده‌تر، میزان یارانه پرداختی سوخت، ۳ برابر یارانه نقدی است که منفعت آن، فقط به عده خاصی می‌رسد.

قانون هدفمندی یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹ با هدف اصلاح نظام پرداخت یارانه‌ها و توزیع عادلانه یارانه‌ها بین اقشار مختلف جامعه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این قانون شامل بخش‌های مختلفی از جمله آزادسازی قیمت حامل‌های انرژی است.

اهداف برنامه:

- کاهش مصرف حامل‌های انرژی: هدف این برنامه، کاهش مصرف حامل‌های انرژی به ویژه بنزین و گازوئیل است.
- توزیع عادلانه یارانه‌ها: هدف این برنامه، توزیع عادلانه یارانه‌ها بین اقشار مختلف جامعه و حمایت از اقشار کم‌درآمد است.
- کاهش آلودگی هوا: هدف این برنامه، کاهش آلودگی هوا ناشی از مصرف بی‌رویه حامل‌های انرژی است.
- ایجاد منابع مالی جدید برای دولت: هدف این برنامه، ایجاد منابع مالی جدید برای دولت از طریق آزادسازی قیمت حامل‌های انرژی است.

اقدامات برنامه:

برنامه آزادسازی قیمت فرآورده‌های سوختی شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- افزایش تدریجی قیمت حامل‌های انرژی: قیمت حامل‌های انرژی به تدریج و در طی سال‌های متعددی افزایش خواهد یافت.
- ارائه یارانه نقدی به مردم: دولت به مردم یارانه نقدی به ازای افزایش قیمت حامل‌های انرژی پرداخت خواهد کرد.
- حمایت از اقشار کم‌درآمد: دولت از اقشار کم‌درآمد با ارائه بسته‌های حمایتی مانند بن کارت و سید کالا حمایت خواهد کرد.
- توسعه حمل و نقل عمومی: دولت برای توسعه حمل و نقل عمومی و تشویق مردم به استفاده از آن اقدام خواهد کرد.
- افزایش بهره‌وری در مصرف حامل‌های انرژی: دولت برای افزایش بهره‌وری در مصرف حامل‌های انرژی در بخش‌های مختلف مانند صنعت، کشاورزی و ساختمان اقدام خواهد کرد.

اثرات برنامه:

اجرای برنامه آزادسازی قیمت فرآورده‌های سوختی می‌تواند اثرات مثبت و منفی متعددی بر کشور داشته باشد، از جمله:

اثرات مثبت:

- کاهش مصرف حامل‌های انرژی: با افزایش قیمت حامل‌های انرژی، مردم به طور طبیعی مصرف خود را کاهش خواهند داد.
- کاهش آلودگی هوا: با کاهش مصرف حامل‌های انرژی، آلودگی هوا نیز کاهش خواهد یافت.
- توزیع عادلانه یارانه‌ها: با پرداخت یارانه نقدی به مردم، یارانه‌ها به طور عادلانه‌تر توزیع خواهد شد.
- ایجاد منابع مالی جدید برای دولت: دولت می‌تواند از منابع حاصل از آزادسازی قیمت حامل‌های انرژی برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف مانند آموزش، بهداشت و زیرساخت‌ها استفاده کند.

برنامه ۴۸: ساخت سالانه ۲۸۰۰ کیلومتر خط آهن

در حال حاضر، ایران حدود ۱۶ هزار کیلومتر خط راه آهن دارد. این خطوط ریلی شامل خطوط اصلی، فرعی و مرزی هستند. برای رسیدن به توسعه پایدار و رقابت‌پذیری در سطح جهانی، به حداقل ۳۰ هزار کیلومتر خط راه آهن نیاز داریم. به بیان دیگر، در حال حاضر نیاز به احداث ۱۴ هزار کیلومتر خط آهن وجود دارد.

به گفته کارشناسان، هر کیلومتر ریل ۲۰ میلیارد تومان هزینه دارد. (خبرگزاری برنا، ۱۴۰۲) بر این اساس، بودجه مورد نیاز برای احداث سالانه ۲۸۰۰ کیلومتر خط آهن، به گونه‌ای که تا پایان برنامه هفتم توسعه به حد مطلوب برسیم، سالانه مبلغ ۵۶ هزار میلیارد تومان خواهد بود که هزینه آن را می‌توان از محل آزادسازی یارانه سوخت تامین کرد.

دلایل این امر به شرح زیر است:

- افزایش تقاضای حمل و نقل
- کاهش وابستگی به حمل و نقل جاده‌ای
- کاهش مصرف سوخت و آلودگی هوا
- توسعه گردشگری
- ایجاد اشتغال
- اتصال به کشورهای همسایه

اهداف برنامه:

- افزایش طول شبکه ریلی: هدف این برنامه، افزایش طول شبکه ریلی کشور به میزان ۲۸۰۰ کیلومتر در سال است.
- افزایش ظرفیت حمل و نقل: با ساخت خطوط ریلی جدید، ظرفیت حمل و نقل ریلی در کشور افزایش خواهد یافت.
- کاهش ترافیک جاده‌ای: با توسعه شبکه ریلی، بار و مسافر بیشتری از جاده‌ها به ریل منتقل خواهد شد و در نتیجه ترافیک جاده‌ای کاهش خواهد یافت.
- صرفه‌جویی در مصرف سوخت: حمل و نقل ریلی به مراتب از حمل و نقل جاده‌ای کم‌مصرف‌تر است و با توسعه شبکه ریلی، مصرف سوخت در کشور صرفه‌جویی خواهد شد.
- ایجاد اشتغال: ساخت خطوط ریلی جدید می‌تواند به طور مستقیم و غیرمستقیم برای افراد زیادی اشتغال ایجاد کند.
- توسعه گردشگری: با توسعه شبکه ریلی، دسترسی به مناطق مختلف کشور آسان‌تر خواهد شد و این امر می‌تواند به رونق گردشگری در کشور کمک کند.

اثرات برنامه:

اجرای برنامه ساخت سالانه ۲۸۰۰ کیلومتر خط آهن می‌تواند اثرات مثبت متعددی بر کشور داشته باشد، از جمله:

- **توسعه شبکه ریلی:** با اجرای این برنامه، طول شبکه ریلی کشور به طور قابل توجهی افزایش خواهد یافت.
- **افزایش ظرفیت حمل و نقل:** با ساخت خطوط ریلی جدید، ظرفیت حمل و نقل ریلی در کشور افزایش خواهد یافت.
- **کاهش ترافیک جاده‌ای:** با توسعه شبکه ریلی، بار و مسافر بیشتری از جاده‌ها به ریل منتقل خواهد شد و در نتیجه ترافیک جاده‌ای کاهش خواهد یافت.
- **صرفه‌جویی در مصرف سوخت:** حمل و نقل ریلی به مراتب از حمل و نقل جاده‌ای کم‌مصرف‌تر است و با توسعه شبکه ریلی، مصرف سوخت در کشور صرفه‌جویی خواهد شد.
- **ایجاد اشتغال:** ساخت خطوط ریلی جدید می‌تواند به طور مستقیم و غیرمستقیم برای افراد زیادی اشتغال ایجاد کند.
- **توسعه گردشگری:** با توسعه شبکه ریلی، دسترسی به مناطق مختلف کشور آسان‌تر خواهد شد و این امر می‌تواند به رونق گردشگری در کشور کمک کند.

۳-۴- وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

مسئله: ضعف قابل توجه صنعت گردشگری

صنعت گردشگری ایران، با وجود جاذبه‌های تاریخی، طبیعی و فرهنگی بی‌نظیر، در مسیر شکوفایی خود با موانع متعددی روبرو است. در حالی که کشورهای همسایه ایران از این صنعت درآمدهای قابل توجهی کسب می‌کنند، سهم ایران از این ثروت جهانی ناچیز باقی مانده است.

- **زیرساخت‌های ضعیف:** کمبود یا فرسودگی تجهیزات حمل و نقل، اقامتگاه‌ها، و سایر امکانات رفاهی، سفر به ایران را برای گردشگران دشوار و ناخوشایند می‌کند.
- **مشکلات بانکی:** گردشگران خارجی به دلیل تحریم‌ها، با مشکلاتی در زمینه تبادل پول و استفاده از کارت‌های اعتباری در ایران روبرو هستند.
- **ضعف آموزش و مهارت‌های نیروی انسانی:** پرسنل شاغل در صنعت گردشگری ایران، به طور کلی از آموزش و مهارت‌های کافی برای ارائه خدمات باکیفیت به گردشگران خارجی برخوردار نیستند.

برنامه ۴۹: توسعه مراکز بین‌راهی

مسیرهای جاده‌ای، شریان‌های حیاتی هر کشوری هستند که علاوه بر جابجایی مسافر و بار، نقش مهمی در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق مختلف ایفا می‌کنند. در کنار این مسیرها، مراکز بین‌راهی به عنوان نقاط توقف و استراحت برای مسافران و رانندگان، از اهمیت بالایی برخوردار هستند.

با توجه به نقش کلیدی مراکز بین‌راهی، دولت می‌تواند برنامه‌ای برای توسعه این مراکز در سراسر کشور اجرا کند. این برنامه با هدف ارتقای کیفیت خدمات، ایجاد امکانات رفاهی و تفریحی برای مسافران و رونق اقتصادی در مناطق مختلف اجرا خواهد شد.

اهداف برنامه:

- **ارتقای کیفیت خدمات:** هدف این برنامه، ارتقای کیفیت خدمات ارائه شده در مراکز بین‌راهی از جمله رستوران‌ها، سرویس‌های بهداشتی، نمازخانه‌ها و فروشگاه‌ها است.
- **ایجاد امکانات رفاهی و تفریحی:** در مراکز بین‌راهی باید امکانات رفاهی و تفریحی مناسب برای مسافران و رانندگان مانند فضای سبز، شهربازی، پارکینگ و هتل ایجاد شود.
- **رونق اقتصادی:** با توسعه مراکز بین‌راهی، فرصت‌های شغلی جدیدی ایجاد خواهد شد و این امر می‌تواند به رونق اقتصادی در مناطق مختلف کمک کند.
- **جذب گردشگر:** مراکز بین‌راهی می‌توانند به عنوان جاذبه‌های گردشگری جدید در کشور مطرح شوند و گردشگران را به خود جلب کنند.
- **ایجاد نظم و انضباط:** با توسعه مراکز بین‌راهی، نظم و انضباط در ترافیک جاده‌ای افزایش خواهد یافت و از بروز تصادفات و حوادث جلوگیری خواهد شد.

اقدامات برنامه:

برنامه توسعه مراکز بین‌راهی شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- **شناسایی و انتخاب مراکز بین‌راهی:** ابتدا باید مراکز بین‌راهی مناسب برای توسعه شناسایی و انتخاب شوند.
- **تهیه طرح جامع:** برای هر مرکز بین‌راهی باید طرح جامع توسعه تهیه شود که در آن جزئیات مربوط به خدمات، امکانات و تاسیسات مورد نیاز مشخص شود.

- جذب سرمایه‌گذاری: برای اجرای این برنامه به منابع مالی قابل توجهی نیاز است که باید از طریق بودجه دولت، فاینانس خارجی و یا سرمایه‌گذاری بخش خصوصی تامین شود.
- انتخاب پیمانکار: پیمانکاران واجد شرایط باید برای اجرای طرح‌های توسعه مراکز بین‌راهی انتخاب شوند.
- نظارت بر اجرای طرح‌ها: بر اجرای طرح‌های توسعه مراکز بین‌راهی باید نظارت دقیق انجام شود تا کیفیت کار مطابق با استانداردها باشد.

اثرات برنامه:

اجرای برنامه توسعه مراکز بین‌راهی می‌تواند اثرات مثبت متعددی بر کشور داشته باشد، از جمله:

- ارتقای کیفیت سفر: با ارتقای کیفیت خدمات و امکانات در مراکز بین‌راهی، کیفیت سفر برای مسافران و رانندگان افزایش خواهد یافت.
- افزایش رضایت مردم: با توسعه مراکز بین‌راهی، رضایت مردم از سفرهای جاده‌ای افزایش خواهد یافت.
- ایجاد اشتغال: با توسعه مراکز بین‌راهی، فرصت‌های شغلی جدیدی ایجاد خواهد شد.
- رونق اقتصادی: با رونق اقتصادی در مراکز بین‌راهی، سطح رفاه مردم در مناطق جذب گردشگر: مراکز بین‌راهی می‌توانند به عنوان جاذبه‌های گردشگری جدید در کشور مطرح شوند و گردشگران را به خود جلب کنند.

برنامه ۵+ : توسعه مهارت‌های میزبانی گردشگری

اهداف برنامه:

- ارتقای کیفیت خدمات گردشگری: هدف این برنامه، ارتقای کیفیت خدمات ارائه شده به گردشگران در تمام سطوح از جمله هتل‌ها، رستوران‌ها، جاذبه‌های گردشگری و وسایل حمل و نقل است.
- افزایش رضایت گردشگران: با ارتقای کیفیت خدمات گردشگری، رضایت گردشگران از سفر به ایران افزایش خواهد یافت.
- رونق صنعت گردشگری: با رونق صنعت گردشگری، فرصت‌های شغلی جدیدی ایجاد خواهد شد و به درآمدزایی ارزی برای کشور کمک خواهد شد.
- معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی: صنعت گردشگری می‌تواند به عنوان ابزاری برای معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی به دنیا مورد استفاده قرار گیرد.
- ایجاد تعاملات بین‌المللی: صنعت گردشگری می‌تواند به ایجاد تعاملات بین‌المللی و تبادل فرهنگی بین ایران و سایر کشورها کمک کند.

اقدامات برنامه:

برنامه توسعه مهارت‌های میزبانی گردشگری شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- آموزش و توانمندسازی: دوره‌های آموزشی تخصصی برای افراد شاغل در صنعت گردشگری برگزار خواهد شد تا مهارت‌های آنها ارتقا یابد.
- صدور گواهینامه‌های مهارتی: به افراد آموزش‌دیده در دوره‌های مهارتی، گواهینامه‌های معتبر اعطا خواهد شد.
- حمایت از مراکز آموزشی: از مراکز آموزشی که در زمینه آموزش مهارت‌های میزبانی گردشگری فعالیت می‌کنند، حمایت و پشتیبانی خواهد شد.
- برگزاری مسابقات و جشنواره‌ها: مسابقات و جشنواره‌هایی در زمینه میزبانی گردشگری برگزار خواهد شد تا افراد با انگیزه و خلاق در این زمینه شناسایی و تشویق شوند.
- توسعه تحقیقات: تحقیقات در زمینه میزبانی گردشگری و ارائه راهکارهای علمی برای ارتقای کیفیت خدمات انجام خواهد شد.

اثرات برنامه:

اجرای برنامه توسعه مهارت‌های میزبانی گردشگری می‌تواند اثرات مثبت متعددی بر کشور داشته باشد، از جمله:

- **افزایش کیفیت خدمات گردشگری:** با ارتقای مهارت‌های افراد شاغل در صنعت گردشگری، کیفیت خدمات ارائه شده به گردشگران افزایش خواهد یافت.
- **افزایش رضایت گردشگران:** با افزایش کیفیت خدمات، رضایت گردشگران از سفر به ایران افزایش خواهد یافت.
- **افزایش ورود گردشگران:** با افزایش رضایت گردشگران، تعداد گردشگران ورودی به کشور افزایش خواهد یافت.
- **ایجاد اشتغال:** با رونق صنعت گردشگری، فرصت‌های شغلی جدیدی ایجاد خواهد شد.
- **افزایش درآمدزایی ارزی:** با افزایش ورود گردشگران، درآمدزایی ارزی برای کشور افزایش خواهد یافت.

مساله: ترویج ایران هراسی توسط دشمنان

متأسفانه در سال‌های اخیر، شاهد تلاش‌های گسترده‌ای از سوی برخی از کشورهای غربی و رسانه‌های آنها برای القاء تصویری منفی از ایران در افکار عمومی جهان بوده‌ایم. این اقدامات که تحت عنوان «ایران هراسی» شناخته می‌شوند، با هدف به انزوا کشاندن ایران و اعمال فشار بر این کشور انجام می‌شود. در این میان، کشور ما از ظرفیت‌های رسانه‌ای خود برای معرفی دستاوردها و مواضع خود به طور کامل استفاده نمی‌کند.

ایران هراسی، به عنوان یک پدیده مخرب و مغرضانه، در سال‌های اخیر به طور فزاینده‌ای توسط دشمنان جمهوری اسلامی ایران ترویج شده است. هدف از این اقدام، ایجاد تصویری مخدوش و غیرواقعی از ایران در اذهان عمومی مردم جهان و به ویژه در منطقه خلیج فارس است.

عوامل ترویج ایران هراسی:

عوامل متعددی در ترویج ایران هراسی نقش دارند، از جمله:

- **اختلافات ایدئولوژیک:** ایران به عنوان کشوری با ایدئولوژی انقلابی و ضد امپریالیستی، در تقابل با منافع و ارزش‌های برخی از قدرت‌های بزرگ جهان قرار دارد. این اختلافات ایدئولوژیک، زمینه‌ای مساعد برای ترویج ایران هراسی توسط این قدرت‌ها فراهم می‌کند.
- **رقابت‌های سیاسی:** ایران در منطقه خلیج فارس و خاورمیانه از نفوذ و قدرت قابل توجهی برخوردار است. این موضوع، منافع برخی از کشورهای منطقه را به خطر انداخته و آنها را به دنبال تضعیف ایران از طریق ترویج ایران هراسی سوق داده است.
- **جهل و ناآگاهی:** برخی از مردم جهان، به دلیل عدم آشنایی با واقعیت‌های ایران و فرهنگ و تمدن این کشور، تحت تاثیر تبلیغات مغرضانه دشمنان قرار می‌گیرند و تصویری غلط از ایران در ذهن آنها شکل می‌گیرد.

مساله: محدودیت کشورهای مقصد صادرات ایران

ایران به عنوان کشوری با سابقه طولانی در تجارت و بازرگانی، از پتانسیل‌های قابل توجهی برای صادرات کالا و خدمات به سایر نقاط جهان برخوردار است. با این حال، در سال‌های اخیر، شاهد محدودیت قابل توجهی در تعداد کشورهای مقصد صادرات ایران بوده‌ایم. این امر، چالش‌های متعددی را برای اقتصاد غیرنفتی کشور به وجود آورده است. از جمله این عوامل می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **تحریم‌های اقتصادی:** تحریم‌های اقتصادی که از سال‌ها پیش علیه ایران اعمال شده است، یکی از مهم‌ترین عوامل محدودیت کشورهای مقصد صادرات ایران به شمار می‌رود. این تحریم‌ها، مبادلات تجاری با ایران را برای بسیاری از کشورها دشوار و پرهزینه کرده است.
- **فقدان تنوع در محصولات صادراتی:** ایران در حال حاضر، وابستگی زیادی به صادرات محصولات خام و پتروشیمی دارد. این امر، تنوع محصولات صادراتی کشور را کاهش داده و آن را در برابر نوسانات قیمت این محصولات در بازارهای جهانی آسیب‌پذیر کرده است.
- **ضعف زیرساخت‌های صادراتی:** ضعف زیرساخت‌های صادراتی، مانند حمل و نقل، لجستیک و بازاریابی، از دیگر عواملی است که به محدودیت کشورهای مقصد صادرات ایران دامن می‌زند.
- **فقدان دیپلماسی اقتصادی فعال:** عدم وجود دیپلماسی اقتصادی فعال و کارآمد، باعث شده است که ایران از فرصت‌های صادراتی به نحو مطلوب استفاده نکند و روابط اقتصادی خود با سایر کشورها را به طور موثر توسعه ندهد.
- **پیچیدگی قوانین و مقررات صادراتی:** قوانین و مقررات پیچیده و دست و پاگیر صادرات، فرآیند صادرات کالا از ایران را دشوار و زمان‌بر کرده است.

مساله: ناشناخته بودن ایران برای گردشگران جهانی

ایران، کشوری با تاریخ و تمدن کهن، جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی بی‌نظیر، مردمی مهمان‌نواز و خونگرم، و پتانسیل‌های فراوان برای گردشگری، در سطح جهانی به خوبی شناخته شده نیست. این موضوع، که به عنوان "مساله ناشناخته بودن ایران برای گردشگران جهانی" شناخته می‌شود، چالش‌های متعددی را برای صنعت گردشگری کشور به وجود آورده است.

عوامل متعددی در ناشناخته بودن ایران برای گردشگران جهانی نقش دارند، از جمله:

- **ضعف در بازاریابی و تبلیغات گردشگری:** ایران در مقایسه با بسیاری از کشورهای دیگر، در زمینه بازاریابی و تبلیغات گردشگری در سطح جهانی فعالیت ضعیف‌تری دارد. این امر منجر به عدم آگاهی گردشگران خارجی از جاذبه‌ها و پتانسیل‌های گردشگری ایران شده است.
- **تحریم‌های اقتصادی:** تحریم‌های ناجوانمردانه اقتصادی که سال‌ها بر علیه ایران اعمال شده است، بر صنعت گردشگری کشور نیز تاثیر منفی گذاشته است. این تحریم‌ها، باعث ایجاد محدودیت‌هایی در زمینه صدور ویزا، نقل و انتقال پول، و فعالیت شرکت‌های هواپیمایی و هتل‌ها شده است که سفر به ایران را برای گردشگران خارجی دشوارتر کرده است.
- **تصویر نامناسب از ایران در رسانه‌های غربی:** متأسفانه، در رسانه‌های غربی، تصویری کلیشه‌ای و غیرواقعی از ایران ارائه می‌شود که به غلط، ایران را به عنوان کشوری ناامن معرفی می‌کند.
- **فقدان زیرساخت‌های مناسب گردشگری:** در برخی از مقاصد گردشگری ایران، با کمبود زیرساخت‌های مناسب مانند هتل‌ها، رستوران‌ها، و امکانات حمل و نقل روبرو هستیم. این امر می‌تواند تجربه سفر گردشگران خارجی را تحت تاثیر قرار دهد و آنها را از سفر به ایران منصرف کند.

برنامه ۵۱: تولید محتوای فضای مجازی درباره ایران

اهداف برنامه:

- **افزایش آگاهی جهانیان از ایران:** هدف این برنامه، افزایش آگاهی مردم جهان از تاریخ، فرهنگ، تمدن، جاذبه‌های گردشگری، دستاوردهای علمی و فناورانه و سایر ابعاد زندگی در ایران است.
- **جذب گردشگر و سرمایه‌گذار:** با تولید محتوای جذاب و باکیفیت در فضای مجازی، می‌توان گردشگران و سرمایه‌گذاران بیشتری را به ایران جذب کرد.
- **تقویت هویت ملی ایرانیان:** تولید محتوای فاخر و ارزشمند در فضای مجازی، می‌تواند به تقویت هویت ملی ایرانیان و افزایش غرور ملی آنها کمک کند.
- **ایجاد فرصت‌های شغلی:** با رونق تولید محتوای فضای مجازی، فرصت‌های شغلی جدیدی در این زمینه ایجاد خواهد شد.
- **تبادل فرهنگی:** تولید محتوای فضای مجازی می‌تواند به تبادل فرهنگی بین ایران و سایر کشورها کمک کند.

اقدامات برنامه:

برنامه تولید محتوای فضای مجازی درباره ایران شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- **شناسایی و اولویت‌بندی موضوعات:** موضوعاتی که باید در فضای مجازی درباره ایران به آنها پرداخته شود، شناسایی و اولویت‌بندی خواهند شد.
- **تولید محتوای جذاب و باکیفیت:** محتوای جذاب و باکیفیت در قالب‌های مختلف مانند متن، عکس، فیلم و موشن‌گرافیک تولید خواهد شد.
- **انتشار محتوا در پلتفرم‌های مختلف:** محتوای تولید شده در پلتفرم‌های مختلف فضای مجازی مانند اینستاگرام، فیس‌بوک، توئیتر، یوتیوب و آپارات منتشر خواهد شد.

- تعامل با مخاطبان: با مخاطبان در فضای مجازی تعامل برقرار خواهد شد تا نظرات و پیشنهادهای آنها دریافت شود.
- استفاده از ابزارهای نوین: از ابزارهای نوین مانند هوش مصنوعی و واقعیت افزوده برای تولید محتوای جذاب و تعاملی استفاده خواهد شد.

اثرات برنامه:

اجرای برنامه تولید محتوای فضای مجازی درباره ایران می‌تواند اثرات مثبت متعددی بر کشور داشته باشد، از جمله:

- افزایش آگاهی جهانیان از ایران: با افزایش آگاهی مردم جهان از ایران، تمایل آنها برای سفر به ایران و سرمایه‌گذاری در این کشور افزایش خواهد یافت.
- جذب گردشگر و سرمایه‌گذار: با جذب گردشگر و سرمایه‌گذار، اقتصاد کشور رونق خواهد گرفت و فرصت‌های شغلی جدیدی ایجاد خواهد شد.
- تقویت هویت ملی ایرانیان: با تقویت هویت ملی ایرانیان، وحدت و انسجام ملی در کشور افزایش خواهد یافت.
- ایجاد فرصت‌های شغلی: با رونق تولید محتوای فضای مجازی، فرصت‌های شغلی جدیدی در این زمینه ایجاد خواهد شد.

برنامه ۵۲: تحکیم روابط با همسایگان برای توسعه صادرات

جمهوری اسلامی ایران با ۱۵ کشور همسایه در آسیا و اروپا احاطه شده است. این کشورها می‌توانند به عنوان بازارهای بالقوه برای صادرات محصولات غیرنفتی ایران باشند. با توجه به اهمیت توسعه صادرات غیرنفتی برای اقتصاد کشور، دولت برنامه‌ای جامع برای تحکیم روابط با همسایگان و افزایش صادرات به آنها اجرا کند.

اهداف برنامه:

- افزایش صادرات به همسایگان: هدف این برنامه، افزایش صادرات محصولات غیرنفتی ایران به کشورهای همسایه است.
- تقویت روابط اقتصادی با همسایگان: با افزایش صادرات به همسایگان، روابط اقتصادی ایران با آنها تقویت خواهد شد.
- کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی: با توسعه صادرات غیرنفتی، وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی کاهش خواهد یافت.
- ایجاد فرصت‌های شغلی: با افزایش صادرات، فرصت‌های شغلی جدیدی در بخش‌های مختلف اقتصادی ایجاد خواهد شد.
- تقویت دیپلماسی اقتصادی: با اجرای این برنامه، دیپلماسی اقتصادی ایران در منطقه تقویت خواهد شد.

اقدامات برنامه:

برنامه تحکیم روابط با همسایگان برای توسعه صادرات شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- شناسایی فرصت‌های صادراتی: فرصت‌های صادراتی در کشورهای همسایه شناسایی خواهند شد.
- برگزاری نمایشگاه‌های تجاری: نمایشگاه‌های تجاری در کشورهای همسایه برگزار خواهد شد تا محصولات ایرانی به آنها معرفی شود.
- اعزام هیات‌های تجاری: هیات‌های تجاری به کشورهای همسایه اعزام خواهند شد تا مذاکرات با طرف‌های تجاری انجام شود.
- انعقاد قراردادهای تجاری: قراردادهای تجاری با کشورهای همسایه منعقد خواهد شد.
- رفع موانع صادراتی: موانع صادراتی به کشورهای همسایه شناسایی و رفع خواهند شد.
- ارائه تسهیلات به صادرکنندگان: به صادرکنندگان محصولات غیرنفتی تسهیلات مختلفی مانند وام و معافیت‌های مالیاتی اعطا خواهد شد.
- حمایت از سرمایه‌گذاری مشترک: از سرمایه‌گذاری مشترک با کشورهای همسایه در زمینه تولید و صادرات محصولات غیرنفتی حمایت خواهد شد.

اثرات برنامه:

اجرای برنامه تحکیم روابط با همسایگان برای توسعه صادرات می‌تواند اثرات مثبت متعددی بر کشور داشته باشد، از جمله:

- افزایش صادرات: با اجرای این برنامه، صادرات محصولات غیرنفتی ایران به کشورهای همسایه افزایش خواهد یافت.
- تقویت روابط اقتصادی با همسایگان: با افزایش صادرات به همسایگان، روابط اقتصادی ایران با آنها تقویت خواهد شد.
- کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی: با توسعه صادرات غیرنفتی، وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی کاهش خواهد یافت.
- ایجاد فرصت‌های شغلی: با افزایش صادرات، فرصت‌های شغلی جدیدی در بخش‌های مختلف اقتصادی ایجاد خواهد شد.
- تقویت دیپلماسی اقتصادی: با اجرای این برنامه، دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در منطقه تقویت خواهد شد.
- تقویت صلح و ثبات در منطقه: با توسعه روابط اقتصادی با همسایگان، صلح و ثبات در منطقه تقویت خواهد شد.

برنامه ۵۳: تسهیل انتخاب ایران به عنوان مقصد گردشگری

اهداف برنامه:

- افزایش تعداد گردشگران ورودی به ایران: هدف این برنامه، افزایش تعداد گردشگران خارجی که به ایران سفر می‌کنند، است.
- افزایش درآمد ارزی از گردشگری: با افزایش تعداد گردشگران، درآمد ارزی کشور از صنعت گردشگری نیز افزایش خواهد یافت.
- ایجاد اشتغال در صنعت گردشگری: با رونق صنعت گردشگری، فرصت‌های شغلی جدیدی در این زمینه ایجاد خواهد شد.
- معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی: صنعت گردشگری می‌تواند به عنوان ابزاری برای معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی به دنیا مورد استفاده قرار گیرد.
- تقویت تعاملات بین‌المللی: صنعت گردشگری می‌تواند به ایجاد تعاملات بین‌المللی و تبادل فرهنگی بین ایران و سایر کشورها کمک کند.

اقدامات برنامه:

برنامه تسهیل انتخاب ایران به عنوان مقصد گردشگری شامل اقدامات متعددی در زمینه‌های مختلف است، از جمله:

- تسهیل صدور ویزا: فرآیند صدور ویزا برای گردشگران خارجی باید تسهیل شود تا آنها به راحتی بتوانند ویزای سفر به ایران را دریافت کنند.
- بهبود زیرساخت‌های گردشگری: زیرساخت‌های گردشگری مانند هتل‌ها، رستوران‌ها، وسایل حمل و نقل و جاذبه‌های گردشگری باید ارتقا یابد.
- بازاریابی و تبلیغات: برای معرفی جاذبه‌های گردشگری ایران به دنیا باید اقدامات بازاریابی و تبلیغات گسترده‌ای انجام شود.
- آموزش و توانمندسازی: باید به افراد شاغل در صنعت گردشگری آموزش‌های لازم ارائه شود تا مهارت‌های آنها ارتقا یابد.
- توسعه گردشگری الکترونیک: باید از فناوری‌های نوین برای توسعه گردشگری الکترونیک و ارائه خدمات آنلاین به گردشگران استفاده شود.
- ایجاد امنیت و آرامش برای گردشگران: باید امنیت و آرامش برای گردشگران در تمام نقاط کشور تامین شود.

اثرات برنامه:

اجرای برنامه تسهیل انتخاب ایران به عنوان مقصد گردشگری می‌تواند اثرات مثبت متعددی بر کشور داشته باشد، از جمله:

- **افزایش تعداد گردشگران ورودی:** با اجرای این برنامه، تعداد گردشگران خارجی که به ایران سفر می‌کنند، افزایش خواهد یافت.
- **افزایش درآمد ارزی از گردشگری:** با افزایش تعداد گردشگران، درآمد ارزی کشور از صنعت گردشگری نیز افزایش خواهد یافت.
- **ایجاد اشتغال در صنعت گردشگری:** با رونق صنعت گردشگری، فرصت‌های شغلی جدیدی در این زمینه ایجاد خواهد شد.
- **معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی:** صنعت گردشگری می‌تواند به عنوان ابزاری برای معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی به دنیا مورد استفاده قرار گیرد.
- **تقویت تعاملات بین‌المللی:** صنعت گردشگری می‌تواند به ایجاد تعاملات بین‌المللی و تبادل فرهنگی بین ایران و سایر کشورها کمک کند.
- **توسعه پایدار و متوازن:** صنعت گردشگری می‌تواند به توسعه پایدار و متوازن در مناطق مختلف کشور کمک کند.

چالش‌های برنامه:

اجرای برنامه تسهیل انتخاب ایران به عنوان مقصد گردشگری با چالش‌های متعددی نیز روبرو است، از جمله:

- **کمبود منابع مالی:** برای اجرای این برنامه به منابع مالی قابل توجهی نیاز است که تامین آن می‌تواند چالش‌برانگیز باشد.
- **فقدان زیرساخت‌های مناسب:** در برخی از مناطق کشور، زیرساخت‌های مناسب برای توسعه گردشگری مانند هتل‌ها، رستوران‌ها و وسایل حمل و نقل وجود ندارد.
- **موانع سیاسی:** برخی از کشورهای غربی تحریم‌هایی علیه ایران اعمال کرده‌اند که می‌تواند مانع از سفر گردشگران به این کشور شود.
- **فقدان فرهنگ گردشگری:** در برخی از اقشار جامعه، هنوز فرهنگ گردشگری به طور کامل جا نیفتاده است.
- **رقابت با سایر کشورها:** در منطقه خاورمیانه، کشورهای دیگری مانند ترکیه و امارات متحده عربی نیز در صنعت گردشگری فعالیت می‌کنند و ایران باید برای رقابت با آنها تلاش کند.

مساله: مصرف بالای انرژی برق

مصرف بالای انرژی برق در ایران یکی از چالش‌های مهمی است که با پیامدهای منفی متعددی مانند کمبود برق در فصول گرم سال، افزایش آلودگی هوا و ضرر به اقتصاد کشور همراه است. برای حل این مشکل، لازم است اقدامات مختلفی در سطوح مختلف انجام شود.

دلایل مصرف بالای برق:

- **عوامل فرهنگی و اجتماعی:** عواملی مانند استفاده از وسایل برقی پرمصرف، روشنایی غیرضروری، عدم عایق‌بندی مناسب ساختمان‌ها و تمایل به استفاده از کولرهای گازی به جای تهویه مطبوع، در افزایش مصرف برق نقش دارند.
- **عوامل اقتصادی:** قیمت پایین برق در مقایسه با سایر حامل‌های انرژی مانند گاز و بنزین، انگیزه لازم را برای صرفه‌جویی در مصرف برق ایجاد نمی‌کند.
- **عوامل فنی و زیرساختی:** فرسودگی شبکه برق، اتلاف انرژی در سیستم‌های توزیع و تولید برق و عدم استفاده از فناوری‌های نوین در این زمینه، از جمله عوامل فنی و زیرساختی هستند که به افزایش مصرف برق کمک می‌کنند.

نقش دولت:

دولت در حل مشکل مصرف بالای برق نقش محوری دارد. از جمله اقداماتی که دولت باید انجام دهد عبارتند از:

- تدوین و اجرای سیاست‌های ملی در زمینه مصرف بهینه انرژی
- حمایت از تولید و عرضه وسایل و تجهیزات کم‌مصرف
- ارائه یارانه و مشوق‌های لازم برای بهینه‌سازی مصرف
- تقویت فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی
- نظارت بر عملکرد دستگاه‌ها و نهادهای مختلف

مساله: فرسودگی تاسیسات تولید برق

یکی از چالش‌های مهم صنعت برق ایران، فرسودگی تاسیسات تولید برق است. این موضوع به دلیل کمبود سرمایه‌گذاری در طول سال‌های گذشته، عدم نوسازی و بازسازی نیروگاه‌ها و افزایش عمر مفید آنها به وجود آمده است. فرسودگی تاسیسات تولید برق پیامدهای منفی متعددی مانند کاهش راندمان تولید، افزایش خاموشی‌ها، آلودگی هوا و ضرر به اقتصاد کشور دارد.

دلایل فرسودگی تاسیسات تولید برق:

- **کمبود سرمایه‌گذاری:** در طول سال‌های گذشته، به دلیل کمبود منابع مالی، سرمایه‌گذاری کافی در نوسازی و بازسازی نیروگاه‌ها انجام نشده است.
- **عدم نوسازی و بازسازی:** بسیاری از نیروگاه‌های برق در ایران عمر مفید خود را به پایان رسانده‌اند و نیاز به نوسازی و بازسازی دارند.
- **افزایش عمر مفید:** عمر مفید برخی از نیروگاه‌های برق به دلیل استفاده بیش از حد و عدم انجام تعمیرات و نگهداری

پیامدهای فرسودگی تاسیسات تولید برق:

- کاهش راندمان تولید: فرسودگی تاسیسات تولید برق، راندمان آنها را کاهش می‌دهد.
- افزایش خاموشی‌ها: فرسودگی تاسیسات تولید برق، احتمال بروز نقص فنی و خاموشی‌ها را افزایش می‌دهد.
- آلودگی هوا: فرسودگی تاسیسات تولید برق، منجر به افزایش انتشار آلاینده‌ها می‌شود.
- ضرر به اقتصاد کشور: فرسودگی تاسیسات تولید برق، هزینه‌های تولید برق را افزایش می‌دهد.

برنامه ۵۴: افزایش تعرفه مصرف برق

مزایای افزایش تعرفه مصرف برق:

- کاهش مصرف: افزایش تعرفه مصرف برق، انگیزه لازم را برای مصرف‌کنندگان ایجاد می‌کند تا مصرف خود را کاهش دهند.
- افزایش درآمد صنعت برق: افزایش تعرفه مصرف برق، می‌تواند درآمد صنعت برق را افزایش دهد.
- تخصیص بهینه منابع: افزایش تعرفه مصرف برق، می‌تواند به تخصیص بهینه‌تر منابع در صنعت برق منجر شود.
- ترویج استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر: افزایش تعرفه مصرف برق، می‌تواند مردم را به استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر سوق دهد.

معایب افزایش تعرفه مصرف برق:

- افزایش فشار بر اقشار کم‌درآمد: افزایش تعرفه مصرف برق، می‌تواند فشار زیادی بر اقشار کم‌درآمد وارد کند.
- افزایش تورم: افزایش تعرفه مصرف برق، می‌تواند به طور غیرمستقیم تورم را افزایش دهد.
- مخالفت مردم: افزایش تعرفه مصرف برق، می‌تواند با مخالفت مردم مواجه شود.

راه‌حل‌های پیشنهادی:

- افزایش تدریجی تعرفه: برای کاهش فشار بر مردم، می‌توان تعرفه مصرف برق را به تدریج افزایش داد.
- حمایت از اقشار کم‌درآمد: دولت باید با ارائه یارانه و کمک‌های مالی به اقشار کم‌درآمد، از آن‌ها حمایت کند.
- ترویج فرهنگ مصرف بهینه: باید با استفاده از ابزارهای مختلف مانند رسانه‌ها، آموزش و پرورش و ... فرهنگ را ترویج دهد.
- استفاده از تعرفه‌های پلکانی: می‌توان از تعرفه‌های پلکانی برای تشویق مصرف‌کنندگان به کاهش مصرف اقدام کرد.

برنامه ۵۵: توسعه طرح خرید تضمینی برق از نیروگاه‌های خورشیدی

با توجه به کمبود منابع فسیلی، افزایش آلودگی هوا و نیاز به توسعه پایدار، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر مانند انرژی خورشیدی در ایران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. یکی از راهکارهای تشویق سرمایه‌گذاری در این زمینه، توسعه طرح خرید تضمینی برق از نیروگاه‌های خورشیدی است. در این طرح، دولت متعهد می‌شود که برق تولیدی توسط این نیروگاه‌ها را به قیمت مشخصی خریداری کند.

از جمله مزایای این طرح می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- کاهش وابستگی به منابع فسیلی: استفاده از انرژی خورشیدی، وابستگی کشور به منابع فسیلی مانند نفت و گاز را کاهش می‌دهد و به تنوع بخشی به سبد انرژی کشور، افزایش امنیت انرژی و کاهش هزینه‌های واردات حامل‌های انرژی می‌انجامد.
- کاهش آلودگی هوا: استفاده از انرژی خورشیدی، آلاینده‌های مضر مانند دی‌اکسید کربن و ذرات معلق را که باعث آلودگی هوا می‌شوند، کاهش می‌دهد و به حفظ سلامت انسان و محیط زیست کمک می‌کند.
- توسعه پایدار: استفاده از انرژی خورشیدی، یک منبع انرژی پاک و تجدیدپذیر است که می‌تواند به توسعه پایدار از طریق کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، حفظ منابع طبیعی و ارتقای کیفیت زندگی کمک کند.
- ایجاد اشتغال: احداث و راه‌اندازی نیروگاه‌های خورشیدی، فرصت‌های شغلی جدیدی در بخش‌های مختلف مانند ساخت، نصب و نگهداری، تولید پنل‌های خورشیدی و تحقیقات و توسعه ایجاد می‌کند.
- توسعه دانش و فناوری: توسعه طرح خرید تضمینی برق از نیروگاه‌های خورشیدی، می‌تواند به توسعه دانش و فناوری در زمینه‌های مختلف مانند انرژی‌های تجدیدپذیر، ذخیره‌سازی انرژی و شبکه‌های برق هوشمند کمک کند.

فصل چهارم: افزایش درآمدهای پایدار

۱-۴- وزارت امور اقتصادی و دارایی

مساله: بار سنگین بخش خصوصی و حمایت نشدن از آن

بودجه عمومی کشور از منظرهای مختلفی قابل تقسیم‌بندی است. در این طرح، با صرف نظر کردن از بودجه‌های امنیتی، نظامی و فرهنگی، تمرکز بر روی ردیف بودجه‌هایی است که ضمن سهم قابل توجهی که به خود اختصاص داده‌اند، کارایی آن‌ها در نظام اداری کشور بسیار پایین است.

۱-۱- بررسی منابع درآمدی

عنوان درآمد	مبلغ (میلیارد ریال)	درصد
بخش اول: درآمدهای مالیاتی	۱۲,۸۹۵,۰۰۰	۸۵٪
بخش دوم: درآمدهای ناشی از کمک‌های اجتماعی	۰	۰٪
بخش سوم: درآمدهای حاصل از مالکیت دولت	۱,۳۵۹,۳۱۰	۹٪
بخش چهارم: درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات	۴۶۵,۰۰۰	۳٪
بخش پنجم: درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات	۱۶۹,۶۳۲	۱٪
بخش ششم: درآمدهای متفرقه	۳۴۴,۰۵۸	۲٪
جمع:	۱۵,۲۳۳,۰۰۰	۱۰۰٪

ردیف بودجه	عنوان	مبلغ (میلیون ریال)	درصد
۲۱۰۱۰۱	صادرات نفت خام	۴,۲۳۸,۱۱۰,۰۰۰	۲۴٪
۱۱۰۱۰۵	مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی	۳,۵۸۶,۲۹۴,۲۳۲	۲۰٪
۱۱۰۵۱۲	مالیات بر ارزش افزوده	۳,۱۲۱,۵۴۱,۲۴۶	۱۷٪
۱۱۰۴۰۰	مالیات بر واردات	۱,۴۷۰,۶۴۷,۴۴۹	۸٪
۱۱۰۲۰۳	مالیات مشاغل	۸۰۵,۲۱۴,۶۶۰	۴٪
۱۱۰۵۱۳	درآمد ۱ درصد ارزش افزوده	۶۳۴,۸۴۴,۷۰۲	۴٪
۱۴۰۱۰۴	درآمد حاصل از خدمات بهداشتی درمانی	۶۷۶,۴۱۶,۷۲۶	۴٪
۱۱۰۲۰۲	مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی	۶۰۸,۹۰۳,۴۱۲	۳٪
۲۱۰۱۰۲	صادرات گاز طبیعی	۴۶۰,۵۳۰,۰۰۰	۳٪
۱۴۰۱۹۴	درآمد حاصل از دارو و ملزومات مصرفی پزشکی	۴۳۵,۵۲۱,۴۵۸	۲٪
۲۱۰۱۰۵	صادرات میعانات گازی	۳۳۹,۰۵۰,۰۰۰	۲٪
۲۱۰۱۰۶	خوراک تحویلی به پتروشیمی‌ها	۴۳۴,۱۳۷,۰۰۰	۲٪
جمع:		۱۶,۸۱۱,۲۱۰,۸۸۵	۹۴٪ درآمد
کل درآمدهای دولت:		۱۷,۹۷۸,۷۰۷,۰۰۰	۱۰۰٪ درآمد

بر اساس جدول شماره ۵ (منابع قانون بودجه سال ۱۴۰۳):

۲-۱- سهم درآمدی دولت

ردیف بودجه	عنوان	درصد در بودجه	نسبت سهم بخش خصوصی	سهم خصوصی از کل بودجه
۱۱۰۱۰۵	مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی	۲۰٪	۷۵٪	۱۵٪
۱۱۰۵۱۲	مالیات بر ارزش افزوده	۱۷٪	۶۰٪	۱۰٪
۱۱۰۴۰۰	مالیات بر واردات	۸٪	۴۵٪	۳٫۶٪
۱۱۰۲۰۳	مالیات مشاغل	۴٪	۱۰۰٪	۴٪
۱۱۰۵۱۳	درآمد ۱ درصد ارزش افزوده	۴٪	۶۰٪	۲٫۴٪
۱۱۰۲۰۲	مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی	۳٪	۱۰۰٪	۳٪
جمع:				۳۸٪

با توجه به جدول فوق، تامین یک سوم کل درآمد دولت در بودجه کشور از طریق بخش خصوصی است.

همچنین، حدود ۸۳ درصد اشتغال متعلق به بخش خصوصی است.

با توجه به وزن سنگینی که این بخش در تامین هزینه‌ها از یک سو و پشتیبانی از اشتغال از سوی دیگر دارد، حمایت‌های دولتی از این بخش بسیار ناچیز است و در نهایت، اندکی از موانعی را که خود ایجاد کرده، از سر راه بخش خصوصی بر می‌دارد.

نقش بخش خصوصی در اقتصاد کلان

۳۸ درصد درآمد دولت + ۸۳ درصد اشتغال جامعه

۱-۳- اهمیت بخش خصوصی از نظر رهبر معظم انقلاب

رهبر انقلاب احساس مسئولیت توأمان دولت و فعالان اقتصادی را لازمه استفاده بهینه از ظرفیت سرمایه‌های مردمی برشمردند و گفتند: مسئولیت دولت عموماً متوجه رفع موانع و بهبود فضای کسب و کار است.

ایشان در تبیین موانع موجود در فضای کسب و کار در درون دولت، به مشکلاتی نظیر مراکز متعدد تصمیم‌گیری، تعارض تصمیم‌گیری در بخش‌های مختلف دولتی و طول کشیدن بی‌منطق صدور مجوز فعالیت‌ها اشاره کردند و گفتند: به چه دلیل مذاکره برای فعالیت یک شرکت بخش خصوصی در صنایع بالادستی نفت باید ۳ سال طول بکشد یا بخش‌هایی مانند معدن و محیط زیست در فعالیت‌های بخش معدنی تصمیمات متعارض بگیرند؟

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به عنوان نمونه دیگری از موانع دولتی کسب و کار به محدودیت منابع مالی در نتیجه کنترل نقدینگی اشاره کردند و افزودند: کاهش و توقف رشد نقدینگی سیاست درستی است و تلاش‌های دولت در این زمینه تا حدی موثر بوده است اما محدودیت ایجاد شده در منابع تخصیصی بانک‌ها به فعالان تولیدی، نباید متوجه بنگاه‌های کوچک و متوسط شود؛ نه اینکه همین منابع محدود هم به شرکت‌های دولتی یا شرکت‌های خاص و زرنگ با ارتباطات گسترده داده شود که مدیریت اصلی حل این مشکل با بانک مرکزی است.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای حمایت و پشتیبانی دولت‌های جهان از شرکت‌ها و بنگاه‌های بزرگ خود را از عوامل موفقیت آن شرکت‌ها دانستند و گفتند: یکی از کمک‌های ضروری دولت به بخش خصوصی، کمک به توسعه صادرات و بازارهای خارجی است که در این زمینه باید دیپلماسی اقتصادی با کار مشترک دولت و بخش خصوصی تقویت شود. (سایت مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲)

مساله: فقدان عدالت سیستم مالیاتی

سیستم مالیاتی عادلانه، سیستمی است که در آن همه افراد جامعه به تناسب توانایی مالی خود، مالیات می‌پردازند. این امر به معنای آن است که افراد ثروتمند باید سهم بیشتری از درآمد خود را به عنوان مالیات به دولت بپردازند، در حالی که افراد کم‌درآمد باید سهم کمتری بپردازند.

فقدان عدالت در سیستم مالیاتی، پیامدهای منفی متعددی برای جامعه به دنبال دارد. این پیامدها شامل موارد زیر است:

- **تبعیض:** فقدان عدالت در سیستم مالیاتی، نوعی تبعیض علیه افراد کم‌درآمد محسوب می‌شود.
- **کاهش انگیزه برای کار و تلاش:** اگر افراد ثروتمند به نسبت درآمد خود مالیات کمتری بپردازند، انگیزه آنها برای کار و تلاش کاهش می‌یابد.
- **افزایش نابرابری:** فقدان عدالت در سیستم مالیاتی، به افزایش نابرابری در جامعه دامن می‌زند.
- **کاهش اعتماد به دولت:** اگر مردم احساس کنند که سیستم مالیاتی عادلانه نیست، اعتماد آنها به دولت کاهش می‌یابد.

دلایل فقدان عدالت در سیستم مالیاتی ایران:

- **فرار مالیاتی:** یکی از مهم‌ترین دلایل فقدان عدالت در سیستم مالیاتی ایران، فرار مالیاتی است. بسیاری از افراد با استفاده از روش‌های مختلف از پرداخت مالیات خودداری می‌کنند.
- **ضعف قوانین مالیاتی:** قوانین مالیاتی در ایران به اندازه کافی قوی نیستند و راه‌های مختلفی برای فرار مالیاتی وجود دارد.
- **فساد اداری:** فساد اداری در نظام مالیاتی، زمینه را برای فرار مالیاتی و عدم اجرای عدالت مالیاتی فراهم می‌کند.
- **کمبود اطلاعات:** سازمان امور مالیاتی اطلاعات کافی در مورد درآمد و دارایی افراد ثروتمند ندارد.
- **عدم تناسب نرخ‌های مالیاتی:** نرخ‌های مالیاتی در ایران به تناسب درآمد و توانایی مالی افراد تعیین نشده است.

مساله: سیستم ناکارآمد گمرکی

بر مبنای گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۴۰۳): مطابق گزارش بانک جهانی در سال ۲۰۲۰ ایران در شاخص تجارت فرامرزی از میان ۱۸۸ کشور مورد بررسی رتبه ۱۲۳ دارد؛ در این شاخص زمان و هزینه تطابق اسناد و کالا در رویه‌های وارداتی و صادراتی گمرک مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. در شاخص توانمندسازی تجارت که مجمع جهانی اقتصادی منتشر می‌کند در سال ۲۰۱۶ از میان ۱۳۶ کشور ایران رتبه ۱۳۲ دارد؛ در این شاخص نماگرهای دسترسی به بازار زیر ساخت مدیریت مرزی و محیط عملیاتی مورد ارزیابی قرار گرفته است.

به طور میانگین در هر روز کاری یک بخشنامه یا دستورالعمل گمرکی صادر می‌شود.

۹۸٫۵ درصد بار ترانزیتی کشور (بر حسب تن) در ورود یا خروج، از پایانه‌های مرزی تردد می‌کنند. حدود ۲۰ دستگاه و نهاد با وظایف و اهداف مختلف در پایانه‌ها مستقر هستند. تعلل در صدور مجوزها و پاسخ به استعلامات گمرکی، یکی از مهمترین چالش‌ها در مواجهه با سیستم گمرکی کشور است.

تعدد سامانه‌های تخصصی و الزام به ورود چندباره اطلاعات در سامانه‌های مختلف، زمان و هزینه‌های مرتبط با تشریفات گمرکی را افزایش داده است.

سیستم عدالت مالیاتی سیستمی است که در آن مالیات به طور عادلانه و منصفانه از همه افراد و بنگاه‌های اقتصادی اخذ می‌شود. این به معنای آن است که افراد و بنگاه‌های اقتصادی با توانایی مالی بیشتر باید سهم بیشتری از مالیات را پرداخت کنند، در حالی که افراد و بنگاه‌های اقتصادی با توانایی مالی کمتر باید سهم کمتری از مالیات را بپردازند.

اجرای سیستم عدالت مالیاتی به عنوان یک راهبرد مزایای متعددی دارد، از جمله:

- افزایش درآمدهای مالیاتی
- کاهش نابرابری اقتصاد
- تخصیص بهینه منابع
- ایجاد انگیزه برای کار و فعالیت اقتصادی
- تقویت اعتماد عمومی به دولت

ارائه تسهیلات بدون بهره جهت اشتغال

طبق بند ۲ اصل ۴۳ قانون اساسی: تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص منتهی شود.

بهینه‌سازی ساختار و عملکرد سازمان توسعه تجارت ایران

این سازمان، مهمترین نهاد دولتی در زمینه توسعه صادرات کشور است.

بودجه ۱۴۰۳ این سازمان ۱۴,۱۳۰,۹۶۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال معادل حدود ۱,۵ همت است و یک سوم کل بودجه وزارت صمت را به خود اختصاص داده است. با این حال، این سازمان با چالش‌های متعددی در زمینه ساختار و عملکرد خود مواجه است که بر کارایی آن تاثیر منفی می‌گذارد.

- **ضعف در ساختار سازمانی:** ساختار فعلی سازمان توسعه تجارت ایران متناسب با نیازها و الزامات توسعه صادرات غیرنفتی نیست.
- **بروکراسی اداری پیچیده:** فرآیندهای صادراتی در ایران بسیار پیچیده و زمان‌بر است که این امر موجب نارضایتی صادرکنندگان می‌شود.
- **ضعف در تعامل با بخش خصوصی:** تعاملات سازمان توسعه تجارت ایران با بخش خصوصی به طور کافی قوی و سازنده نیست.
- **تمرکز بر بازارهای سنتی:** این سازمان بیشتر بر توسعه صادرات به بازارهای سنتی تمرکز دارد و از بازارهای جدید و پرمقتضا غافل می‌شود.
- **ضعف در برندینگ:** برند ایران در عرصه بین‌المللی به خوبی شناخته شده نیست و این امر موجب کاهش قدرت رقابت محصولات ایرانی در بازارهای جهانی می‌شود.

برنامه ۵۶: حمایت از توسعه اشتغال در بخش خصوصی

یکی از چالش‌های مهم بسیاری از کشورها، نرخ بالای بیکاری است. این موضوع به معضلات اجتماعی و اقتصادی متعددی مانند فقر، جرم و جنایت و ناآرامی‌های اجتماعی منجر می‌شود. برای حل این مشکل، لازم است اقداماتی برای توسعه اشتغال در بخش خصوصی انجام شود.

دلایل اهمیت توسعه اشتغال در بخش خصوصی:

- **ایجاد فرصت‌های شغلی:** بخش خصوصی موتور محرک ایجاد فرصت‌های شغلی در هر کشوری است. با توسعه این بخش، تقاضا برای نیروی کار افزایش می‌یابد و افراد بیشتری می‌توانند شغل پیدا کنند.
- **افزایش تولید و ثروت:** توسعه اشتغال در بخش خصوصی، به افزایش تولید و ثروت ملی منجر می‌شود. این امر به نوبه خود، سطح زندگی مردم را ارتقا می‌دهد و به رفاه جامعه کمک می‌کند.
- **کاهش وابستگی به دولت:** با توسعه اشتغال در بخش خصوصی، وابستگی افراد به دولت برای تامین معیشت خود کاهش می‌یابد. این امر به استقلال اقتصادی افراد و جامعه کمک می‌کند.
- **توسعه نوآوری و خلاقیت:** بخش خصوصی بستری مناسب برای نوآوری و خلاقیت است. با توسعه این بخش، ایده‌های جدید به مرحله اجرا در می‌آیند و زمینه پیشرفت و توسعه کشور فراهم می‌شود.

راهکارهای حمایت از توسعه اشتغال در بخش خصوصی:

- **اصلاح قوانین و مقررات:** قوانین و مقررات دست و پاگیر، مانع از سرمایه‌گذاری و فعالیت بخش خصوصی می‌شود. باید با اصلاح قوانین و مقررات، فضای کسب و کار را برای این بخش تسهیل کرد.
- **کاهش مالیات‌ها:** دولت می‌تواند با کاهش مالیات‌ها، انگیزه سرمایه‌گذاری و فعالیت در بخش خصوصی را افزایش دهد.
- **ارائه تسهیلات بانکی:** ارائه تسهیلات بانکی بدون بهره به بخش خصوصی، می‌تواند به این بخش در تامین منابع مالی مورد نیاز خود کمک کند.
- **حمایت از آموزش و مهارت‌آموزی:** دولت باید با سرمایه‌گذاری در آموزش و مهارت‌آموزی، نیروی کار متخصص مورد نیاز بخش خصوصی را تربیت کند.
- **ترویج فرهنگ کارآفرینی:** دولت باید با ترویج فرهنگ کارآفرینی، افراد را به راه‌اندازی کسب و کار خود تشویق کند.
- **ایجاد زیرساخت‌های لازم:** دولت باید با ایجاد زیرساخت‌های لازم مانند برق، آب، جاده و ... زمینه فعالیت بخش خصوصی را فراهم کند.

برنامه ۵۷: حمایت از افزایش تولید و خدمات بخش خصوصی

- **افزایش تنوع و کیفیت محصولات و خدمات:** بخش خصوصی با انگیزه سودآوری، به دنبال تولید و ارائه محصولات و خدماتی است که از تنوع و کیفیت بالایی برخوردار باشند. این امر به نفع مصرف‌کنندگان است و آنها را از مزایای انتخاب بیشتری بهره‌مند می‌کند.
- **افزایش رقابت و کاهش قیمت‌ها:** رقابت در بخش خصوصی، مانع از انحصار و سلطه یک یا چند شرکت خاص بر بازار می‌شود. این امر به نفع مصرف‌کنندگان است و قیمت‌ها را در سطح مطلوب نگه می‌دارد.
- **افزایش بهره‌وری و نوآوری:** بخش خصوصی برای افزایش سودآوری خود، به دنبال ارتقای بهره‌وری و نوآوری در تولید و ارائه خدمات است. این امر به نفع کل اقتصاد کشور است و به رشد و توسعه آن کمک می‌کند.
- **ایجاد فرصت‌های شغلی:** با افزایش تولید و خدمات بخش خصوصی، تقاضا برای نیروی کار افزایش می‌یابد و فرصت‌های شغلی جدیدی ایجاد می‌شود. این امر به کاهش نرخ بیکاری و ارتقای سطح زندگی افراد کمک می‌کند.

راهکارهای حمایت از افزایش تولید و خدمات بخش خصوصی:

- **اصلاح قوانین و مقررات:** قوانین و مقررات دست و پاگیر، مانع از فعالیت و نوآوری بخش خصوصی می‌شود. باید با اصلاح قوانین و مقررات، فضای کسب و کار را برای این بخش تسهیل کرد.
- **کاهش مالیات‌ها:** دولت می‌تواند با کاهش مالیات‌ها، انگیزه سرمایه‌گذاری و فعالیت در بخش خصوصی را افزایش دهد.
- **ارائه تسهیلات بانکی:** ارائه تسهیلات بانکی بدون بهره به بخش خصوصی، می‌تواند به این بخش در تامین منابع مالی مورد نیاز خود کمک کند.
- **حمایت از تحقیق و توسعه:** دولت باید با حمایت از تحقیق و توسعه در بخش خصوصی، به این بخش در تولید محصولات و خدمات جدید و نوآورانه کمک کند.

- توسعه زیرساخت‌های لازم: دولت باید با ایجاد زیرساخت‌های لازم مانند برق، آب، جاده و ... زمینه فعالیت بخش خصوصی را فراهم کند.
- مبارزه با فساد: فساد اداری یکی از موانع اصلی سرمایه‌گذاری و فعالیت بخش خصوصی است. دولت باید با فساد به طور قاطع مبارزه کند.
- حمایت از صادرات: دولت باید با حمایت از صادرات محصولات و خدمات بخش خصوصی، به این بخش در حضور در بازارهای جهانی و افزایش سهم خود از این بازارها کمک کند.

برنامه ۵۸: بهینه‌سازی عملکرد سازمان توسعه تجارت

۱ - تغییر ترکیب «شورای عالی صادرات» و «کارگروه توسعه صادرات غیرنفتی»

از میان ۳۱ عضو کارگروه توسعه صادرات غیرنفتی، تنها ۳ نفر از بخش خصوصی حضور دارند (روسای اتاق‌های اصناف، بازرگانی و تعاون) و میان ۱۸ عضو شورای عالی صادرات نیز باز هم همین ۳ نفر عضوند.

۲ - تکمیل اطلاعات وبسایت سازمان

وبسایت این سازمان می‌تواند مرجعیت و راهنمای کاملی برای صادرکنندگان کشور باشد؛ در حالی است که متأسفانه اطلاعات آن در بسیاری بخش‌ها قدیمی است و بعضی بخش‌ها هم فاقد اطلاعات است.

۳ - تسهیل عضویت و تشویق برای حضور بیشتر بخش خصوصی در حوزه صادرات

برنامه ۵۹: تسهیل فرایند گمرکی

کاهش نقش عامل «انسانی» و «کاغذ» می‌تواند نقش بسزایی در تسهیل امور گمرکی داشته باشد.

به‌صفر رساندن کالای رسوبی در گمرک

بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۴۰۲)، بخشی از کالاهای رسوبی در گمرک، مربوط به شرکت‌های دولتی است و دلایل متفاوتی نظیر کمبود نقدینگی و منابع ریالی شرکت دولتی برای توسعه با بانک و خروج کالا از انبارهای گمرکی، عدم همکاری مناسب سازمان برنامه و بودجه در تامین منابع قانونی، وجود ایرادهای مختلف در برگزاری مناقصه شرکت حمل دارای صلاحیت، بدحساب شرکت دولتی با شرکت‌های حمل و عدم تمایل ایشان به همکاری با شرکت دولتی منجر به بروز این مضلات شده است و گاهی تا روزانه یک میلیارد تومان خسارت به بیت‌المال، نتیجه آن است.

علل رسوب کالا

اصلی‌ترین علل رسوب کالا عبارتند از:

- صدور مجوز ثبت سفارش بیش از سقف و میزان مورد نیاز کشور
- تعلل در تعیین تکلیف کالاها نظیر صدور مجوز اعلام نظر قطعی، گمرک صدور اظهار نامه متروکه صدور حکم توسط مرجع قضایی و (...)، ناهماهنگی دستگاه‌ها
- امکان ورود کالا به بنادر و اماکن گمرکی بدون اخذ مجوزهای مورد نیاز از جمله مجوزهای ارزی و ثبت سفارش عدم
- امکان دریافت شناسه رهگیری بانکی معتبر تعیین منشأ ارز برای برخی از اقلام وارد شده به گمرک و یا تاخیر در اخذ آن به دلایلی نظیر عدم تامین معادل ریالی ارز مورد نیاز

راهکارهای پیشنهادی در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس به شرح ذیل است:

- ۱ - کنترل سیستمی سقف ثبت سفارش
- ۲ - صدور ثبت سفارش پس از تخصیص ارز
- ۳ - اعمال قواعد سخت‌گیرانه بر ورود کالای بدون ثبت سفارش به اماکن گمرکی
- ۴ - صدور سیستمی اظهارنامه و قبض انبار متروکه
- ۵ - اصلاح ساز و کار مالی و عملیاتی سازمان اموال تملیکی

برنامه ۶۰: ثبات در سیاست‌ها و قوانین صادراتی

ثبات در سیاست‌ها و قوانین صادراتی، یکی از عوامل کلیدی برای موفقیت هر کشوری در تجارت بین‌الملل است. این ثبات به صادرکنندگان این امکان را می‌دهد که با اطمینان خاطر برنامه‌ریزی کرده و در بازارهای جهانی فعالیت کنند.

راهکارهایی برای ایجاد ثبات در سیاست‌ها و قوانین صادراتی:

- **برنامه‌ریزی بلندمدت:** تدوین چشم‌انداز و استراتژی بلندمدت برای صادرات غیرنفتی با تعیین اهداف مشخص و قابل‌اندازه‌گیری.
- **قانونگذاری جامع و شفاف:** تدوین قوانین و مقررات صادراتی جامع، شفاف و یکپارچه که به طور واضح حقوق و تکالیف صادرکنندگان را مشخص کند / پرهیز از وضع قوانین و مقررات متعدد و متناقض که موجب سردرگمی و افزایش هزینه‌های صادرات می‌شود. / ایجاد سازوکاری برای به‌روزرسانی قوانین و مقررات صادراتی متناسب با شرایط جدید.
- **کاهش بروکراسی اداری:** ساده‌سازی فرآیندهای صادراتی و حذف مراحل و مجوزهای غیرضروری / استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای تسریع و تسهیل فرآیند صدور مجوز و انجام امور صادراتی.
- **استفاده از تجارب سایر کشورها:** مطالعه و بررسی تجارب سایر کشورها در زمینه توسعه صادرات غیرنفتی / استفاده از مشاوران و کارشناسان خبره بین‌المللی در زمینه صادرات.

فصل پنجم: بازسازی ساختار دولت

مساله: ساختار هزینه‌بر و ناکارآمد

اساس اداره کشور مبتنی بر قانون بودجه سالیانه است.

تحول در زمینه‌های بودجه این است که بودجه را جوری ببندند که عملیاتی باشد. غالباً دولت‌ها ادعا می‌کنند بودجه عملیاتی است که البته این گونه نیست. اگر چنانچه بودجه به معنای واقعی کلمه عملیاتی باشد یک تحول اقتصادی محقق خواهد شد (مقام معظم رهبری، ۱۴ خرداد ۱۳۹۹)

رهبر انقلاب در خرداد سال ۱۳۹۸ پای نخبگان را به ساختار بودجه بازکردند. ایشان در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها با اشاره به بیماری‌های مزمن اقتصادی از جمله «بهره‌وری پایین»، «اسراف بسیار خسارت‌بار در مصرف انرژی»، «گفتی بودن و دولتی بودن اقتصاد»، «مشکلات نظام مالیاتی» و «ساختار بودجه» افزودند: دانشگاه‌ها در پرتو علم نافع و ایجاد سازوکار مناسب، به تأمل در راه‌حل‌های این گونه مشکلات بپردازند. ضرر تحریم کوتاه مدت است؛ تحریم باعث انقطاع بودجه از نفت در بلند مدت می‌شود.

بزرگ شدن بیش از حد دولت در بسیاری از کشورها به یکی از چالش‌های مهم تبدیل شده است. این موضوع به افزایش هزینه‌های دولت، کاهش کارایی، کند شدن فرآیند تصمیم‌گیری و در نهایت نارضایتی مردم منجر می‌شود.

دلایل ساختار هزینه‌بر و ناکارآمد دولت:

- بوروکراسی زائد: وجود تشکیلات و فرآیندهای پیچیده و غیرضروری در دولت که باعث اتلاف وقت، منابع و هزینه می‌شود.
- فقدان تمرکز: عدم تمرکز بر وظایف اصلی دولت و صرف منابع و تلاش‌ها برای فعالیت‌های غیرضروری یا کم‌اهمیت.
- نبود انگیزه و تعهد: عدم انگیزه و تعهد کارکنان دولت به دلیل عوامل مختلفی مانند حقوق پایین، شرایط نامناسب کاری و فقدان فرصت‌های رشد.
- استفاده نادرست از فناوری: عدم استفاده بهینه از فناوری اطلاعات و ارتباطات در دولت برای ارتقای کارایی و اثربخشی.
- فقدان کنترل و نظارت: فقدان سیستم‌های کارآمد برای کنترل و نظارت بر عملکرد دولت، که منجر به هدر رفتن منابع و سوء استفاده می‌شود.

عواقب ساختار هزینه‌بر و ناکارآمد دولت:

- افزایش هزینه‌های عمومی: اتلاف منابع و هزینه‌ها به دلیل ناکارآمدی و سوء استفاده در دولت.
- کاهش کیفیت خدمات عمومی: ارائه خدمات با کیفیت پایین به مردم به دلیل ناکارآمدی و فقدان تمرکز در دولت.
- افزایش نارضایتی مردم: نارضایتی مردم از دلیل کیفیت پایین خدمات عمومی و همچنین فرآیندهای زمان‌بر و پیچیده در دولت.
- کاهش اعتماد عمومی به دولت: از دست رفتن اعتماد مردم به دولت به دلیل ناکارآمدی و عدم پاسخگویی.
- کاهش سرعت توسعه اقتصادی: عدم سرمایه‌گذاری کافی در بخش‌های تولیدی و خدماتی به دلیل اتلاف منابع در دولت.

برون سپاری، واگذاری وظایف و فعالیت‌های یک سازمان دولتی به بخش خصوصی یا غیردولتی است. این امر می‌تواند به عنوان یک استراتژی برای دستیابی به اهداف مختلفی از جمله موارد زیر انجام شود:

- **کاهش هزینه‌ها:** یکی از رایج‌ترین دلایل برون سپاری وظایف دولتی، کاهش هزینه‌ها است. بخش خصوصی غالباً می‌تواند وظایف را با کارایی بیشتر و با هزینه کمتر از دولت انجام دهد. این امر به دلیل عوامل مختلفی از جمله عدم وجود تشریفات اداری، ساختارهای سلسله مراتبی و مقررات دست و پاگیر در بخش خصوصی است.
- **افزایش کارایی:** بخش خصوصی غالباً از تخصص و دانش بیشتری در زمینه‌های خاص برخوردار است. برون سپاری وظایف به بخش خصوصی می‌تواند منجر به افزایش کارایی و کیفیت خدمات ارائه شده توسط دولت شود.
- **تمرکز بر وظایف اصلی:** برون سپاری وظایف جانبی به دولت‌ها این امکان را می‌دهد تا بر وظایف اصلی خود تمرکز کنند.
- **بهبود پاسخگویی به مردم:** برخی از مدافعان برون سپاری معتقدند که این امر می‌تواند منجر به بهبود پاسخگویی به مردم شود. آنها استدلال می‌کنند که بخش خصوصی به دلیل پاسخگویی به مشتریان، تمایل بیشتری به ارائه خدمات با کیفیت بالا دارد.

برنامه ۶۱: حمایت از تشکیل سازمان‌های غیردولتی

در طی دهه‌های گذشته، سازمان‌های غیردولتی بسیاری تشکیل شده‌اند که وظایفی را که تا پیش از آن بر عهده دولت بود، عهده‌دار شده‌اند. از جمله: سازمان نظام پزشکی، سازمان نظام مهندسی ساختمان، کانون وکلای دادگستری، اتحادیه‌های صنفی گوناگون و ...

این سازمان‌ها، نسبت به ارائه مجوز به متقاضیان صنف مذکور اقدام کرده و بابت هزینه‌های جاری خود نیز از اعضا، حق عضویت دریافت می‌کنند. بدین صورت، هم بار بودجه‌ای برای دولت ندارند و هم با سبک کردن وظیفه دولت، نسبت به انجام آن کار در قالب بخش خصوصی و با چابکی و سرعت بیشتر اقدام می‌کنند.

برنامه ۶۲: سامانه احراز صلاحیت مدیران دولتی

برای تضمین انتصاب مدیران بر اساس شایستگی و پیشگیری از نفوذ روابط خویشاوندی و تخصیص مناصب دولتی به اعضای کمپین‌های انتخاباتی و اقوام، ضروری است که سیستمی برای ارزیابی و تأیید صلاحیت‌های مدیریتی در دولت ایجاد شود.

شرایط احراز عمومی:

- داشتن مهارت ارتباطات مکتوب و شفاهی
- داشتن مهارت تیم‌سازی و مدیریت تیم
- داشتن مهارت‌های فناوری اطلاعات
- تسلط بر زبان فارسی و آشنایی با یک زبان خارجی

شرایط احراز تخصصی:

- داشتن برنامه ۴ ساله برای دوره مدیریت خود
- دارا بودن سابقه شغلی مرتبط در سطوح پایین‌تر
- دارا بودن سابقه مطالعاتی موثر یا تحصیلات در زمینه شغلی

برنامه ۶۳: کاهش حجم دولت

بزرگ شدن بیش از حد دولت به عنوان یکی از چالش‌های مهم در بسیاری از کشورها، منجر به افزایش هزینه‌های دولت، کاهش کارایی، کند شدن فرآیند تصمیم‌گیری و در نهایت نارضایتی مردم می‌شود. برای حل این مشکل، لازم است اقداماتی برای کاهش حجم دولت انجام شود.

اهداف:

- کاهش هزینه‌های دولت
- افزایش کارایی
- تسریع فرآیند تصمیم‌گیری
- افزایش رضایت مردم
- ایجاد فضای مناسب برای فعالیت بخش خصوصی
- ارتقای عدالت اجتماعی

اقدامات:

۱ - تدوین و اجرای سیاست‌های خصوصی‌سازی:

- شناسایی و اولویت‌بندی فعالیت‌ها و صنایع دولتی قابل واگذاری به بخش خصوصی
- ایجاد سازوکارهای شفاف و رقابتی برای واگذاری‌ها
- ارائه مشوق‌های لازم به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی
- نظارت بر عملکرد بخش خصوصی پس از واگذاری

۲ - ایجاد شرایط مناسب برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی:

- زیرساخت‌های مناسب (اعم از حمل و نقل، انرژی، ارتباطات)
- قوانین و مقررات شفاف و تسهیل‌کننده کسب و کار
- نظام قضایی کارآمد و عادلانه
- نیروی کار ماهر و آموزش‌دیده

۳ - کاهش تصدی‌گری دولت:

- برون‌سپاری فعالیت‌های غیرضروری به بخش خصوصی
- انحلال یا ادغام سازمان‌ها و نهادهای دولتی موازی و غیرضروری
- تمرکز دولت بر وظایف حاکمیتی خود (مانند تامین امنیت، عدالت و ارائه خدمات عمومی)

۴ - اصلاح ساختار دولت:

- ساده‌سازی بوروکراسی و حذف بروکراسی‌های زائد
- تمرکززدایی و تفویض اختیار به سطوح پایین‌تر دولت
- استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارتقای کارایی دولت
- آموزش و توانمندسازی کارکنان دولت

۵ - استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات:

- ارائه خدمات دولتی به صورت الکترونیکی
- استفاده از داده‌ها برای ارتقای کارایی و اثربخشی دولت
- ایجاد بستر مناسب برای مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌های دولتی

۶ - مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای برنامه‌های کوچک‌سازی دولت:

- نظرسنجی از مردم در مورد برنامه‌های کوچک‌سازی
- تشویق مردم به ارائه گزارش تخلفات و ناکارآمدی‌های دولتی

۷ - توجه به ملاحظات اجتماعی و اقتصادی در اجرای برنامه‌های کوچک‌سازی:

- ارائه حمایت‌های لازم به کارکنان دولت که در جریان کوچک‌سازی شغل خود را از دست می‌دهند
- اتخاذ تدابیر لازم برای جلوگیری از افزایش نابرابری و فقر
- توجه به ضرورت حفظ خدمات عمومی اساسی برای آحاد جامعه

برنامه ۶۴: اصلاح ساختار و فرایندهای اجرایی

- **مهندسی نقش و ساختار دولت:** این برنامه به توانمندسازی دستگاه‌های اجرایی کشور و تربیت مدیران و کارشناسان کارآمد و تحول‌آفرین می‌پردازد.
- **توسعه دولت الکترونیک و هوشمندسازی اداری:** این برنامه شامل استقرار دولت الکترونیک، ارتباط دوسویه دولت با مردم، رسیدگی به شکایات مردم و ارزیابی عملکرد فرآیندها و سیستم‌های ارائه‌کننده خدمات است.
- **خدمات عمومی در فضای رقابتی:** این برنامه به بهبود نظام استخدامی، توزیع مجوزهای استخدامی با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته، و ایجاد سیستم تشویق و ترغیب می‌پردازد.
- **مدیریت سرمایه انسانی:** این برنامه شامل واگذاری تصدی‌های دولت به تعاونی‌ها، انتقال کارکنان به بخش غیر دولتی، و تربیت مدیران کارآمد است.
- **بهبود در نظام‌ها و فناوری‌های مدیریتی:** این برنامه به تعیین قیمت تمام شده فعالیت‌ها و خدمات، تعیین شاخص‌های هدفمند و نتیجه‌گرا، و اجرای نظام مدیریت عملکرد می‌پردازد.
- **دستورالعمل اصلاح فرایندها و روش‌های انجام کار سازمان‌ها:** این دستورالعمل تمام دستگاه‌های اجرایی کشور را مکلف به برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های عملیاتی جهت اصلاح فرایندها و روش‌های انجام کار قرار می‌دهد.
- **حرکت دولت در مسیر اصلاح ساختار بودجه:** اصلاح ساختار بودجه یکی از کلیدی‌ترین رهنمون‌های رهبر معظم انقلاب است. این مسیر از اقتصاد مقاومتی عبور می‌کند و با گذر زمان، اهمیت اجرای این فرایند بیشتر مشخص می‌شود.

منابع

قرآن کریم؛

ابراهیمی، نادر. (۱۴۰۲)؛ مردی در تبعید ابدی؛ روزبهان، تهران.

ایران اقتصادی (۱۴۰۲)؛ ۵ دی ۱۴۰۲، صفحه ۱۰

ایران آن لاین (۱۴۰۳)؛ کد خبر: ۶۱۴۹۲

ایرنا (۱۴۰۲)؛ کد خبر: ۸۵۲۸۸۲۶۳

ایسنا (۱۳۹۸)؛ کد خبر: ۹۸۰۵۰۸۰۳۸۳۷

ایسنا (۱۴۰۰)؛ کد خبر: ۱۴۰۰۱۱۰۶۰۴۶۰۲

باشگاه خبرنگاران جوان (۱۴۰۲)؛ کد خبر: ۸۴۸۲۵۴۵

تسنیم (۱۳۹۹)؛ کد خبر: ۲۴۴۵۸۰۲

خبرآنلاین (۱۴۰۲)؛ کد خبر: ۱۸۵۳۴۲۹

خبرگزاری فارس (۱۴۰۲)؛ کد خبر: ۱۴۰۲۱۰۲۵۰۰۰۹۷۰

خبرگزاری برنا (۱۴۰۲)؛ کد خبر: ۱۵۰۹۱۴۷

خبرگزاری مهر (۱۴۰۲)؛ کد خبر: ۵۷۸۸۶۲۴

دنیای اقتصاد (۱۴۰۳)؛ کد خبر: ۴۰۶۱۷۴۰

سازمان بهزیستی (۱۴۰۱)؛ کد خبر: ۵۹۵۹۰

سایت مقام معظم رهبری (۱۴۰۲)؛ دیدار تولیدکنندگان و فعالان اقتصادی با رهبر انقلاب

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

قانون برنامه هفتم توسعه جمهوری اسلامی ایران

قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور

مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۴۰۲)؛ گزارش نظارتی «بررسی پدیده رسوب کالا در گمرک‌ها»

مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۴۰۳، الف)؛ تحلیل و بررسی چالش‌های حوزه گمرک جمهوری اسلامی ایران.

مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۴۰۳، ب)؛ پژوهش‌نامه سیاستی، فروردین‌ماه ۱۴۰۳

مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۴۰۳، ج)؛ برق و انرژی هسته‌ای در لایحه بودجه ۱۴۰۳ کل کشور

همشهری آنلاین (۱۴۰۱)؛ کد خبر: ۷۰۱۷۹۵

همشهری آنلاین (۱۴۰۲)؛ کد خبر: ۸۲۴۵۷۴

ایران
توسعه